

**Yrittäjyysintentioiden muodostuminen ja tilannetekijöiden
vaikutus yritystoiminnan käynnistämisessä**

Naisopettajien yrittäjyystarinoita

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, Liiketoiminnan kehittäminen

Syksy, 2018

Milja Pohjamo

Liiketoiminnan kehittäminen
Visamäki

Tekijä	Milja Pohjamo	Vuosi 2018
Työn nimi	Yrittäjyysintentioiden muodostuminen ja tilannetekijöiden vaikutus yritystoiminnan käynnistämisessä - Naisopettajien yrittäjyystarinoita	
Työn ohjaaja	Pirjo Valokorpi	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kertoa ja selittää, kuinka yrittäjiksi siirtyneiden naisopettajien yrittäjyysintentiot ovat muodostuneet ja mitkä tilannetekijät ovat vaikuttaneet yksilöiden päätöksiin käynnistää yritystoiminta.

Työn teoreettisessa osuudessa käsitellään tutkimuksen kannalta olennaisia aiheita, joita ovat yrittäjyys, yrittäjyysintentiot, opettajan persoonallisuuspiirteet ja opettajan ammatin erityispiirteet sekä näiden yhtäläisyydet yrittäjien persoonallisuuspiirteisiin ja motivaatiotekijöihin. Tutkimusaiheeseen kytkeytyvät myös yksilöiden minäpystyvyyssuskomukset ja erilaiset tilannetekijät, jotka laukaisevat aikomukset toiminnaksi.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin narratiivista tutkimustapaa. Aineisto kerättiin kyselytutkimuksella kymmeneltä naisyrittäjältä, jotka ovat aiemmin toimineet tai toimivat edelleen opettajina tai kouluttajina. Kyselytutkimusten vastausten perusteella heille luotiin omat yrittäjätarinansa. Näistä tarinoista etsittiin yhteisiä tekijöitä yritysintentioiden ja tilannetekijöiden osalta.

Yrittäjyystarinoista ilmeni, että naisopettajien persoonallisuuspiirteet ja motivaatiotekijät vastasivat jo alkujaan suurelta osin yrittäjän edellytyksiä. Heidän minäpystyvyyssuskomuksensa sekä motivaatiotekijänsä antavat hyvän lähtökohdan yrittäjyyteen. Tilannetekijät, jotka laukaisivat yrittäjyyden ovat olleet työelämän muutoksista johtuvia tekijöitä, esimerkiksi henkilökohtaisen arvomaailman ja työelämän ristiriitoja.

Avainsanat **yrittäjyys, yrittäjyysintentiot, opettajien persoonallisuuden piirteet ja motiivit, narratiivinen tutkimus**

Sivut 72 sivua, joista liitteitä 2 sivua

Business development
Visamäki

Author	Milja Pohjamo	Year 2018
Subject	The formation of entrepreneurial intentions and the effect of situational factors in starting a business - Narratives of female teachers	
Supervisor	Pirjo Valokorpi	

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to describe and understand how the entrepreneurial intentions of female teachers who have become entrepreneurs have formed and what factors have affected their decisions to start a business.

The theoretical part of the thesis covers subjects such as entrepreneurship, entrepreneurial intentions, characteristics of teachers and the special features of their professions compared to those of an entrepreneur as well as motivational factors. Also, closely related to the theme of this thesis are the self-efficacy beliefs of these individuals as well as the situational factors that trigger intentions into actions.

The research method was narrative research. The material was collected by interviewing ten female entrepreneurs who have worked or are still working as teachers or educators. A narrative was created based on their answers, then similarities were identified in their entrepreneurial intentions and situational factors.

The outcomes showed that the personal characteristics and motivational factors of these females were already closely aligned to those of other entrepreneurs. Their self-efficacy beliefs and motives give a strong foundation to entrepreneurship. The situational factors that triggered entrepreneurship had in most cases been brought by the changes in their working life or alternatively by conflicts between their personal values and working life requirements.

Keywords entrepreneurship, entrepreneurial intentions, characteristics of teachers, narrative research

Pages 72 pages including appendices 2 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimuksen tausta ja tavoite	1
1.2	Tutkimuksen rakenne	3
1.3	Aiemmat tutkimukset	4
2	YRITTÄJYYDESTÄ	5
2.1	Yrittäjyys käsitteenä	5
2.2	Naisyrittäjyys Suomessa	7
2.3	Yrittäjyyden haasteet ja mahdollisuudet	11
2.4	Yrittäjän persoonallisuuspiirteet	14
2.5	Yrittäjän motiivit	17
2.6	Yrittäjyyspäätökseen vaikuttavat tekijät	20
2.7	Eri tyyppiset yritykset	21
3	OPETTAJA YRITTÄJÄNÄ	22
3.1	Opettajat yrittäjinä	22
3.2	Opettajan ammatillinen kasvu	23
3.3	Opettajan työnkuva vuonna 2018	25
3.4	Opettajan pedagoginen ajattelu	27
3.5	Yrittäjämäinen opettaminen	28
3.6	Opettajan persoonallisuuspiirteet ja motivaatiotekijät verrattuna yrittäjän persoonallisuuspiirteisiin ja motivaatiotekijöihin	29
4	YRITTÄJYYSSINTENTION TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	31
4.1	Yrittäjyysintention	31
4.2	Yrittäjyysintention vaikuttavat tekijät ja sen kehittyminen	34
4.3	Minäpystyvyyssuskomukset.....	36
5	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU	37
5.1	Tutkimuskysymys ja valittu tutkimusote	37
5.2	Tutkimuksen toteutus ja haastateltavien valinta	39
5.3	Aineiston analysointi	41
5.4	Tutkimuksen luotettavuus.....	42
6	TUTKIMUSTULOKSET	44
6.1	Yrittäjyyskertomukset.....	44
6.1.1	Minnan tarina: "Halusin pelastaa itseni ja hakea jotain arvokkaampaa, jossa voin antaa ihmiselle arvokasta ja olla ylpeä itsestäni."	45
6.1.2	Jonnan tarina: "Matematiikka ja osaaminen ovat minulle sydämen asioita, mutta eivät missä tahansa ympäristössä."	48
6.1.3	Sirpan tarina: "Kaikki se mitä pystyin muuttamaan ja uudistamaan oli tehty."	51
6.1.4	Katrin tarina: "Kyllästyin pätkätöihin ja sijaisuuksiin."	53
6.2.	Opettajien yrittäjyysintention syntyminen	55

6.3 Yhteiset tekijät intentioiden taustalla	57
6.3.1 Persoonallisuuspiirteet	57
6.3.2 Motiivit	58
6.3.3 Minäpystyvyyssuskomukset	60
6.4 Tilannetekijät ja niiden merkitys intentioihin.....	61
7 POHDINTA.....	62
LÄHTEET	65

Liitteet

Liite 1 Kyselytutkimuksen kysymykset

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoite

Yrittäjyysmyönteinen Suomi pyrkii kasvattamaan yrittäjien määrää erilaisilla toimenpiteillä (Suomen Yrittäjät, 2018). Taloudellisesti asuinpaikkakunnan mukaan eriarvoistunut maamme tarvitsee lisää yrittäjiä, jotka voivat omilla toimillaan poistaa rakenteellista työttömyyttä. Suurten ikäluokkien jäädessä pois työelämästä, on tarpeellista pohtia uudenlaisia tapoja tehdä työtä ja ulkoistaa nykyisiä työtehtäviä. Ylipäätään työelämässä yrittäjämäinen tapa toimia on entistä arvostetumpi ja eri kouluissa ja oppilaitoksissa järjestetään yrittäjyyskasvatusta lapsille ja nuorille.

Yrittäjyyden koetaan usein olevan asenne työhön. Tutkiessani yrittäjyyden haasteita ja erilaisia motiiveja toimia yrittäjänä huomasin, että opettajuuteen kuuluu paljon samaa kuin yrittäjyyteen. Usko omaan osaamiseen, asiantuntijuus ja itsenäinen työ motivoivat niin opettajaa kuin yrittäjääkin. Kumpikaan ei voi jämähtää ammatillisesti paikoilleen, vaan uutta on opittava ja kehitettävä jatkuvasti omaa osaamista, tuotetta tai palvelua. Tämä lienee työn suola ja sokeri, niin yrittäjällä kuin opettajallakin.

Työelämä muuttuu ja uusia trendejä ja muutossuuntauksia on jo näkyvissä. Minna Koskelo, Future designer, listasi joulukuussa 2015 seuraavat työelämään vaikuttavat tulevaisuustrendit:

1. Positiivinen ajattelu ja sen jalkauttaminen yrityskulttuureissa
2. Työntekijän näkeminen arvokkaana pääomana ja yhteistyön antama lisäarvo
3. Ihmisen uudenlainen määrittely; kokonaisuus, jonka eri osa-alueet vaikuttavat toisiinsa
4. Johtamisessa ja yrittämisessä painottuvat tunneälyn taidot
5. Eri-ikäisten työntekijöiden uudenlainen yhteistyömalli
6. Työpaikkojen uudenlaiset kilpailuedut, mm. perheystävällisyys
7. Työn ja muun elämän raja sekoittuu entisestään
8. Naisverkostojen ja -liikkeiden lisääntyminen. Erilaisia naisverkostoja ja hankkeita perustetaan entistä enemmän
(Tukiainen & Villanen 2016, 56-57.)

Myös opettajan ammatti on suurten muutosten edessä. Oppimisen ja koulutuksen muutos on ollut viime vuosina valtava, eikä tahti ole tulevaisuudessakaan hidastumassa. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen reformi, joka tuli voimaan tämän vuoden alusta, on muuttanut ammatillisten oppilaitosten toimintaa ja opettajan roolia valtavasti (OPH, 2018). Oppimisympäristöt, osaamissisällöt ja yhteiskunnan tarpeet muuttuvat ja

koulun tulee vastata tähän tarpeeseen. Opettaja ei enää ole vain tiedonvälittäjä, vaan hän antaa oppilaalle mahdollisuuden etsiä, löytää, oivaltaa ja oppia. Opettajan tehtävänä on kehittää oppilaan ajatteluvalmiuksia ja toimia sparraajana oppimisprosessin eri vaiheissa. Kriittiset vertailu- ja analysointitaidot sekä innovaatiotaidot vaativat myös koulutuksen suunnittelijoiden asennemuutosta. Totuuksia ja itsestään selvyiksiä kyseenalaistetaan, jotta pystyttäisiin luomaan uutta.

Maahanmuutto sekä Suomen sisäinen muuttoliike eriarvostavat paikkakuntia ja koulutuksen tasoerot kasvavat (Euroopan komissio 2016). Oppilaitokset hakevat uusia toimintatapoja, joiden avulla tulevaisuus näyttäisi valoisalta. Tämä johtaa väejäämättä siihen, että myös opettajan työnkuva on muuttumassa. Työn tekemisen tapa, muodot ja palvelussuhteet muuttuvat. Monet opetusalan työaika- ja palkkajärjestelmät ovat ajalta, jotka eivät palvele enää tämän päivän tarpeita. Itsensä työllistäminen ammatinharjoittajana on lisääntynyt ja tätä aihetta tutkin opinnäytetyössäni.

Globaali markkinatalous luo yhä voimakkaammin painetta muuttaa koko koulutusjärjestelmää ja samalla opettajan työlle annetaan tuottavuuden ja tehokkuuden vaatimuksia. Kansallisen kilpailukyvyyn saavuttamiseksi kuntia velvoitetaan ylläpitämään palveluja entistä halvemmalla ja tämän myötä rahoitusta on tiukennettu kouluissakin. Lisäksi valtion leikkauspolitiikka on koskettanut viime vuosina myös opettajia. Kaikissa opettajaryhmissä työttömyys on kasvanut ja erityisen paljon on työttöminä aikuisopettajia. (Luukkainen 2016.)

" Myös opettajista on pyritty tekemään suorittavina työntekijöinä kumppaneita, jotka valvovat ja kontrolloivat tietoisesti omaan työtään sekä kehittävät suoritustaan eri tavoin. Opettajien suhteet sekä kollegoihin ja ylempiin toimijoihin että oppilaisiin ollaan valmiita muokkaamaan uudelleen uusien voimien ja markkinoiden käytäntöjen mukaisesti (Lindén 2010, 113.) " Jo nyt opettaja on kasvanut osaksi organisaatiota, jossa asiakkasuuhteita pitää hoitaa ja kilpailu oppilaista on kovaa.

Opettajankoulutus ja opettajana työskentely antavat varsin hyvän pohjan moneen eri työhön. Yksi mahdollisuus on työllistää itse itsensä ja ryhtyä yrittäjäksi. Mielenkiinto tutkittavaan aiheeseen heräsi, koska toimin itse sekä yrittäjänä, että nykyään opettajana. Kohdallani yrittäjyys oli ensin ja vasta sen jälkeen tuli opettajan työura. Kiinnostuin opettajan uran aloitessani siitä, miksi mielestäni suhteellisen harva opettaja on miettinyt yrittäjän uraa omalle kohdalleen. Halusin selvittää mitkä tekijät vaikuttavat opettajien yrittäjyyspäätökseen, onko yrittäjyys sisäsyntyistä vai syntyköse ulkopuolisten paineiden seurauksena? Tutkimuksen kohderyhmäksi rajautui naisopettajat ja heidän yrittäjätarinansa.

Tutkimuskysymyksen muotoutuivat seuraavat kysymykset:

- Miten naisopettajien yrittäjyysintentiont ovat syntyneet?
- Miten ja mitkä tilannetekijät ovat vaikuttaneet intention muuttumiseen varsinaiseksi tekemiseksi?

1.2 Tutkimuksen rakenne

Teoreettisessa viitekehityksessä käsittelen yrittäjyyttä ja naisyrittäjyyttä käsitteenä. Yrittäjyys tarjoaa monenlaisia haasteita, mutta myös mahdollisuuksia, joita tarkennan opinnäytetyössäni. Tarkastelen tarkemmin yrittäjän erilaisia persoonallisuudenpiirteitä ja motivaatiotekijöitä alalle haakeutumisen taustalla. Määrittelen myös lyhyesti erityyppisiä yrityksiä, ja näiden erilaiset taustatekijät.

Opettajuutta lähestyn tämän päivän näkökulmasta: millaista osaamista tänä päivänä vaaditaan opettajan professiossa työskentelevältä. Kuvaan myös opettajan ammatillista kasvua ja pedagogista ajattelua. Yrittäjyyskasvatusta toteutetaan kaikissa oppilaitoksissa ja joka tasolla, mutta tässä työssäni otan yrittäjämäisen opetuksen tutkimisen alle. Lisäksi vertailen ja luettelen persoonallisuuspiirteitä, jotka sopivat sekä opettajille että yrittäjille. Molemmilla ammattiteissa halu tehdä ja kehittää omaa toimintaansa ja osaamistaan on tärkein motivaattori. Yrittäjä ja opettaja tekevät molemmat mitattavaa tulosta, jota on saavutettava työlle asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Yrittäjyysintention teoreettisessa viitekehityksessä keskityn intention rakentumiseen ja sen eri osatekijöihin. Minäpystyvyyssuskomukset ovat tärkeä osa intentionia ja suunnitellun käyttäytymisen teoriaa (Ajzan 1991, 181), joten otan ne työssäni tarkasteluun. Teoreettinen osuus päättyy valitun tutkimusotteen esittelyyn ja perusteluihin.

Teoriaosuutta kerätessäni ja yrittäjyyden haasteita miettiessäni, havaitsin yhtäläisyyksiä opettajuuden haasteiden kanssa. Molempien täytyy olla oman alansa asiantuntijoita ja myydä tuotteensa tai palvelunsa niin yrittäjä asiakkaalle, kuin opettaja opiskelijalle. Työmäärä ja itsenäisyys työssä, jopa yksinäisyys, lienee molemmille ammattilaisille tuttua. Erilaiset motivaatiotekijät kannustavat yrittäjää jatkamaan yritystoimintaansa. Näistä motiiveista opettajakin löytää työlleen tärkeitä osatekijöitä. Usko tulevaisuuteen, luotettavuus, itsenäisyys ja työn kokeminen merkitykselliseksi ohjaa myös opettajaa.

Suoritin tämän opinnäytetyön osana kyselytutkimuksen, jossa keräsin kymmenen (10) naisopettajan yrittäjyystarinat narratiivisella tutkimusotteella. Tutkittavat olivat aiemmin toimineet tai toimivat edelleen yritystoiminnan rinnalla opetustoimessa. Osa heistä on siirtynyt täysipäiväisiksi

yrittäjiksi ja osa tekee palkkatyönsä ohella sivutoimisena yrittäjänä keikkatöitä. Into työhön ja omaan kehittämiseen löytyi kaikilta tutkimuksen kohteilta ja se onkin ehdoton edellytys työmarkkinoilla menestymiseen.

Lopuksi päätelmissäni listaan tekijöitä, jotka näiden tarinoiden perusteella selvitin merkityksellisiksi tekijöiksi yrittäjyysintentioiden kehittymisen taustalla. Löysin lisäksi yhteisiä nimittäviä tekijöitä, jotka vaikuttivat merkittävästi siihen, että intentio muuttui varsinaiseksi tekemiseksi, yritystoiminnan käynnistämiseksi.

1.3 Aiemmat tutkimukset

Yrittäjyyttä on tutkittu pitkään ja useista näkökulmista. Tausta-ajatuksena on ollut usko siitä, että yrittäjä on jotenkin oma lajinsa, erilainen persoona kuin muut. Viime aikoina yrittäjyystutkimus on laajentunut ja selvyyttä on pyritty samaan näkökulmaa laajentamalla. Siitäkään huolimatta ei ole olemassa yksimielistä ja kiistatonta vastausta sille, mikä ja millainen yrittäjä on. (Puhakka 2014, 199.)

Yrittäjyysintentiota on tutkittu monissa opinnäyte ja Pro gradu- tutkielmissa. Mielenkiintoinen tutkimus vastaavanlaisella teoriaperustalla, ja tutkimusotteella eri alan toimijoiden keskuudessa on Outi Terhon (2014) Pro gradu-tutkielma: Yrittäjyysintention syntyminen ja tilannetekijät yrityksen perustamisessa Personal trainer- yrittäjyystarinoita.

Naisyrittäjyyttä, samoin kuin naisjohtajuuttakin on tutkittu Suomessa ahkerasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Naisyrittäjyydestä on tehty useita opinnäytetöitä, ja niitä löytyy esimerkiksi Yrittäjänaiset- verkkosivustolta. Tutkimuksissa on keskitytty lähinnä erilaisiin naisyrittäjän jaksamiseen ja hyvinvointiin liittyviin tekijöihin. (Yrittäjänaiset n.d.). Lisäksi naispuolisista huippumenestyjistä on kirjoitettu kirjoja, joissa kerrotaan inspiroivia tarinoita siitä, miten unelmat on mahdollista toteuttaa kovalla työllä ja visioihinsa kannattaa luottaa (Tukiainen & Villanen 2016, 176).

Oppilaiden ja opiskelijoiden yrittäjyysintentioiden muutosta yrittäjyyskasvatuksen aloittamisen jälkeen on tutkittu, mutta opettajien yrittäjyysintentioneista ei löydy aiempaa tutkimusaineistoa (Römer-Paakkanen 2011, 31). Naisopettajien yrittäjyyttä tai yrittäjyysintentioneista ei ole tutkittu, joten nämä kerätyt tarinat ovat mielenkiintoinen alku aiheen tutkimukselle.

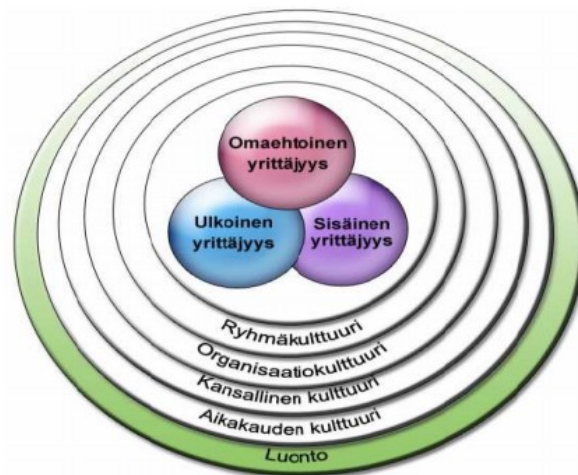
2 YRITTÄJYYDESTÄ

2.1 Yrittäjyys käsitteenä

Suomalaiselle termille yrittäjä ei ole suoraa vastinetta englannin kielessä. Termi entrepreneur ei sellaisenaan vastaa yrittäjä-sanaa. Entrepreneur viittaa muutosta hakevaan ja uutta kokeilevaan yrittäjyyteen. Hän on joko kehittämässä aktiivisesti yritystään tai hakee uusia toimintatapoja ja kasvua liikevaihtoon. (Ikonen 2006, 88.) Suomen kielen vakiintunut termi yrittäjä on ”luonnollinen tai juridinen henkilö, joka hoitaa omaa taloudellista yritystä tai harjoittaa itsenäistä ammattia” (Huuskonen 1992, 46).

Kyrön (1998, 11) mukaan yrittäjyys on aina liittynyt ihmiskäsitykseen, jossa yksilö havainnoi ympäristöään ja toimii sen kanssa vuorovaikutuksessa tavoitteenaan luoda uudenlaisia, kokonaisvaltaisia todellisuuksia. Sitä varten hänen täytyy yhdistää erilaisia elementtejä uudella tavalla ja tämän uudelleen luodun todellisuuden pohjalta hän toimii. Oppiminen ja tekeminen ovat käytännön toimintaa ja yrittäjä havainnoi kaikkea ja kaikkialla missä hän liikkuu, ja toimiikaan.

Yrittäjyys koostuu yrittäjyyskasvatuksen näkökulman mukaan omaehtoisesta yrittäjyydestä, sisäisestä yrittäjyydestä ja ulkoisesta yrittäjyydestä. Kyrö (1998) on tiivistänyt yrittäjyyskäsitteen kuvan mukaisesti.

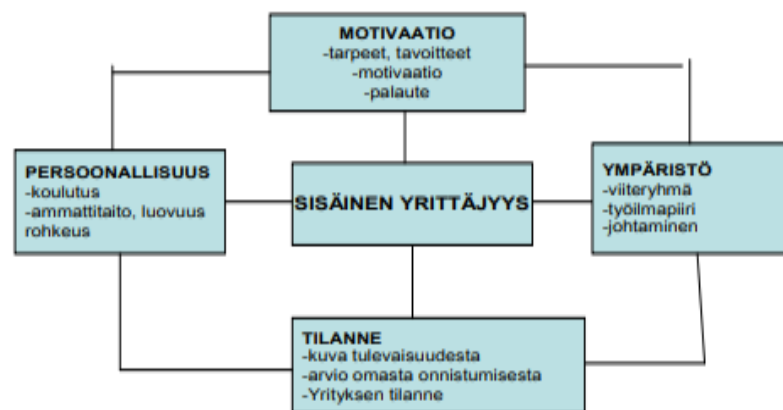
Kuva 1. Yrittäjyyden muotojen synergisyys, päällekkäisyys ja vuorovaikutus (Kyrö 1998, 117).

Omaehtoinen yrittäjyys (self-oriented entrepreneurship, spontaneous entrepreneurship) on yrittäjyyden vanhin muoto ja tarkoittaa sitä, että yksilö asennoituu ja toimii kokonaisvaltaisesti yrittäjämäisesti kaikilla elämän osa-alueilla. Korostuneita tekijöitä ovat hänen oma näkemyksensä, halu ja mahdollisuus vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Omaehtoinen

yrittäjyys on myös vastuun ottamista omasta elämästä ja toiminnasta. Tällainen yksilö kantaa vastuun omasta toimeentulostaan ja oppimisestaan. (YVI, n.d.)

Sisäinen yrittäjyys (intrapreneurship, corporate entrepreneurship) tarkoittaa yksilön yrittäjämäistä toiminta- ja ajattelutapaa, joka poikkeaa perinteisestä tavasta toimia. Innovatiivisuus, tehokkuus ja kollektiivinen tiimityö ovat tällaisen yksilön tapa toimia. Sisäinen yrittäjyys ei silti itsensä tee kenestäkään yrittäjää. Siihen tarvitaan vielä yrittäjyysaikomus ja päätös ryhtyä yrittäjäksi. (Kyrö 1998, 115-119.)

Sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan Huuskosen (1998, 53) mukaan oma-toimisuutta, sitoutumista, itseohjautuvuutta, mielekästä työtä ja omanarvontuntoa, sopeutumiskykyä, elinikäistä oppimista, hyvää työviihtyvyyttä, elämäntaitoja, tavoitteellista ja tuloksellista toimintaa, jossa keskiössä on yrittävä ja yritteliäs tapa toimia.

Kuva 2. Sisäiseen yrittäjyyteen vaikuttavat tekijät yksilötasolla (Koironen 1993, 129).

Sisäiset yrittäjät sitoutuvat työnsä tuloksiin ja he sparraavat itsensä lisäksi muita ahkeroinaan kohti yhteistä päämäärää. Sisäistä yrittäjyyttä omaavat henkilöt perustavat monesti oman yrityksen, jos työyhteisö tukahduttaa tai estää heidän tavoitteellisen toimintansa ja luovuutensa. (Kansikas 2007, 63.)

Ulkoinen yrittäjyys (entrepreneurship) on seuraava vaihe eli siinä on perustettu yritys, jossa yksilö toteuttaa omaa yrittäjämäistä tapansa toimia. Yrittäjyys on siis monen tekijän summa ja moniulotteinen ilmiö. Usein yritys on perustettu paljon aiemmin, kuin mitä virallisissa rekistereissä on merkittynä. Edellytykset voivat olla syntyneet jo lapsuudessa, omassa kodissa nähdyn mallin kautta, koulun yrittäjyystunneilla tai ystävien harrastuspiirissä keksittynä. (YVI n.d.)

Yrittäjyydessä on hyvä erottaa myös käsitteet: yrittäjyys, yrittäjämäisyys ja yrittäjä. Yrittäjyys on ulkoista yrittäjyyttä, samoin on yrittäjä. Näitä käsitteitä käytetään silloin, kun henkilöllä on omaa liiketoimintaa jossain muodossa. Yrittäjämäisyys liitetään sisäiseen yrittäjyyteen, se on henkilön tapa tehdä asioita. Yrittäjyyden kehitykseen vaikuttavat neljä merkittävää osa-aluetta, jotka ovat toimialaympäristö, sijaintiympäristö, aktiiviset yksilöt ja liikeideat. (Niittykangas 2003, 86.)

Yrittäjyys yksinkertaistettuna on sitä, että sinulla on liikeidea siitä, mitä palvelua tai tuotetta tarjoat. Teet asiat muita paremmin, jotta erotut joukosta. Tuotat palveluja tai tuotteita, joista on ihmisille iloa tai hyötyä. Olet valmiiksi miettinyt ennen yrityksen perustamista ansaintalogiikan eli sen, millä perusteella aiot laskuttaa. Laskutatko tunneittain, kappaleittain, urakoittain tms. Pyrit yritystoiminnallasi saamaan aikaan myös jotain *merkityksellistä* ja sen tekemiseksi käytät kaikki resurssisi, jotka sinulla on saatavilla: osaamisesi, verkostojen hyödyn, yhteistyökumppanit, työmäärän, rahan jne. Lisäksi sinulla tulee olla mietittynä *kohderyhmä* eli kuka ostaa sinulta palveluja? Ilman tehokasta myyntityötä ja asiakkaiden segmentointia on todella hankalaa löytää ensimmäistä maksavaa asiakasta. Jotta yritystoimintaa kannattaa edes suunnitella, niin tehtyjen ennakkolaskelmien mukaan sen tulee olla kannattavaa. Jos ei rahaa jää yritykselle, ei ole liiketoimintaakaan.

”Työssään menestyy ja viihtyy, kun keskittyy pääasiassa auttamaan toisia ihmisiä heidän tavoitteidensa saavuttamisessa ja ajattelee vähemmän omia päämääriään (Meister, Green & Galford 2012, 83).”

2.2 Naisyrittäjyys Suomessa

Joka vuosi Suomessa perustetaan noin 20 000 uutta yritystä. Yhtä moni toiminut yritys lopettaa samaan aikaan toimintansa. Yrittäjyyteen kannustetaan valtion johdon puolesta ja jo alakouluikäisille tuodaan yritys-kasvatusta koulupäiviin. Jopa EU:n Eurooppa 2020-strategiassa yhtenä teemana mainitaan itsenäinen ammatinharjoittaminen ja yrittäjyys, joiden avulla pyritään luomaan lisää työpaikkoja ja alentamaan työttömyyttä. (Suomen Yrittäjät, 2018.)

Tätä opinnäytetyötä tehdessäni viimeisimmät tilastotiedot löytyvät vuodelta 2017. Suomessa on Tilastokeskuksen mukaan 283 563 yritystä, joihin ei lasketa maa-, metsä- ja kalatalousyrityksiä. Nämä yritykset työllistävät 1,4 miljoonaa ihmistä. Yli 90% näistä yrityksistä on mikroyrityksiä, jotka työllistävät vain 1-9 henkilöä ja kokonaisuudessaan näillä yrityksillä on 385 miljardin euron liikevaihto. (Suomen Yrittäjät, 2018.)

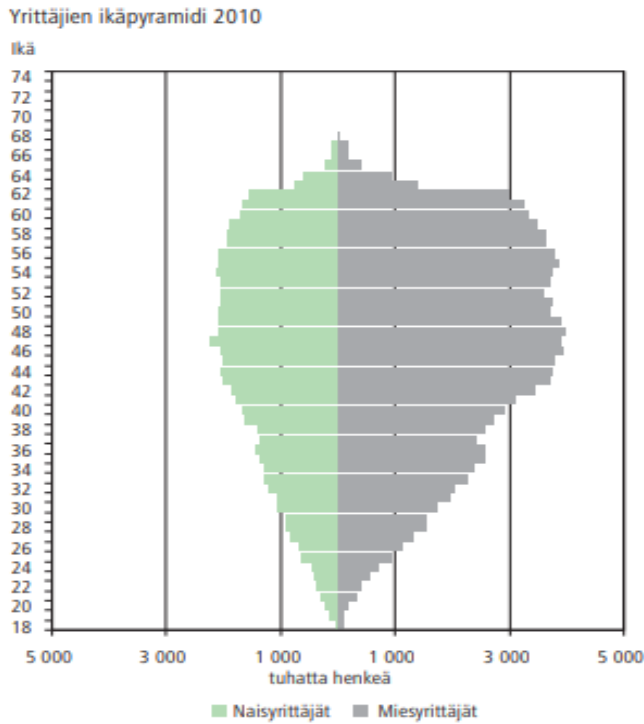
Naiset eivät saaneet perustaa yritystä ennen vuotta 1868, jolloin tuli voimaan elinkeinovapaus. Sitä ennen naiset toimivat perheenjäseninä ja

epävirallisina yrittäjinä puolison omistamassa yrityksessä. (Lempiäinen 2017.)

Naisyrittäjyyttä on tutkittu vasta suhteellisen vähän aikaa, mutta naiset ovat perustaneet yrityksiä vuosituhaten alusta lähtien enenevässä määrin. Naisyrittäjyydellä käsitetään naisen tai naisten perustamaa yritystä, jossa nainen toimii joko johtajana tai omistaa yli 50% yrityksestä. Suomessa tällaisia yrityksiä on 80 000, eli vain noin joka kolmas suomalaisista yrityksistä on naisyritys. (Yrittäjänaiset n.d.). Tehtyjen tutkimusten mukaan nainen ryhtyy yrittäjäksi miehiä myöhemmin, keski-ikä ollessa 51 vuotta. Tyypillinen naisyrittäjä on kasvattanut lapsensa ja tehnyt pitkän työuran. Hän havahtuu yli 40-vuotiaana siihen, että elämässä voisi kekeillä jotain muutakin ja toteuttaa omia toiveitaan (Tahkokorpi 2012). Naisyrittäjällä on takanaan pitkä työura, yli 10 vuotta 72%:lla ja peräti yli 35 vuotta joka 20:llä. Nuoria naisia yrittäjinä toimii vähän. Naisyrittäjä on korkeasti koulutettu, yli kolmanneksella yrittäjänaisista on korkeakoulututkinto. (Yrittäjänaiset, 2014.)

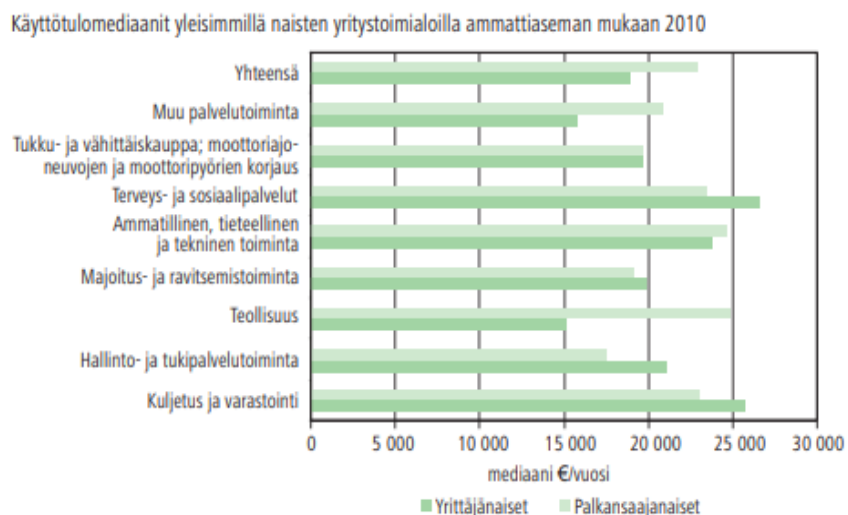
Naisyrittäjyys liittyy vahvasti aina paikallisuuteen ja sukupuolijärjestelmään. Naisille mahdollisia yrittäjyyden muotoja ovat kautta aikojen olleet hoiva- ja pienyrittäjyys (Keskitalo-Foley 2010, 240). Yleistäen naisten yritykset toimivat palvelualalla ja miesten yritykset rakennusalalla. Kuntien palvelutuotannon avautuminen kilpailulle, verottajan myöntämä kotitalousvähennys ja sosiaali- ja terveystalalla tapahtunut ostopalvelujen lisääntyminen on näkynyt naisyrittäjyystilastoissa kasvuna (Lempiäinen 2017).

Naisyrittäjyydelle on tyypillistä myös yksinyrittäjyys eli yli 65% naisyrittäjistä on yksinyrittäjiä. Määrä on kasvanut vuosituhaten alusta lähtien, mutta pysynyt samoissa luvuissa viime vuosina. Työelämän murros on tuonut mukanaan uudet työn tekemisen tavat ja ne selittävät yksinyrittäjyyden kasvun. (Lempiäinen 2017.) Naiset perustavat yrityksiä aiemman työuransa jatkoksi tai harrastuksensa alalle (Tahkokorpi 2012). Naisyriksistä yli puolella yrityksistä liikevaihto jää alle 100 000 euron ja suomalaisien naisyrittäjien tulotaso jää 30% pienemmäksi kuin miesyrittäjien. (Tilastokeskus 2013, 111.)

Kuva 3. Yrittäjien ikäpyramidi 2010 (Tilastokeskus 2013).

Naisyrittäjien keskuudessa tehdyn tutkimuksen mukaan, he ovat kokeneet koulumaailman kannustavan miehiä yrittäjäksi enemmän kuin naisia. Yrityksen perustaminen on usein pitkäaikainen haave, jossa hyödynnetään omaa työssä tai harrastuksessa kehittyntä ammattitaitoa. Naisten perhekeskeisyys näkyy myös yritystilastoissa eli usein he perustavat perheyrittäjäyksen. (Yrittäjänaiset 2014.)

Kuva 4. Käyttötulomedianit yleisimmillä naisten yritysaloilla ammattiaseman mukaan 2010 (Tilastokeskus 2013).

Naisia pidetään perinteisesti varovaisempina riskinottajina ja tämä nähdään olevan yksi syy siihen, mikseivät naiset useimmin perusta yritystä. Naisyrittäjistä vain hieman yli neljäsosa on palkannut työntekijöitä, kun miesyrittäjien vastaava luku on yli 40 prosenttia. Naiset ovat raha-asioissaan huolellisia, eivät ota rohkeita riskejä ja kasvata yrityksiään kuten miehet. Toisaalta naisten yritykset ovat hyvin luotettavia ja taloudellisesti vakaita. (Tahkokorpi 2012.) Naisen johtama yritys tekee myös parempaa taloudellista tulosta kuin miehen. Konsulttiyritys McKinsey tutki vuonna 2012 yritysjohtajia eri toimialoilta ja eri maista. Yhteensä haastateltiin 1500 yritysjohtajaa ja yhteys naisjohdon ja paremman taloudellisen tuloksen välillä pystyttiin osoittamaan. Oman pääoman tuotto on 41% korkeampi ja liikevoittoprosentti 56% korkeampi kuin miesten johtamissa yrityksissä. Naisjohtaja ja naisyrittäjä on työssään tunnollinen ja tehokas. Stressin ja paineen alaisuudessa naisyrittäjä on parhaimmillaan. (Yrittäjänaiset, 2014.)

Naisyrittäjien, kuten naisjohtajienkin tulisi muistaa tietyt erityispiirteensä, joita he voivat yrittäjän urallaan hyödyntää. Tutkimuksessa Huippunaisien elämäntarinoita, Tukiainen ja Villanen (2016) löysivät seuraavat erityispiirteet, jotka erottavat naiset miehistä.

- henkisen pääoman merkitys, joka on saatu lapsuudenkodista. Tasaarvon ajattelu, joka kiteytyy ajatukseen, että nainen pystyy kaikkeen siihen missä mieskin
  - isä mentorina; isän tuen merkitys kasvatuksessa ja työelämään johdattamisessa
  - naispuoliset esikuvat: elämänviisaudet ja inspiroivat esimerkit perheestä tai lähiomaisten keskuudesta
  - mahdollisuuden ilmaantuessa siihen tarttuminen ja hyödyntäminen
  - tuen hakeminen, yhdessä tekeminen ja muiden auttaminen
  - elinikäinen oppiminen. En ole koskaan valmis –ajattelu.
  - epäonnistumisten ja epätäydellisyyden hyväksyminen. Virheiden välttäminen tekee turhankin varovaksi. Epäonnistumiset pitää kääntää positiiviseksi ja oppia lisää.
  - rohkeus seisoa omien pielipiteidensä ja ajatustensa takana. Turhan miellyttämisen poisjättäminen ja rohkeuden kerääminen.
  - tunneäly: empatia ja myötätunto
  - yhteistyön ajatus, yhteisen edun ajaminen: Löydät itsesi auttamalla muita –ajatus.
  - hyvä itsetuntemus ja sisäisistä voimavaroista ammentaminen vaikeuksien hetkellä
  - joustavuus ja muutosvoimien hyödyntäminen
- (Tukiainen & Villanen 2016, 166-171.)

Ihmisen työura kulkee läpi koko elämän ja ammatillisen kasvun prosessi, elinikäinen oppiminen on tärkeä kilpailukeino tämän päivän työmarkkinoilla. Osaamisen ylläpitäminen, uteliaisuus ja ennakointi ovat yhdistettävissä naisyrittäjiin. Mitä enemmän ihminen kouluttautuu ja on aktiivinen,

sitä enemmän minä ja sen arvostus kasvavat. Minä osaan, minä kykenen, ovat vahvojen naisryittäjien ominaisuuksia. Luottamus omaan osaamiseen kantaa läpi vaikeidenkin aikojen.

Ihmisen elämässä kolme hallitsevinta ja merkityksellistä asiaa ovat perhe, työ ja harrastukset. (Koiranen 2000, 130-131.) Ihmisten elämänvaiheiden ja urakehityksen ketju rakentuvat kokemastamme ja näkemästämme. Ammatillinen kehittyminen, sosiaalinen kehittyminen, persoonallinen kehittyminen sekä minäkäsityksen vahvistuminen muovaavat persoonamme ja tapaamme toimia. Niin naiset kuin miehetkin ovat tyytyväisiä työuraansa, jos se tarjoaa riittävästi haasteita ja mahdollisuuksia kasvaa ja vahvistaa omaa osaamistaan.

Naisryittäjiä yhdistää myös tutkimuksen mukaan innostus ja sitoutuminen omaan työhönsä. Työ itsessään on palkitsevaa ja tuottaa paljon mielihyvää. Tekemisen ilo, positiivinen elämänasenne ja kiitollisuus omasta vapaudesta on yrittäjän naisten kantava teema. Usein yrittäjänaiset ovat aktiivisia myös työn ulkopuolella ja harrastuspiireissä sekä yhdistystoiminnassa on mukana paljon yrittäjänaisia. (Yrittäjänaiset, 2014.)

Silti yrittäjyys tuo naisille myös paljon negatiivisia asioita. Stressi, kiire, taloudellinen epävarmuus uuvuttavat naisryittäjiä. Tunnollisina ja sitoutuneina tekijöinä he eivät silti helpolla luovuta. Moni naisryittäjä kokee omat verkostonsa puutteellisiksi ja yhteiskunnan tuen yrittäjiä kohtaa riittämättömäksi. Yksityisyrittäjä on yksin murheidensa ja huoliensa kanssa, mutta erilaisista yhdistyksistä ja ryhmistä voi saada vertaistukea muilta naisryittäjiltä. (Yrittäjänaiset, 2014.)

2.3 Yrittäjyyden haasteet ja mahdollisuudet

Yrittäjyyden yksi kiehtovimpia puolia on vapaus. Vapaus päättää omista työasioistaan, työajoistaan ja työtehtävistään. Yrittäminen on myös suuri seikkailu älyllisesti. Valta ja vastuu painavat yrittäjän hartioilla ja rajat yritystoiminnan innovatiivisuudelle ovat yksin yrittäjän päätettävissä. Kaikki nämä faktat ovat yleisesti tiedossa, mutta mikä on se tekijä, joka saa osan ihmisistä heittäytymään yrittäjyyden seikkailuun?

Pelko on tekijä, joka motivoi ihmisiä. Pelko oman työpaikan puolesta voi saada ihmisen tekemään varasuunnitelmia tulevaisuutensa varalle. Maailman epävarmuus ja turvattomuus voi toimia myös päinvastaisesti. Ihminen, joka ei halua ottaa riskejä ja on epävarma omasta tahtotilastaan, ei yrittäjäksi varmastikaan heittäydy. Maailma ja Suomi näyttävät tämän päivän uutisten ja tietotulvan myötä epävarmempana kuin ne ehkä ovatkaan. Suomi on maailman maiden joukossa yksi vakaimmista maista ja se puhuu myös yrittämisen ja heittäytymisen puolesta. (Puustinen 2006, 15.)

Tämän päivän megatrendejä ovat yritysten toimintojen ulkoistaminen, ns. suurten ikäluokkien eläköityminen, kilpailun kiristyminen, kun maiden väliset rajat hälvenevät sekä meidän hyvinvointiyhteiskuntamme asteittainen romuttuminen. Toisaalta nämä tarjoavat mahdollisuuden uudelleenlaiseen ajatteluun. Nyt on aika hylätä vanhat ajatusmallit ja miettiä, mitä meiltä puuttuu? Aina on joku, joka haluaa jotakin tuotetta tai palvelua, jota ei vielä markkinoilla ole. Suurten ikäluokkien eläköitymisen ennustetaan vaikuttavan negatiivisella tavalla julkisten palvelujen tarjontaan ja saatavuuteen. Pahimmissa skenaarioissa hyvinvointivaltiomme joutuu kriisiin ja rahapula voi johtaa siihen, että Suomen valtio ja kunnat etsivät tähän ratkaisua ulkoistamisen kautta. (Puustinen 2006, 15-17.) Voiko tällainen tilanne olla mahdollinen myös Suomen koululaitoksessa?

Yrittäjä törmää myös usein piintyneisiin asenteisiin siitä, millainen yrittäjän tulisi olla. Oman paikan ja identiteetin löytäminen on haastavaa, ja siihen vaikuttaa myös ympäristö, jossa yrittäjä tekee työtään. Jos aloitat yksinyrittäjänä, kuten naisopettajat tavallisesti toimivat, tulee myös muistaa, että joudut hoitamaan neljää eri roolia. Olet sijoittaja, johtaja, myyjä ja tekijä (Pyykkö 2011, 47.) Joudut myymään palveluasi ja etsimään aktiivisesti uusia asiakkaita eli toimit myyjäroolissa. Sijoittajaroolissa joudut pohtimaan yrityksen kannattavuutta, tekemään budjetteja ja laskelmia.

Yritysstrategian ja sen noudattamisen seuraaminen kuuluu johtajarooliin. Tässä roolissa pitää varautua siihen, ettei johtajuus ulotu pelkästään omaan ja yrityksen toimintaasi. Todennäköisesti joudut johtamaan myös ystäviäsi ja perhettäsi, joten olet vastuussa monista asioista. Tehdyt sopimukset tulee pitää ja työ tehdä, joten tässä kohtaa tekijärooli ottaa vallan. Tasapainon löytäminen töiden järjestämisen ja tekemisen välillä on hankalaa, mutta asioiden priorisointi on oleellista, että yrittäjä jaksaa työtään tehdä ja saa liiketoiminnan kannattavaksi. (Pyykkö 2011, 51-54.)

Omaa osaamista pitää edelleen yrittäjänä toimiessa päivittää. Se on usein haastavaa yrittäjille, sillä mistä etsiä aika ja raha siihen, kun kouluttautumiseen käytetty aika on pois oman elannon ansaitsemisesta.

Asiakassuhteet ovat ratkaisevan tärkeitä jokaiselle yrittäjälle. Niiden muodostaminen voi kuitenkin olla hankalaa, ja eteen voi tulla yllättäviä esteitä. Esimerkiksi työsopimuksissa voi olla rajoituksia siirryttäessä palansaajasta yrittäjäksi tai työpaikalla kielletään kilpailevat yritystoiminnan harjoittaminen omaan lukuun. (Pyykkö 2011, 52.)

Yritystoiminnassa tulee myös esiin monia sellaisia kuluja, joita ei ole etukäteen osannut aavistaa tai laskea kuluiksi. Yrityksen perustamisvaiheessa kulut alkavat heti juosta, mutta rahaa ei vielä tule mistään. Lisäksi oman ammattitaidon hinnoittelu on haasteellista. Miten myyn palveluani oikeaan hintaan siten, että en myy sitä alihintaan tai yli hinnoittele itseäni pois kilpailusta? Toiminnan kannattavuus on elinehto yrittäjänä toimimiselle. (Pyykkö 2011, 53.)

Opettajan toimiminen yrittäjänä on sinänsä helpompi kuin moni muu muoto sikäli, että suuria investointeja ei aluksi tarvitse tehdä. Opettaja on hankkinut asiantuntijuuteensa jo ennen yrittäjyyttään. Taloudellinen epävarmuus on kuitenkin tosiasia, jota ei voi kieltää. Osa asiantuntijatyöstä voi olla ns. urakkaluontoista, eli tulot ovat epäsäännöllisiä. Palkka ei tule tilille tiettyinä päivinä, vaan maksut voivat asiakkailta tulla tietyissä tapauksissa vasta kuukausien päästä työn tekemisestä. Lisäksi palkansaajia heikompi sosiaali- ja työttömyysturva on monille yrittäjiksi ryhtyneille yllätys.

Erilaisten verkostojen merkitys asiakashankinnassa on huomattava. Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat yrittäjien toimintaan nopeasti, ja muutoksia pitää seurata aktiivisesti. Omaa toimintaa pitää sopeuttaa yhteiskunnan muutoksiin paljon nopeammin kuin esimerkiksi kunnallisessa toimessa. Palvelu- ja asiantuntijayrittäjyys on ollut kasvussa viime vuosina julkisen talouden kiristymisen myötä. Työtahti kiihtyy, mutta kiire ei tuo työhyvinvointia eikä pidennä työuria, vaan juuri päinvastoin. (Pyykkö 2011, 53.)

Moni opettaja tai kouluttaja tekee jo tänä päivänä työtään yrittäjämäisesti. Työpäivä ja –tehtävät eivät pelkästään rajoitu oppilaitoksen sisään tai tietyn työaikaajan sisään. Yrittäjällä on vielä suurempi vapaus valita, milloin ja missä tekee töitään. Usein se merkitsee pitkiä työpäiviä ja –viikkoja sekä lomien siirtämistä tai peruuttamista töiden vuoksi. Vaihtelevien työaikaajan ja perheen yhteensovittaminen tuottaa monelle yrittäjälle ongelmia. Varsinkin naisyrittäjien kohdalla on useasti todettu, että äitiys ja yrittäminen ovat vaikea yhdistelmä. Sijaista tai sairasloman tuuraajaa ei asiantuntijayrittäjä voi hankkia. Myyty palvelu perustuu omaan osaamiseen ja asiantuntijuuteen, eikä sitä voi toinen henkilö korvata. Tunnettua on myös yrittäjän kokemus, että mitään ei tapahdu, ellei itse tee. Varsinkin ammatinharjoittajat ja mikroyrittäjät painivat tämän asian kanssa. Oma jaksaminen on monesti koetuksella, eikä asioita haluta delegoida eteenpäin. On kokemus siitä, että vain minä osaan tämän asian tarpeeksi hyvin.

Yrittäjien työhyvinvointi on pitkälti kiinni yrittäjän omasta asenteesta. Monilla on mielikuva yrittäjästä, joka on aina töissä ja vuorokauden ympäri tavoitettavissa. Yritystoiminta voi olla elämäntapa, mutta se voi myös olla vain työ, josta pidetään välillä vapaatakin. Vertaistukea ja voimia kannattaa etsiä samalla alalla työskentelevistä yrittäjäkollegoista, jotka ymmärtävän työn aiheuttaman stressin ja huolenaiheet. Yrittäjän oma terveydentila, stressi, työaika, uni, liikunta, ravitsemus sekä aika- haasteet vaikuttavat kaikki hyvinvointiin ja omaan jaksamiseen. (Akavan erityisalut n.d.)

Tähän loppuun vielä ote Pyykön tekstistä, joka kuvaa hyvin eri tavalla, mutta havainnollisesti yrittäjänä toimimisen asettamia haasteita.

Yrittäjyys tai yrittäjänä pärjääminen vaatii:

Pankkiryöstäjän päättäväisyyttä
 Leijonan sydäntä
 Kolmannen maailman katulapsen neuvokkuutta
 Muurahaisen ahkeruutta
 Erakon itsenäisyyttä
 Pomminpurkajan paineensietokykyä
 Tonyhalmemaista uskallusta laittaa itsensä likoon
 Verottajan ulottuvuutta (asiakashankinnassa)
 Renessanssirunoilijan sielukkuutta
 Ketun viekkautta
 Norsun muistia
 Ja ehkä jo kissan yhdeksää elämää
 (Pyykkö 2011, 145-146.)

2.4 Yrittäjän persoonallisuuspiirteet

”Yrittäjä on ihminen, jolle on tärkeää saada oma ajatuksensa toimimaan. Se on koko yrittäjyyden tärkein motivaattori” (Lyytinen & Piha 2004, 90). Monelle yrittäjälle yrittäjyys on elämäntapa, vaikka toiselle yrityksen perustaminen on ollut itsestään selvää jo pienestä pitäen ja toinen on ajautunut yrittäjyyteen. Historiassa yrittäjyys on aiemmin ollut usein pakkotilanteissa syntynyttä. Kouluttamattomat ihmiset ovat ajautuneet yrittäjiksi työllistääksensä itsensä, akateemiset ihmiset eivät ole yrittäjiksi halunneet. Mutta tilanne on muuttumassa. Yrittäjyys merkitsee suurempaa vapautta ja omien ideoiden toteutumismahdollisuutta, eikä ole enää akateemiselle ihmisellekään häpeä. (Lyytinen & Piha 2004, 92.)

Yrittäjälle persoona on todella tärkeä. Hänen on erotuttava muista yrittäjistä ja tehtävä omaa työtään persoonansa kautta. Yrittäjä on voimakas persoona isolla P:llä, koska hän on usein joutunut puolustamaan ja visioitaan. Usein yritys personoituu ehkä liikaakin yhteen ihmiseen. (Lyytinen & Piha 2004, 118.) Yrittäjä on usein itsevarma, energinen, karismaattinen, kunnianhimoinen ja työkeskeinen (Lyytinen & Piha 2004, 117). Mutta kaikki yrittäjät ovat erilaisia, eikä yhtä ainoaa absoluuttista määrittelyä yrittäjän persoonalle voida antaa.

Taustat ja lähtökohta yrittäjyydelle ovat usein monen asian summa. Kaikki lähtee henkilöstä itsestään ja hänen taustoista ja ominaisuuksista. (Lehti, E., Rope, T. & Pyykkö, M. 2007, 39.) Yrittäjä haluaa toteuttaa oman visionsa ja on valmis ottamaan riskin. Tämä riskinottohalukkuus erottaa yrittäjän palkkatyöntekijästä. Yrittäjien riskit ovat erisuuruisia, toisella kuukausipalkan verran ja toisella enemmän, mutta riskinottoa yrittäjyyteen lähteminen joka tapauksessa vaatii. Visio, jota yrittäjä lähtee toteuttamaan, on vahva. Sen ei tarvitse olla suuri, mutta tarvittavat vahva, että se kestää vaikeuksissakin. Optimistisuus ja usko tulevaisuuteen ovat myös yrittäjiä yhdistäviä persoonan ominaisuuksia. (Lyytinen & Piha 2004, 93.)

Ikä on merkittävä tekijä yrittäjyyspäätöksen taustalla. Nuorena on usein enemmän rohkeutta ja sen johdosta kynnys lähteä yrittäjyyden uralle on pienempi. Toisaalta iäkkäämpänä on enemmän kokemusta elämästä ja enemmän työelämäosaamista. (Lehti, Rope, & Pyykkö 2007, 40.) Kuten aiemmin olen todennut, on naisyrittäjien keskimääräinen ikä korkeampi kuin miesyrittäjien. Viidenkymppin iässä ihmisellä on monta taitekohtaa elämässään. Lapset muuttavat pois kotoa, lainat on maksettu ja työuraa on kertynyt useita vuosikymmeniä. Tässä vaiheessa on mahdollista lähteä kokeilemaan jotain uutta ja toteuttamaan haaveitaan. Omat vahvuudet ovat tiedossa ja työntekemisen arvopohja sekä periaatteet vahvoina. (Airo, Rantanen, Salmela 2008, 125-126.) Monet naiset siirtyvät yrittäjyystilastojen mukaan yrittäjiksi juuri tässä vaiheessa.

Sukupuolen on aina sanottu olevan tärkeä muuttuja myös yrittäjyyden saralla. Naiset ovat haluttomampia ryhtymään yrittäjiksi kuin miehet ja tätä on selitetty monella eri taustatekijällä. Tutkimuksissa onkin todettu, että naiset eivät ole yhtä halukkaita ottamaan riskejä. Perhe menee heillä monen toiminnan edelle: lapset, puolison työtilanne, nämä kaikki vaikuttavat yrittäjyyspäätöksen tekemiseen (Lehti ym. 2007, 42). Naiset ovat valmiita perustamaan yrityksen usein vasta siinä vaiheessa, kun lapset ovat muuttaneet pois kotoa ja työlle ja harrastuksille on enemmän aikaa. (Yrittäjänaiset, 2014.)

Vanhemman polven yrittäjät olivat aikanaan suhteellisen huonosti koulutettuja ja monesti yrittäjyys oli paras ja ehkä ainoakin mahdollisuus edetä elämässä ja saada itselleen vapautta. Tänä päivänä ihmiset kouluttautuvat entistä pidemmälle ja omaa ammattiosaamista ylläpidetään erilaisten kurssien ja koulutusten avulla. Tutkimusten avulla on selvitetty, että usein korkeasti koulutetuilla on pienempi yrittäjyysintentionio kuin matalasti koulutetuilla henkilöillä. Tähän yksi syy on se, että heillä on paremmat mahdollisuudet edetä urallaan, saada haasteellisia töitä ja hyvää palkkaa. He ovat myös tietoisempia yrittäjyyden riskeistä ja kynnys heittäytyä tuntemattomaan epävarmuuteen on suurempi. Turvallista, hyväpalkattua ja hyvillä työeduilla varustettua työpaikkaa ei helposti jätetä. (Lehti ym. 2007, 40.) Yrittäjänä menestymiseen koulutuksella ei kuitenkaan ole korrelaatiota tutkimusten mukaan (Lyytinen & Piha 2007, 113). Korkeakoulut ja yliopistot ovat opettaneet yrittäjyyttä jo vuosien ajan, mutta se ei näytä olevan merkittävä tekijä akateemisesti koulutettujen ihmisten yrittäjyysintentionioissa. Merkittävämpi tekijä on ollut yleinen asenteen muutos. (Lyytinen & Piha 2007, 113.)

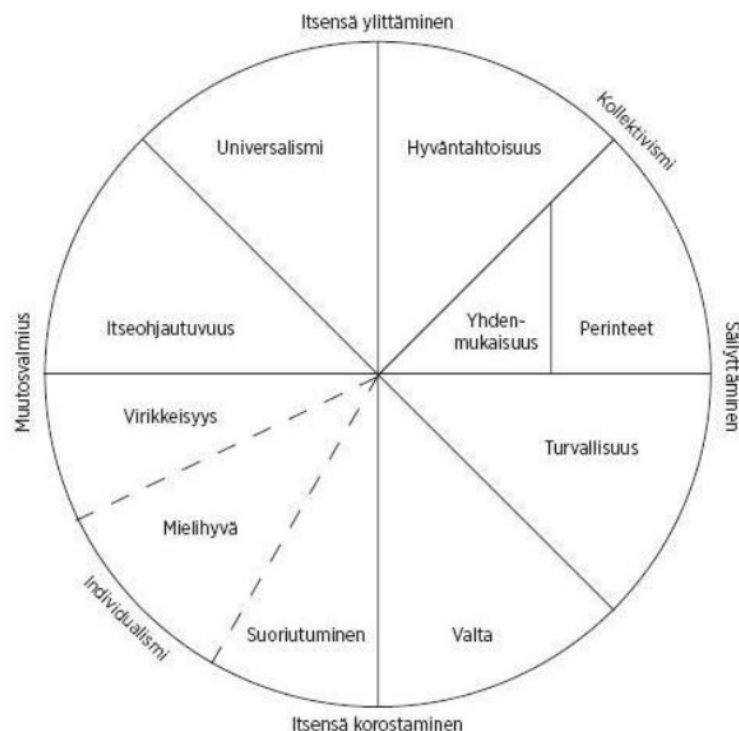
Pitkällä työuralla varustettu henkilö omaa kokemuksen lisäksi laajat yhteistyöverkostot. Tämä edesauttaa ja helpottaa yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä. Jo luotuja verkostoja hyväksikäyttämällä kynnys lähteä yrittäjäksi madaltuu. Nuorella yrittäjällä on harvoin yhtä laajat yhteistyöverkostot kuin iäkkäämmällä. Toisaalta pitkä työkokemus voi joskus tarkoittaa opittujen kaavojen toistamista ja tällöin uusien ajatusmallien ja ideoiden

kanssa työskentely voi tuntua ylivoimaiselta haasteelta. (Lehti ym. 2007, 40.)

Yrittäjän työ on sosiaalista työtä, joten ihmisen introvertius tai extrovertius -ulottuvuus eli sisäänpäin suuntautuneisuus tai ulospäin suuntautuneisuus vaikuttaa kaikkeen toimintaan sosiaalisissa verkostoissa. Yrittäjyys vaatii mitä suuremmassa määrin ulospäin suuntautunutta persoonaa, joten tämän tyyppisten ihmisten yrittäjyysintentio on suurempi kuin sisäänpäin suuntautuneiden. (Lehti ym. 2007, 40.) Täytyy muistaa, että yrittäjä tekee työtään oman persoonansa kautta ja on itse, oman yrityksensä kävelevä käyntikortti.

Yrittäjyys on usein opittu malli, joka usein periytyy vanhemmilta lapsille. Se on opittu tapa ansaita oma elanto, ja siirtyy luonnollisesti sukupolvelta toiselle. (Lehti ym. 2007, 41.) Yrittäjyys ei ole perinnöllistä tai geneettistä, mutta yrittäjäperheessä kasvanut lapsi sosiaalistuu siihen harjoittelun ja roolimallien kautta (Kansikas 2007, 103). Yrittäjäperheillä on usein yhteinen tavoite: menestyvä perheyritys, joka takaisi perheelle taloudellisen hyvinvoinnin. Jos tämä unelma on totta, lapset voivat olla innostuneita jatkamaan yritystä, mutta jokaisella perheenjäsenellä on oma henkilökohmainen mielipiteensä asiasta. Yrittäjäperheen lapset keräävät koko lapsuutensa hiljaista tietoa yrittäjyydestä ja vanhemmat toimivat heidän mentoreinaan. (Römer-Paakkanen 2011, 27.)

Yksilöiden arvomaailma muodostuu jo lapsena kotoa ja elinympäristöstä opituista ja koetuista asioista. Henkilö, joka arvostaa enemmän työtä ja rahaa kuin yhteiskunnan heikommista huolehtimista, hakeutuu todennäköisemmin yrittäjäksi. Arvot voi nähdä yksilön päämäärinä, jotka ohjaavat kaikkea tekemistä ja käyttäytymistä. Schwartzin (1992) arvoteorian mukaan ovat pysyviä uskomuksia ja niitä on olemassa noin 50 erilaista arvotyyppiä. Kuvan mukaan nämä arvotyytit voidaan jakaa kahteen eri ulottuvuuteen. Itsensä ylittämisen arvot tuovat mukanaan suuntautumisen toisten hyvinvointiin. Tämän vastakohta on itsensä korostamisen arvot, joissa keskitytään yksilön intresseihin. Toisena dimensiona on avoimuus muutoksille ja sen vastakohtana säilyttämisen arvot. (Pyykkö 2011, 82.) Näistä arvoista opettajille ja yrittäjille voidaan selkeästi löytää yhteisiksi nimittäjiksi avoimuuden arvot, sekä hyvin toisten hyvinvointiin keskittyminen.

Kuva 5. Schwartzin arvokehä (Pyykkö 2011, 82).

Asenteet eivät ole yhtä syvällä ihmisessä kuin arvot. Asenteita voi muokata ja muuttaa, toisin kuin arvoja. Asenne määrittää, miten tiettyihin asioihin suhtaudutaan. Erilaiset ammatit ja niiden arvostus, toimialat ja yritysmuodot sekä ihmisten erilainen tapa hoitaa sama työ tulee asenneperustasta. (Lehti ym. 2007, 41.)

On käytännössä mahdotonta selvittää tarkasti, mikä näistä edellä mainituista asioista on se ratkaiseva tekijä, kun mietitään yrittäjäksi ryhtymistä. Se voi olla monen asian summa ja riippuu aina myös sillä hetkellä olevasta elämäntilanteesta eli tilanneikkunasta. (Lehti ym. 2007, 42.)

2.5 Yrittäjän motiivit

Motiivit syntyvät erilaisista tarpeista ja haluista. Ne ovat joko tiedostettuja tai tiedostamattomia. Tiedostetut motiivit ovat niitä, jotka yksilö ajatuksissaan tunnistaa. Nämä motiivit ovat ajatuksia siitä mitä yksilö haluaisi tehdä, mikä olisi hänen unelmansa. Tiedostamattomat motiivit ovat ulkopuolisten henkilöiden tulkintoja yksilön käyttäytymisestä ja käyttäytymisaikomuksista. Usein nämä tiedostetut ja tiedostamattomat motiivit eroavat toisistaan suuresti ja voivat olla keskenään hyvinkin ristiriitaisia. Yrittäjyystutkimuksessa on kiinnitetty huomiota juuri intentioihin, motiiveihin ja odotuksiin. (Huovinen 2007, 72.)

Mikä saa ihmisen ryhtymään yrittäjäksi? Kognitiivisesta näkökulmasta katsottuna ihmisen syy tai motiivi kaikkeen toimintaan on omanarvontunne. Yrittäjän tulee silti varautua siihen, että yritystoiminnan alussa omanarvontunne voi alentua. Päätös ryhtyä yrittäjäksi tarkoittaa usein sitä, että oma identiteetti on hukassa, jos sitä verrataan kunniallisen ja arvostetun palkkatyön pysyvyyteen. Epäonnistumisen mahdollisuus näyttää lisäävän toisten henkilöiden suoritusmotivaatiota, mutta toisilla vaikutus on juuri päinvastainen. (Huovinen 2007, 73.)

Aiemmassa luvussa Pyykön (2011) mainitsevat neljä yrittäjäroolia (johtaja, sijoittaja, myyjä ja tekijä) aiheuttavat sen, että yksilön omanarvontunne päivittyy ja vaihtelee näissä eri rooleissa. Miten hyvin haluat kunkin roolisi suorittaa, siihen vaikuttavat taustalla olevat motiivisi. Yrittäjille on yleistetty seuraavat kymmenen motiivia, mutta eri henkilöt painottavat eri piirreitä. Nämä motiivipiirteet ovat yksilön pysyviä motivaatiopiirreitä. (Pyykkö 2011, 86-87.)

Yrittäjyys on usein raskasta työtä, mutta sen vastapainoksi pitää pystyä keskittymään ja suunnittelemaan tulevaisuutta. Sitten kun -ajattelu auttaa arjessa ja pitkäjänteinen ponnistelu oman työn kannattavuuden tehostamiseksi ovat osa yrittäjien arkea. Pitää asettaa pidemmän tähtäimen suunnitelmia, yrittäjä ei voi elää ns. viimeistä päivää. (Pyykkö 2011, 89.)

Yrittäjä ei tingi omasta osaamisestaan ja laatuvaatimuksistaan. Alkava yrittäjä joutuu tekemään lujasti töitä maineen ja luottamuksen saavuttamiseksi ja se vie aikaa. Sen sijaan, luotettavuuden voi menettää hetkessä. Luotettavuudella on omia ilmenemismuotoja, tehdään sovitusti ja ajallaan, ollaan valmiita joustamaan, toimitetaan laadusta tinkimättä, panostetaan yksityiskohtiin jne. (Pyykkö 2011, 107-108.)

Uuden asiakkaan hankkiminen on aina kalliimpaa kuin vanhan pitäminen. Tämän vuoksi yrittäjän tuleekin muistaa vanha sääntö, joka on monesti laskettu paikkansa pitäväksi: 20% asiakkaista tuo 80 % liikevaihdosta. Yrittäjän voimavarat kannattaa siis keskittää tähän kahteenkymmeneen prosenttiin, joita kutsutaan avainasiakkaiksi. Mutta johtaako yritys asiakkaitaan vai asiakkaat yritystä? Yrittäjän tulee miettiä ja asettaa rajat asiakkuus-suhteille, sillä usein niistä tulee myös ystävyysuhteita. Palveluksia tehdäänkin yhtäkkiä arki-illat sekä viikonloput ja pahimmassa tapauksessa ilmaiseksi. Myyjäroolin kannalta asiakas on parempi kuin ei asiakasta ollenkaan, mutta sijoittajaroolin kannalta pitäisi keskittyä siihen, mikä tuo voittoa. (Pyykkö 2011, 49-51.)

Suoriutumisen vastakohta on epäonnistuminen tai alisuorittaminen. Yrittäjä on usein kunnianhimoinen ja haluaa kilpailla itseäänkin vastaan. Hän haastaa itsensä entistä parempiin suorituksiin ja lakkaamatta kehittää itseään. Kilpailuhenkisyys kuuluu suoriutumisen vaatimuksiin ja se tulee

ilmi erilaisissa tarjouskilpailuissa. Yrittäjän suurimmat voitot ja häviöt tapahtuvat usein kilpailussa itseä vastaan. (Pyykkö 2011, 102-104.)

Kilpailukyvyn merkitys on usein yrittäjän kannalta julmaa. Markkinat paljautuvat usein vain parhaan tekijän. Asiakkaat valitsevat vain parhaan tarjolla olevista yrittäjistä ja vain hänen liiketoimintansa tulee menestymään. Miten kestää häviäminen ja tunnustaa totuus; jostain löytyy aina taitavampi tekijä kuin minä? Liika kilpailullisuus voi viedä ilon työstä ja tehdä verkostojen luomisen mahdottomaksi. (Pyykkö 2011, 101-102.)

Työn haastavuus ja halu tehdä aina parhaansa vaatii yrittäjältä valtavaa keskittymiskykyä ja asioihin syventymistä. Inspiraatio, adrenaliiniryöppy, flow-tila, nämä ovat yrittäjille yleisiä käsitteitä. Työhön uppoaa ja se vie mukanaan yllättävänä hetkenäkin. Omat taidot ja työn haasteellisuus määrittävät sen, kuinka korkealle yrittäjä asettaa tavoitteensa. *Yrittäjyys on näin haasteiden ja tavoitteiden sekä taitojen ja yksilöllisyyden jatkuva vuoropuhelua* (Pyykkö 2011, 98).

Yrittäminen on kaikesta vastaamista ja kaiken johtamista. Yrittäjä haluaa vaikuttaa kaikkiin asioihin ja ajattelee itsenäisesti. Kuitenkin usein kuunteleminen ja vastaanottaminen antavat moniin asioihin uutta perspektiiviä, eikä kaikkea ole pakko päättää itse ilman ulkopuolisia avustajia. Usein yrittäjä vain haluaa pitää kaikki langat käsissään, eikä delegointi tule kyseeseen. Tällöin on uhkana yrittäjän omien voimavarojen loppuminen. (Pyykkö 2011, 102-104.)

Yrittäjä on usein ylpeä omasta yrityksestään, omasta lapsestaan. Oma identiteetti on mukana kaikessa yritystoiminnassa ja usein koetaan, että koko elämä on pelissä yritystoiminnassa. Jos yrityksen taloudellinen toiminta on heikkoa tai yritys on menettänyt liiketaloudelliset edellytykset menestyä markkinoiden muutosten takia, kokee yrittäjä, että hänen koko elämänsä pohja on romahtamassa. (Pyykkö 2011, 94-95.)

Ihminen haluaa kokea, että hänen työllään on merkitystä. Yrittäjä haluaa olla osa suurempaa kokonaisuutta ja sulautua siihen omalla panoksellaan. Yrittäjän arvot ja tekemisen intohimo yhdistyvät harmoniaksi ja yrittäjä toimii sopuosinnassa tuottaen toisille iloa ja helpotusta elämään. Tämä motiivipiirre palvelee myös yritystoiminnan jatkuvuutta. (Pyykkö 2011, 92-93.)

Tämä viimeinen motiivipiirre poikkeaa muista siltä osin, että se on ennen kaikkea asennetekijä. Rahantekoasenne on sama asia kuin yrittäjän sijoittajarooli. Tulevaisuus täytyy olla tarkoin suunniteltu, numerot eivät valehtele. Tämä asenne antaa yrittäjälle etäisyyttä oman liiketoimintaansa, joka monesti koetaan liian henkilökohtaiseksi ja läheiseksi. Rahantekijänä pystyy objektiivisesti tarkastelemaan yrityksen toimintaa ja tekemään päätöksiä kannattavuuden parantamiseksi. (Pyykkö 2011, 90-91.)

2.6 Yrittäjyyspäätökseen vaikuttavat tekijät

Henkilökohtaiset taustat ja arvot sekä asenteet kytkeytyvät tiivisti aina tilanneikkunaan ja joko saavat henkilön ryhtymään yrittäjäksi tai puhuvat yrittäjyyttä vastaan. Näitä elämäntilanteita ovat mm. sen hetkinen taloudellinen tilanne. Sivutoimiseksi yrittäjäksi lähdetessä taloudellinen tilanne ei ole yhtä merkittävä tekijä, kuin kokonaan yrittäjäksi lähdetessä. Tiukassa taloudellisessa tilanteessa yritystoiminnan käynnistäminen ei tule usein kyseeseen, koska toiminnan alkaessa ei ole varmuutta siitä, tuleeko yrittäjälle rahaa vai ei. Samoin mahdollisia yrityslainoja ei ole mahdollista saada eikä alkuinvestointeja tehdä, jos rahaa ei omastakaan takaa ole. (Lehti ym. 2007, 42.)

Päätöksen vaikuttaa myös monia muita tekijöitä. Mainittakoon avioero, suuret elämänkriisit, muutto paikkakunnalta toiselle, sairaudet jne. vaikuttavat kokonaisvaltaisesti ihmisten elämään ja päätöksentekokykyyn. Toisaalta on niinkin, että usein kriisit elämässä saavat tekemään suunnanmuutoksia ja uusia päätöksiä elämässä, yksi sellainen voi olla päätös ryhtyä yrittäjäksi. (Lehti ym. 2007, 42.)

Paitsi henkilökohtaiset elämäntilanteet, myös yhteiskunnan tilanne voi olla vaikuttava tekijä yrittäjyyspäätökseen. Tällä hetkellä yhteiskunta on erittäin yrittäjämyönteinen ja se on varmasti merkittävä tekijä yrittäjyyspäätöksessä. Yrittäjyyttä arvostetaan, sen merkitystä työllistäjänä nostetaan ja yrityskasvatus kautta koko koulumaailman pienentää yrittäjyyden myyttiä ja antaa tietoa yrittäjyydestä. (Lehti ym. 2007, 46.)

Yritysverotusta on kevennetty viime vuosina, erilaisia tukia on keksitty ja työntekijöiden palkkakustannuksia on yritetty pienentää; kaikki tekijät puhuvat yrittäjyyden puolesta. Palvelujen ulkoistaminen ja siihen liittyvien rajoittavien tekijöiden purkaminen kunnissa ja kaupungeissa. Yrittäjille avautuu uusia markkinoita ja mahdollisuuksia. (Lehti ym. 2007, 46.)

Jos henkilö ei pysty omaa osaamistaan hyödyntämään esimerkiksi siksi, että oman alan työtilanne on huono, kannattaa miettiä yrittäjäksi ryhtymistä. Tai omaa ammattitaitoaan laajentamalla ja verkostoitumalla pystyy tuottamaan palveluita tai tuotteita, joita muilla ei ole, silloin markkinatilanne on erinomainen ja yrittäjäksi lähtemisen riski pienempi. (Lehti ym. 2007, 45.)

Vallitseva markkinatilanne on joko uhka tai mahdollisuus yrittäjälle. Yrittäjälähtöinen yritystoiminta lähtee kuitenkin aina siitä, että henkilöllä on osaamista, intoa ja motivaatiota lähteä tarjoamaan tuotettaan tai palvelua oman yrityksen kautta. Sisäinen palo työhön on syttynyt ja henkilö seuraa intuitiotaan yrityksensä avulla. Mutta pelkkä palo ja intuitio ei riitä, tarjottavalle palvelulle tai tuotteelle täytyy löytyä tilaa markkinoilta. Jollain pitää erottautua kilpailijoista ja varmistaa, että juuri sinun yrityksesi tulee samaan yhteistyökumppaneita ja liikevaihtoa. Myös tuotteen

tai palvelun hinnoittelun tulee vastata asiakkaiden odotuksiin ja omiin kannattavuuslaskelmiin. Omat resurssit, niin taloudelliset kuin henkiset ja toiminnalliset, tulee punnita huolellisesti ennen päätöstä. Oma tuote/palvelu tulee olla laadullisesti riittävä, ja siihen vaaditaan tiettyä osaamisrajaa. Jos tämä raja ei ylity, kannattaa yritystoiminnan suunnittelu lopettaa tähän. Samoin, jos ei ole riittäviä taloudellisia resursseja alkuinvestointeihin tai siksi aikaa, ennen kuin liikevaihtoa alkaa tulla, on parempi odottaa vielä jonkin aikaa ja varautua, ennen kuin lähtee liian aikaisin yrittäjäksi. (Lehti ym. 2007, 46.)

Realistisen tavoitteet, markkinoiden ja kilpailijoiden tarkkailu, oman palvelun hinnoittelu ja tarvittavat resurssit luovat terveen pohjan yritykselle. Mahdollisuuksia tulee avautumaan, kun niiden eteen tekee lujasti töitä ja kehittää sekä itseään että yritystoimintaansa. Asioiden analysointi ja tutkiminen antavat yrittäjälle faktaa pelkän intuition tueksi ja sille tulee varata tarpeeksi aikaa. (Lehti ym. 2007, 46.)

2.7 Eri tyyppiset yritykset

Usein yritys perustetaan oman vahvuusalueen alalle tai alalle, joka kiinnostaa ja tuottaa mielihyvää. Yritys on eräänlainen oman elämäntyylin ilmentymä. Mitä syvällisemmin tutustuu omaan kiinnostusalueeseen, sitä todennäköisemmin eteen avautuu mielenkiintoinen ja intohimoja herättävä kokonaisuus. Elämäntyyliyrittäjä käsittää elämänsä kokonaisuutena, jossa työ-, perhe- ja harrastukset nivoutuvat kiinteästi yhteen. Se on elämäntapa ja useammin juuri jo työkokemusta hankkineen henkilön keino työllistää itsensä. Tällainen henkilö ei pelkästään unelmoi, vaan elää unelmaansa. Elämäntyyliyrittäjyys vaatii vahvaa itsetuntemusta, itsetuntoa ja näkemystä ja sen tarkoituksena ei ole taloudellisen aseman parantaminen, vaan oman unelman toteuttaminen. Entinen työ ei enää tarjoa haasteita, työpaikka on muutoksien edessä, usein hyppy uuteen tehdään jonkin muutostilanteen vaikutuksen seurauksena. Yritystoiminnan suunnittelu on tapahtunut tietoisesti tai tiedostamatta, mutta vihdoin on tilaisuus kokeilla, miltä oman itsensä herrana oleminen tuntuu. (Sipilä 2006, 87.)

Sipilän (2006) mukaan elämäntapayrittäjä perustaa tutkitusti yrityksen, jonkun seuraavan tekijän perusteella:

1. Osaamisperusteisuus
2. Paikkasidonnaisuus
3. Harrastussidonnaisuus
4. Arvosidonnaisuus

Yhtenä tutkittuna tyyppinä on löydetty myös yrittäjyys, joka perustuu siihen, että yrittäjä saa pitää yllä sosiaalista elämäänsä. Kanssakäynti ihmisten kanssa on tällöin pääasia, liiketoiminta hoituu vain siinä sivussa. (Sipilä 2006, 88.)

Osaamisperusteinen yritys perustetaan nimensä mukaan yrittäjän osaamisen varaan. Erikoistuminen voi keskittyä tiettyyn toimialaan, substanssialueeseen, toimintatapaan tai näiden yhdistelmään. Yritys voi myös keskittyä ongelmien ratkomiseen, yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tai ideointiin. Yrittäjän henkilökohtaisen osaamisen tarjoaminen ja siitä maksaminen on tällaisen yrittäjän ja yrityksen idea. Tällainen yrittäjä on hyvämaineinen, kovan tason osaaja ja jo kerättyjen verkostojen ja referenssien kautta pääsee markkinoille. Oman osaamisen myyminen ja henkinen pääoma ei vaadi suuria investointeja eikä varastoja, joten usein tällaisten yrittäjien toiminta on liiketaloudellisesti kannattavaa. (Sipilä 2006, 89.)

Paikkasidonnaisen yrittäjän lähtökohta on itsensä työllistäminen jollain paikkakunnalla tai alueella. Halu asua ja kasvattaa perhettään tietyllä paikkakunnalla on itseisarvo, jonka vuoksi tehdään kovasti töitä. Rauhallisempi elämänrytmi, halvemmat asuinkustannukset, historiallinen asuintalo houkuttavat pysymään alueella, vaikka sillä ei olisi töitä tarjottavana. Itsensä työllistäminen yrittäjyyden kautta, oman osaamisen kehittäminen ja laajentaminen sekä etätyöt ovat tuttuja käsitteitä paikkasidonnaiselle yrittäjälle. Yrityksen täytyy tarjota tuotetta tai palvelua, jolle löytyy paikkakunnalla kysyntää. (Sipilä 2006, 96-97.)

Intohimoinen kiinnostus tiettyyn harrastukseen on tunnusomaista harrastussidonnaiselle yrittäjälle. Harrastuksesta tulee ensin ammatti ja sitten ammatista voi tulla elinkeino. Halua viettää aikaa harrastuksen parissa muotoutuu yrittäjyydeksi ja liiketoimintaideoiden löytämiseksi. Urheilijat ovat tänä päivänä ammattilaisia, joilla on omat yritykset ja toiminta on ammattimaista. Aina ei kuitenkaan ole mahdollista muuttaa harrastusta elinkeinoksi ja se riippuu pitkälti mitä yksilö harrastaa. (Sipilä 2006, 101-102.)

Arvosidonnaiset yritykset edistävät yrittäjän henkilökohtaisia arvoja. Halu parantaa maailmaa, tahto tehdä omakohtaisesti hyvää toisten eteen ja omien aatteiden edistäminen määrittelevät yritystoiminnan. Yrityksen toiminta tukee joko suoraan tai välillisesti näiden arvojen edistämistä. (Sipilä 2006, 111.) Tunnettuja arvoperusteisia yrityksiä ovat mm. WWF, Pelastusarmeija tai Greenpeace.

3 OPETTAJA YRITTÄJÄNÄ

3.1 Opettajat yrittäjinä

Kuvitellaan, millaista on opettajan työ yrittäjänä. Se on parhaimmillaan luotettavana asiantuntijana ja havainnoijana toimimista. Oikeat asenteet ja ajattelutavat varmistavat tehtävässä onnistumisen. Asiantuntijan tulee omata kyky keskittyä toiseen, itseluottamus, vahva itsetunto, uteliaisuus ja avoin ammattimaisuus.

Opettajista yrittäjinä ei ole Suomessa saatavilla olevaa tilastotietoa tai aiempia tutkimuksia. Haastattelin puhelimitse OAJ:n neuvottelupäällikköä, Visa Pohjolaa vuonna 2017 tästä aiheesta. OAJ:lla ei järjestönä ole tilastotietoa siitä, kuinka moni opettaja tekee työtä myös yrittäjänä tai sivutoimisina yrittäjänä. Kentältä on kuitenkin kantautunut tietoa, että heidän lukumääränsä on ollut kasvamaan päin viime aikoina. Varsinkin sivutoiminen yritystoiminta on alan yritysmuotona suosittu. Toki muitakin yritysmuotoja, eli freelancereita, osuuskuntalaisia ja kokopäiväisiä yrittäjiä on joukossa. Pohjola kertoi, ettei OAJ:lla ole konkreettisia keinoja valvoa eikä tarjota palveluita opettajille, jotka tekevät työtään yritysmäisesti. Ammattiyhdistys ajaa omien jäsentensä eli palkkasuhteessa olevien opettajien etuja. (Pohjola 2017.)

Tulevaisuudessa OAJ mahdollisesti tulee keräämään tarkempia taustatietoja jäseniltään ja haluaa selvittää näiden yrittäjinä toimivien opettajien työnkuvaa ja tarvetta edunvalvonnalle. Maakuntauudistuksen myötä opettajien työn liikkuvuuden ennakoita kasvavan ja se puolestaan tuo mukaan uudistuksia opettajien perinteisissä työ sopimuksissa. Varsinkin ammatillisen koulutuksen opettajat ovat tämän haasteen ja muutoksen edessä. (Pohjola 2017.)

Tämän päivän työelämä muuttuu nopeasti, prosessit ja taitovaatimukset muuttuvat. Opettajien kentälle jalkautuminen ja ammattitaidon ylläpitäminen on puhuttanut myös OAJ:n jäseniä ja he pohtivat tulevaisuudessa keinoja kannustaa ammatillisia opettajia päivittämään omaa osaamistaan. (Pohjola 2017.)

Opettajien ammattijärjestön OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen (Hyttinen 2012, 165) on todennut: ”Opettajuus on yhteiskunnallista toimintaa ja toimijuutta. Opettajan työssä on otettava huomioon yhteiskunnan tavoittelemat kehityssuunnat. Opettajuuteen kuuluu halu ja kyky katsoa ja nähdä yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä vaikuttaa niihin.”

Käsittelen tässä luvussa yleisesti ottaen opettajan työnkuvaa ja persoonan yhtäläisyyksiä yrittäjien kanssa.

3.2 Opettajan ammatillinen kasvu

Opettajan ammattia pidetään kutsumustyönä ja opettajan ammattia professiona, jossa toteutetaan omaa opettajuuden visiota. Opetustyö on moraalista toimintaa ja sen kautta pyritään kehittämään yhteiskuntaa ajan vaatimaan suuntaan. Opettajan ammatillista kasvua ja sen taustatekijöitä on tutkittu ja niistä mainittakoon organisaation johtamistavat, opettajan omat persoonallisuuden piirteet, motivaatiotekijät ja työpaikan ilmapiiritekijät. (Leino & Leino 1997, 107.)

Huberman (1992) ja Niemi (1995) ovat jaotelleet opettajan ammatillisesta kasvusta seuraavat kehitysvaiheet:

- Uralle hakeutuminen ja peruskoulutus.
- Ensimmäisen työvuodet (1-3 vuotta)
- Vakiintumisvaihe (4-6 vuotta)
- Uuden hakeminen ja kokeiluvaihe (7-18 vuotta)
- Vanhoissa rutiineissa pysyminen (19-30 vuotta)
- Irtautumisvaihe (31-40 vuotta)

(Leino & Leino 1997, 108.)

Ensimmäiset työvuodet ovat opettajalle raskaimmat ja tässä vaiheessa (koulutuksesta huolimatta) moni kohtaa jonkinasteisen todellisuusshokin. Samaan aikaan usein henkilökohtaisessa elämässä voi olla haastavia muutostavaiheita, elämänkumppanin etsiminen, perheen perustaminen jne., jotka osaltaan tuovat lisää haasteita työelämän lisäksi. Vakiintumisvaiheessa opettaja sitoutuu lopullisesti omaan ammattiinsa ja pystyy jo tarkastelemaan omaa toimintaansa ulkopuolelta. Tällöin työ alkaa sujumaan rutiinilla ja opettaja voi suunnata kiinnostustaan myös elämän muille alueille, kuten harrastuksiin ja yhteiskunnallisiin toimintoihin. Tämän jälkeisinä työvuosina opettaja pyrkii laajentamaan osaamistaan ja kehittämään ja etsimään uusia työtekemisen tapoja. Parhaassa tapauksessa hän voi suunnitella omaa opettajan uraansa, mutta jollain yksilöllä työ muuttuu pelkäksi elannon välineeksi. (Leino & Leino 1998, 108-109.)

Jos työ on pelkkä elanto ja opettaja toistaa omaa toimintatapaansa, sen sijaan että kehittäisi sitä ajan vaatimusten mukaisesti, voi seurauksena olla ammatillinen turhautuminen. Opettaja ei huomaa miten käsitykset hyvästä opetuksesta tai ohjauksesta ovat muuttuneet, ja hänen oma negatiivinen suhtautumisensa muutoksiin saa aikaan työväsymystä ja pahaa oloa. Sen sijaan ne opettajat, jotka kehittävät itseään, opetusta ja laajentavat omaa osaamistaan nauttivat työstään ja kehittävät itsestään alan asiantuntijan. (Leino & Leino 1998, 109.)

Leithwood (1992) kehitti hieman erilaisen mallin opettajan ammatillisesta kehittymisestä, jossa tunnistetaan yhteyksiä opettajan minäkäsitykseen ja urakehitykseen:

- Hengissä pysymisen vaihe. Opettaja käyttää oppimiaan opetusmalleja, ja selviää näennäisesti opetuksesta. Opiskelijoita arvioidaan perinteisten testien ja kriteerien mukaan. Tässä vaiheessa opettaja keskittyy oman minänsä suojeluun, moraalinen vastuu ei ole vielä avautunut laajemmin.
- Perustaitojen pätevän käyttämisen vaihe. Opettaja selviää opetuksesta hyvin ja käytetään kokemuksiin perustuvia malleja. Arviointia suoritetaan jo ohjaavasti ja motivoivasti. Opettaja toimii sovinnaisesti ja kehittää omaa ammatillista osaamistaan sekä riippumattomuuttaan.

- Opetusmallien joustavan käyttämisen vaihe. Opettaja toimii rutiininomaisesti, mutta valitsee käytettävän opetusmallin opiskelijamateriaalin perusteella. Arviointitapa suhteutetaan opetustavoitteisiin. Opettaja tinkii omasta itsenäisyydestään ja haluaa uusia haasteita. Positiivinen suhtautuminen opetuksen kehittämiseen.
- Opetusmallien asiantuntijuusvaihe. Opetusmalli suhteutetaan ja valitaan opetuksen kokonaisuohjelmaan. Opettaja toimii autonomisesti, mutta on valmis yhteistyöhön, hän osallistuu mielellään erilaisiin kehittämishankkeisiin.
- Kollegoiden opetusmallien kehittämisen vaihe. Mentoroidaan muita opettajia, suoritetaan täydennyskoulutusta ja analysoidaan kattavasti eri opetusmallien etuja ja haittoja.
- Opetusjärjestelmän kehittämisen asiantuntijuusvaihe. Opettaja kehittää oppilaitoksen koulutussuunnitelmia ja toimintamalleja taustanaan laaja tietämys opettavasta substanssista sekä koulutuspoliittisista tavoitteista.

(Leino & Leino 1998, 111.)

Opettajan kehittyminen asiantuntijaksi ei seuraa hänen virkavuosiaan. Ammatillinen kehitys voi pysähtyä tämän mallin mukaan jo toiselle ja kolmannelle tasolle. Kehittyminen perustuu opettajan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin ja vallitseviin olosuhteisiin. Oppilaitos tukee ja edesauttaa opettajan ammatillista kehittymistä, mikä voikin tapahtua myös nopeasti korkealle tasolle asti. (Leino & Leino 1998, 111-112.)

3.3 Opettajan työnkuva vuonna 2018

Opettajan työ on perinteisesti ollut hyvin itsenäistä työtä, mutta koulu-kulttuuri on muuttunut rajusti ja vaatii entistä enemmän yhteistyötä ja kehittämistä. Työelämäyhteistyö tuo opettajille laajat verkostot ja ajan-kohtaisen ammattitaidon päivittämisen. Opettajan työ on usein epävarmuuksien kohtaamista ja erilaisten ongelmien ratkaisemista. Epävarmuuden sietäminen on hyvin tuttua myös yrittäjille. Itsenäinen ja kriittinen päätöksenteko vaatii taustalle kollegiaalista yhteistyötä ja tukea. Tänä päivänä opettajuus ei ole enää kapea-alaista aineenhallintaan perustuvaa ammattitaitoa. Se on laaja-alaista, tulevaisuusorientoitunutta ja pedagogista osaamista vaativa ammatti. (Vertanen 2002, 99-100.)

Laaja-alaisuuden vaatimus tarkoittaa paitsi opetussisältöjen kasvamisen ja kasvatustehtävien laajentumisen lisäksi myös erilaisten koulutus ja kehittämishankkeiden osaamiseen. Opettajalta edellytetään eri tavalla moniosaamista kuin kymmenen vuotta aiemmin.

Luukkainen (1998, 19-24) tarkastelee tulevaisuudessa tarvittavia ominaisuuksia opettajien ammattiin liittyen, mutta yhtä hyvin nämäkin määritelmät sopivat myös yrittäjille. Muutosherkkyys ja epävarmuuden sietäminen ovat tulleet osaksi myös opettajan ammattiryhmää. Työn turvallisuus ja vakaus on aiemmin leimannut opettajakuntaa, mutta enää tämä asia

ole itsestänselvyys. Ammatillisen koulutuksen puolella vuonna 2018 voimaan tullut reformi on aiheuttanut kuohuntaa ja tämän myötä opettajien rohkeus ja taidot vaihtaa uraa ovat keskeisiä ominaisuuksia jatkossakin.

Yritteliäisyyden lisääminen, riskinottokyvyn ja aloitekyvyn kasvaminen tarkoittaisivat sitä, että yhä useampi ihminen ottaisi vastuun omasta elämästään ja sen suunnasta. Yhteiskunta tulee työllistämään entistä vähemmän ihmisiä, joten itseohjautuvuus tulee olemaan yhteiskunnan vaatimus. Teknologinen erityisosaaminen samoin vaatii kaikilta laajenevaa teknologista perusosaamista. (Luukkainen 1998, 19-21.)

Pelkästään it-osaaminen ei ole tulevaisuuden vaatimuksia työelämässä, vaan sosiaaliset- ja yhteistyötaidot korostuvat. Tiimityöskentely ja keskusteleminen ovat osoitus luotettavuudesta ja toisten kunnioittamisesta. Oma persoona ja se käyttö työvälteenä on sekä opettajan että yrittäjän vaatimus. Halu ja kyky- laittaa itsensä likoon ja tehdä töitä oman persoonansa kautta kasvattaa uskoa itseemme. Kun jonkun asian eteen todella ponnistelee ja onnistuu, on siitä saatava innostusenergia pitkälle kantavaa energiaa. Se auttaa kohtaamaan vastoinkäymisiä ja kannattelemaan henkilökohtaista visiota vaikeinakin aikoina. (Luukkainen 1998, 21-23.)

Työn tai tuotteen laatu on paras kilpailuvalttimme sekä tänä päivänä, että tulevaisuudessa. Laadun osoitus on hyvin ja sitoutuneesti tehty työsuoritus. Elämönhallinta ja oman luovuuksipotentialin käyttäminen ovat osa elinikäisen oppimisen prosessia. Tietotulvassa kriittinen suhtautuminen ja oikean tiedon etsiminen ovat haasteellisia, mutta tärkeitä taitoja. (Luukkainen 1998, 23-24.)

Ennen kaikkea hyvä yleissivistys ja vieraiden kulttuurien tuntemus mahdollistavat ihmisille uusia uria ja työnkuvia. On vaikeaa kaupata kenellekään ajatuksiaan tai keksintöjään, mikäli ei pysty kommunikoimaan muiden kanssa. (Luukkainen 1998, 24.)

Muuttuvan työnkuvan taustalla on useampia eri tekijöitä. Opettajan oma persoona, hänen arvonsa, sosiaaliset suhteensa ja aiemmat kokemukset ja tavoitteensa muokkaavat hänen työtään ja professiotaan. Ammatillinen kasvu, oman ammatillisen identiteetin avautuminen ja työyhteisön muuttuminen muovaavat kaikki opettajan kasvua. Työyhteisön tekijät antavat opettajalle mahdollisuuden kasvuun, mutta toisaalta voivat rajoittaa hänen luovuuttaan. Itsenäinen opettaminen on muuttunut tiimityöksi ja avoimuudeksi, jossa opettaja toimii yhteistyössä monen eri tahon kanssa. Opettaja ei koskaan tee työtään yksin, vaan opettajan ammatti on ihmissuhdetyötä. (Kohonen & Kaikkonen 1998, 134-137.)

Vanhemmat ja oppilaiden huoltajat asettavat tietynlaiset vaatimukset opetukselle ja opettajille. Käsitys hyvästä opetuksesta elää ajan mukana. Opettajan työnantaja vastaa koulun toiminnasta ja esimerkiksi resurssien

ja rahoituksen muutokset vaikuttavat suoraan opettajan työn suorittamiseen. Oppilaitoksista on muuttunut liikelaitoksia ja epävarmuus on tullut osaksi opettajan elämää. (Kohonen & Kaikkonen 1998, 137.)

Työnantaja järjestöt määrittelevät opettajan työtä olennaisesti. Siirtymisen kokonaistyöaikaan sekä muut virkaehtosopimuksien muutokset tuovat opettajan työhön uusia haasteita ja muutoksia. Koulujen ja oppilaitosten toimintaa kehitetään jatkuvasti, mutta tähän ei välttämättä anneta opettajille tarpeellisia resursseja. Tällöin työn kuva hämärtyy ja opettajan motivaatio voi laskea. Tyytymättömyys työpaikoilla lisääntyy ja negatiivinen kierre voi pahimmassa tapauksessa johtaa kriisitilanteisiin työpäivällä. Myös pedagogisten järjestöjen julkaisut ja herättämä muutoskeskustelu vaikuttaa yhteiskunnan mielipiteisiin ja opettajien suhtautumiseen tulevaisuuden uudistuksiin. (Kohonen & Kaikkonen 1998, 138.)

Poliittiset ratkaisut ovat kurittaneet viime vuosina opetukseen panostettua rahamäärää. Vuoden 2017 alusta toteutetut leikkaukset ovat kurittaneet rankasti koulutusalan rahoitusta. Ammatilliselta koulutukselta on leikattu 203 miljoonaa euroa, yliopistoilta 13,9 miljoonaa euroa ja yksityisiltä ammattikorkeakouluilta 6,9 miljoonaa euroa. (Taloussanomien 2016.) Tämä ei voi olla vaikuttamatta sekä oppilaitosten että opettajien toimintaan. Ihminen on aina kiinteä osa jotain järjestelmää ja tässä tapauksessa opettaja on osa koulutusjärjestelmää. Kun yksi osa muuttuu, vaikuttaa se kaikkiin. Koulumaailmassa yksikään muutos ei vaikuta pelkästään yhteen yksilöön, vaan kaikkien toimintaan. (Nevalainen & Nieminen 2010, 46.)

3.4 Opettajan pedagoginen ajattelu

Opettaminen on tavoitteellista ja eettistä toimintaa, jonka tarkoituksena on opetettavan kasvu hyväksi kansalaiseksi. Yhteiskunnat ja aikakaudet määrittävät millainen on tämä hyvä kansalainen on. Yleisesti yhteiskunnassamme arvostetaan aktiivisia toimijoita, joten opetuksen tarkoituksena voidaan ajatella olevan yksilön toimintavalmiuksien kehittämistä ja sitä kautta yhteiskunnan kehittämistä. (Leino&Leino 1997, 24.)

Koulujen ja oppilaitosten opetussuunnitelmassa määritellään tarkemmin, mitä yksilön toimintavalmiuksien kehittäminen sisältää. Tämän pohjalta opettaja reflektoi ja päättää, mitä opetussuunnitelma merkitsee hänen opiskelijoilleen sekä yksilötasolla jokaiselle oppijalle. Nykyään konstruktivistinen opetussuuntaus on vallalla ja siinä opettaja toimii opiskelijan ohjaajana ja rinnalla kulkijana. Oppijalla on oma aktiivinen rooli oppimisprosessissa ja hänen tulee itse konstruoida omat tietonsa ja taitonsa jo aiemmin hankitulle tieto- ja taitopohjalle. Oppiminen on kuitenkin aina osa yksilön kasvamisprosessia ja oppiminen on yksilön tietorakenteen muuttamista. Kun oppija saa tietoa lisää, hänen ajattelunsa ja toimintansa muuttuu. Aito tieto, aidossa ympäristössä on merkityksellisempää kuin aiemmin. (Leino&Leino 1997, 30-31.)

Humanismia pidetään opettajan perusarvona. Kasvatus- ja ohjaustyötä tekevän opettajan ajatusmaailmassa yhdistyy usko ihmisen kehittymisen mahdollisuuksiin sekä ajatus hyvän tekemisestä. Näiden ajatusten pohjalta opettaja uskoo tulevaisuuteen ja se antaa voimaa hänen jaksamiensa. (Nevalainen & Nieminen 2010, 43-44.)

3.5 Yrittäjämäinen opettaminen

Opetuksen tavoitteena on ensisijaisesti opiskelijan kehityksen edistäminen. Tämän jälkeen opiskelun tavoitteena on muihin yhteiskunnallisiin tarpeisiin kouluttaminen. Yrittäjäpedagogiikan tavoitteena voidaankin pitää sitä, että opiskelija kykenee saamansa ammattitaidon lisäksi hallitsemaan omaa elämäänsä ja kykenee rohkeasti etsimään ja löytämään ratkaisuja elämässä vastaantuleviin haasteisiin. (Peltonen 2014, 46.)

Jatkuvat muutokset työelämässä vaativat innovatiivisuutta, jaksamista ja rohkeutta. Tähän yrittäjäpedagogiikka antaa opettajalle yhden keinon käsitellä näitä elämäntaitoja ja antaa mallia elinikäisestä oppimisesta ja luovuudesta. Usein yrittäjyyskasvatuksen ajatellaan sisältävän vain yrityksen perustamista koskevia opetuksia ja siksi koko aihe aiheuttaa vastustusta. Opetustyö -kuten kaikki työ- on nykyään niin hektistä ja uuden tiedon omaksumista on niin paljon, että opettajan -kuten muidenkin työntekijöiden- on pakko priorisoida tehtäviään. Opettajan on kuitenkin tärkeää ymmärtää em. kolme erilaista käsitettä yrittäjäkasvatuksesta huomataksensa tuomat edut opetukseen, oppimiseen ja kasvatukseen. Myös opetusorganisaation tuki ja koulutusmahdollisuudet ovat avainasemassa työn edellytysten saavuttamisessa. (Peltonen 2014, 56.)

Yrittäjämäisen opettamisen tavoitteena on aina aktivoida oppilasta oma-toimisuuteen ja harjoittaa hänen luovia ongelmaratkaisutaitoja. Dialogisuus ja opiskelijan omaa pohdintaa tukeva ilmapiiri ja muut oppimisprosessiin vaikuttavat emotionaaliset tekijät ovat merkittävässä asemassa. Oppimisympäristön tulee olla laajempi kuin luokkahuone. Tavoitteena on sallia oppiminen koulun ulkopuolella. (Peltonen 2014, 56.)

Teoreettisen tiedon ja kokemuksellisuuden yhdistäminen on yrittäjämäisen opettamisen lähtökohtana. Opiskelijalle tulee tarjota mahdollisuus edistää luovuutta kokemuksellisen yhteistyön kautta. Prosessinomaisuus huomioidaan myös monialaisina koulutusohjelmina eli eri osaamisalueita yhdistellen opitaan kokonaisuuksia. Oppilaan itsenäisyyden kunnioittaminen mahdollistaa myös riskioppimisen. Opiskelu tapahtuu pääasiassa pienryhmissä ja toimimalla yhdessä (learning-by-doing). (Peltonen 2014, 56.) Tällaisella opetuksella pyritään tukemaan opiskelijan itseluottamusta ja esiintymishalukkuutta. Yhteisöllisesti opiskellen voidaan harjoitella näitä taitoja sekä taitoja ajatella itsenäisesti ja kriittisesti. Opiskeluryhmissä voidaan harjoitella myös eri rooleja. (Euroopan komissio 2014, 7.)

3.6 Opettajan persoonallisuuspiirteet ja motivaatiotekijät verrattuna yrittäjän persoonallisuuspiirteisiin ja motivaatiotekijöihin

Yrittäjien persoonallisuutta on tutkittu paljon ja tietyt persoonallisuuden piirteet on todettu vahvoiksi piirteiksi yrittäjiksi ryhtyneillä henkilöillä. Nämä samat ominaisuudet pätevät kyllä hyvin vahvasti opettajillakin. Molemmat työt kiertyvät hyvin vahvasti oman persoonan ympärille. Ulla Kolu (2000, 110-126) on tutkinut opettajuutta paljon ja toteaa kirjassaan seuraavasti:

”Opettajuus on ennen kaikkea ihmissuhdeammatti. Persoonaa on tärkein työväline, mitä opettajalla on. Opettajan pitää uskaltaa antaa itsestään, uskaltaa ottaa ristejä ja asettaa itsensä alttiiksi. Hän luottaa itseensä, vaikka tuntee ja myöntää oman rajallisuutensa. Hänen uteliaisuutensa kaikkea uutta kohtaan on pysyvää. Opettajan tulisi olla näkijä, tekijä ja kokeija.” Opettajuudessa on siis tehtävää koko elämän ajaksi. Koskaan ei voi sanoa olevansa valmis. Kaikkien näiden vaatimusten keskellä opettajan pitäisi pystyä luomaan ympärilleen turvallisuutta ja lämpöä, rohkaisua ja kannustusta sekä olemaan hyvä ihminen.” (Kolu 2000, 110-126.)

Yrittäjyys on puolestaan jatkuvaa mahdollisuuksien etsimistä. Se on myös puhdasta matematiikkaa ja psykologiaa: miten voin vaikuttaa toisen mieleen siten, että yritykseni viimeiselle riville jää jotain? Yrittäjyys on ajan hermoilla pysymistä ja itseltään kerta kerralta parempien suoritusten vaatimista. Opettajat ja yrittäjät vaativat ammattiryhminä itseltään paljon ja ovat yleensä erittäin herkkiä havaitsemaan omanarvontunteensa muutoksia. Alla on lueteltuna tarkemmin persoonallisuuspiirteet, jotka yhdistävät opettajia ja yrittäjiä.

Aloittavan yrittäjän tulot vain harvoin vastaavat tehtyä työmäärää. Perustamistoimet, asiakkaiden hankkimiset, sopimusneuvottelut ym. vievät lukemattomia tunteja yrittäjän työaikaan, ja se kaikki on taustatyötä, jota ei voi keneltäkään laskuttaa. Suoritusmotivaatio, usko itseensä ja omaan tekemiseen sekä ammattitaitoon on olennainen osa sekä yrittäjän että opettajan ajatusmaailmaa. Aloitteellisuus, vastuuntunto ja hyvä itsetunto ovat piirteitä jotka sopivat hyvin sekä opettajaan, että yrittäjään. Yrittäjillä suoriutumisen tarve ja kunnianhimo ovat tutkitusti muita korkeampaa. (Pyykkö 2011, 201-204.)

Pyykön (2011, 205) mukaan ihminen on joko luonnostaan innovatiivinen ja kekseliäs tai ei sitä ole. Jos tuntuu siltä, ettei itsellä ole tätä ominaisuutta riittävästi, on verkostoituminen ja yhteistyökumppanit oivallinen keino kehittää tätä osaamista. Rohkeus tehdä asioita omalla tavalla ja halu kokeilla uutta on äärimmäisen tärkeää yrittäjälle, varsinkin jos haluaa lyödä läpi uuden business-idean tai erottua joukosta. Myös kyky reagoida luovasti kertoo siitä, että ihminen pärjää hyvin käyttämällä omia vahvuuksiaan ja innovatiivisuutta. Opettajan työkin vaatii luovaa ajattelua

ja uudenlaista reagointikykyä. Opetustilanteita ei koskaan voi täysin ennakoida ja opettajan tulee peilata omaa käytöstään opetettavan joukon käyttöön. Uudet oppimisympäristöt ja opettajuuden muutokset haastavat opettajia uudenlaisen toimintaan ja ajatteluun.

Epävarmuuden sietäminen on suuri osa tämän päivän työelämää mitä suurimmassa määrin. Yrittäjät ottavat riskejä, mutta yleensä ne ovat hallittuja ja harkittuja siten, että henkilö itse pystyy tämän taakan kantamaan niin henkisesti kuin taloudellisestikin. Yrittäjä sietää epävarmuutta ja hän ottaa usein omaan toimeentuloon, ajanhallintaan ja jaksamiseen liittyviä riskejä. Opettajien osalta riskinotto ei välttämättä ole merkittävää. Säännöt ja ohjeistukset määrätään koulun sisällä sekä opetussuunnitelma rajoittaa tiettyjä tekijöitä. Kuitenkin "itsensä likoon" laittaminen ja sitä kautta oman itsensä riskeeraaminen lienee jokaiselle opettajalle tuttua jossain määrin. (Pyykkö 2011, 206-207.)

Yrittäjäksi ryhtynyt henkilö tietää, että hänen itse tulee tehdä päätökset ja kantaa vastuu niistä. Oma-aloitteisuus ja sisäinen kontrollikäsiyys ovat vahvoja persoonallisuuden piirteitä yrittäjillä. Toisaalta valittu työ on usein se täydellinen keino itsensä toteuttamiseen ja oman ammattitaidon laaja-alaiseen esiintuomiseen. Yksinäisyyttä tulee sietää ja silloin ei viressä välttämättä ole ketään neuvomassa ja ohjaamassa. Opettaja on usein yksin luokkahuoneessa ja suunnittelee opetuskokonaisuuksia itsenäisesti. Kollegat auttavat ja jakavat kokemuksiaan, mutta jokainen opettaja on itse vastuussa omasta opetuskokonaisuudestaan tai -ryhmästään. (Pyykkö 2011, 207.)

Usein opettajuutta tai yrittäjyyttä kuvataan kutsumustyönä tai merkityksellisenä työnä. Työhön liittyy vahvasti oman itsensä toteuttaminen, intohimo ja omien kiinnostuksen kohteiden parissa työskentely. Sisäinen motivaatio on mielekkään työn avaintekijä. Ihminen tekee sellaisia asioita, joita hän itse haluaa tehdä asioiden itsensä takia. Sisäinen motivaatio ei herää palkkioilla, vaan toimii omaehtoisesti. Sen sijaan sisäiset palkkiot ovat usein subjektiivisia ja esiintyvät tunteiden muodossa. Nämä palkkiot tyydyttävät henkilön ylemmän asteen tarpeita. Sisäisestä motivaatiosta käytetään usein kansankielessä määritelmää kutsumusammatti. Yksilö valitsee silloin ammatin sisäisen motivaation lähtökulmasta, eikä välitä muiden mielipiteistä, arvostuksesta eikä rahasta. (Airo ym. 2008, 57.)

Henkilön motivaatio hakeutua opettajaksi selittyy yhteiskunnallisen vaikuttamisen halulla. Tämä sama motivaatio ajaa usein myös yrittäjää eteenpäin. Oman työn ja yrityksen kautta on mahdollisuus tehdä jotain yhteiskunnan tai yksilön hyväksi. (Airo ym. 2008, 57.) Edellisten sukupolvien yrittäjyys ja perheyrietykset usein vaikuttavat ammatinvalintaan satumalta. Huomaamattasi oletkin ajautunut perheyrietyksen jäseneksi ja kohta on sukupolven vaihdoksen aika.

Opettajan työn kutsumusluonne näkyy myös odotuksissa, joita on perinteisesti opettajien työtä kohtaan asetettu. Nykyinen tulosvastuu ja tuottavuusajattelu on kuitenkin suuresti muuttanut myös ”kansankynttilöiden” työn kutsumusluonnetta. Opettaja voi hyvinkin joutua omassa työssään kriisiin, jos omat näkemykset ja yhteiskunnan odotukset eivät kohtaa. (Pyykkö 2011, 208.)

Lisäksi raskaat työolosuhteet, jotka johtuvat mm. oppilaiden rauhatto- muudesta, vanhempien suunnalta ylisuurten odotusten kohdistumisesta opettajiin sekä opetustyön päälle kasautuvista erilaisista työtehtävistä ja yhteydenpidoista saa yhä useamman opettajan miettimään alan vaihtoa. Tämän ongelman estämisessä kollegoiden sekä oppilaitosjohdon tuki on ensiarvoisen tärkeää. (Pyykkö 2011, 209.)

On olemassa kuitenkin sellaisia tiettyjä tekijöitä, jotka liittyvät opettajien ammattikuntaan ja voidaan luetella myös pysyvinä tekijöinä opettajuutta tutkittaessa. Näistä mainitsen seuraavat, jotka liittyvät myös hyvin vahvasti yrittäjyyteen: itsenäisyys, yhteiskunnallisen toimijan rooli, erilaiset yhteistyömuodot, sisällön hallinta, asiantuntijuus ja ongelmanratkaisukyky. (Pyykkö 2011, 210-213.)

4 YRITTÄJYYSENTENTION TEOREETTINEN VIITEKEHYS

4.1 Yrittäjyydententiot

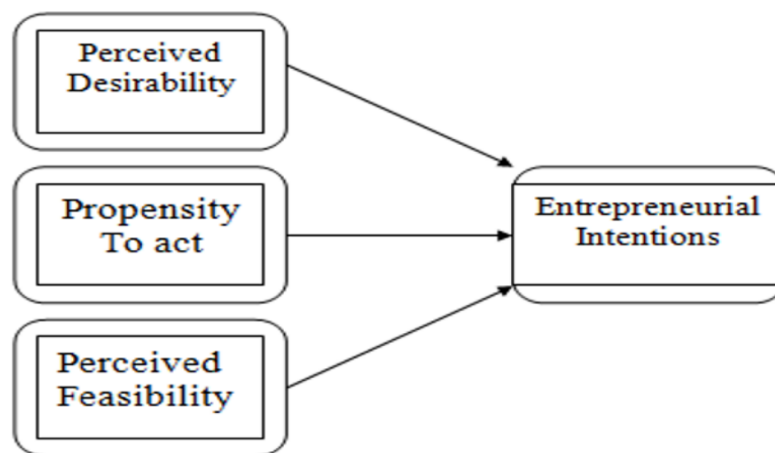
Intentio tarkoittaa suunnitelmallista toimintaa tai pyrkimystä, jossa yksilö on valmis tekemään työtä saavuttaakseen intension kohteena olevan tavoitteen. Intention avulla voidaan selittää ryhmän tai yksilön suunniteltu käyttäytyminen. (Ajzen 1991, 179.)

Intentioiden avulla yrittäjyyttä ja yrittäjäksi ryhtymistä pystytään sekä selittämään että ennustamaan. Intentiot ovat paras ennustaja suunnitellulle käyttäytymiselle tilanteessa, jossa käyttäytyminen on harvinaista tai vaikeasti tarkasteltavaa. Lisäksi aikomukset eli intentiot selittävät yksilön toimintaa silloin, kun toimintaan liittyy odottamattomia viivästyksiä. Esimerkiksi tilanteessa, jossa varsinaista yritystoimintaa ei vielä ole, mutta halutaan tunnistaa ja tutkia potentiaalista yrittäjyyttä ja yrityshalukkuutta, voidaan intentioiden avulla ennustaa heidän toimintaansa. (Krueger, Reilly & Carsrud, 2000, 411-412.)

Kruegerin ym. (2000) mukaan yrittäjäksi ryhtyminen ja omien yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien tunnistamisprosessi on selkeä ja tavoitteellinen prosessi. Suuri osa yksilön yrittäjämäisesti toiminnasta selittyy intentioiden avulla ja on siten suunniteltua käytöstä. Yrittäjyyteen ei vain ajauduta, vaan taustalla on yksilön intentiot vaikuttavana tekijänä. Intentioiden avulla tunnistetaan monia yrittäjyyden taustalla olevia tekijöitä ja

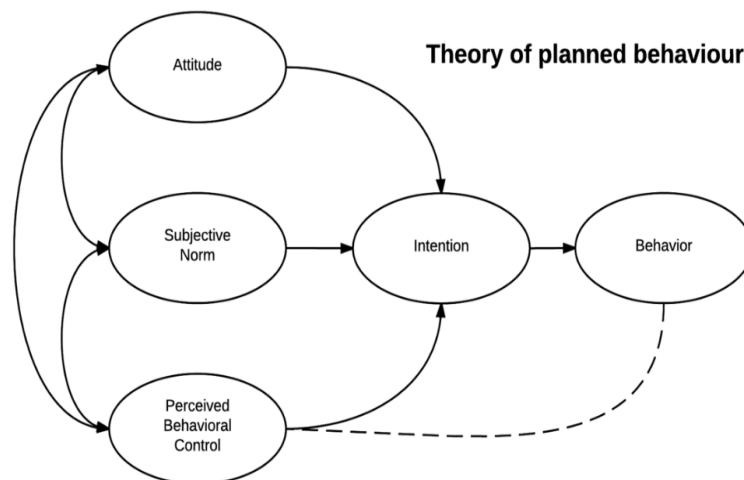
ilmiöitä ja voidaan tunnistaa ne tekijät, joiden perusteella tehdään päätös liiketoiminnan aloittamisesta.

Yrittäjyysaikomusten tutkijapioneeri Shapero kehitti 1980-luvulla mallin Shapero's Model of the Entrepreneurial Event. Se kuvaa yrittäjyysintentioiden johtuvan yksilön omista toivottavuuden havainnoista, henkilön omista taipumuksista nähdä yrittäjämäisiä mahdollisuuksia sekä toteutettavuuden havainnoista. Tämä teoria ja tutkimus olivat alkusysäys sille, että yrittäjyysintentioiden tutkimisesta ja niiden vaikutuksen tutkimisesta tuli oma tutkimussuunta yrittäjätutkimuksen sisälle. (Krueger ym. 2000, 413.)

Kuva 6. Shapero's Model of the Entrepreneurial Event (Krueger ym. 2000, 413).

Intentioiden taustalle on luotu teoria suunnitellusta käyttäytymisestä, Ajzen's Theory of Planned Behaviour). Tämän mukaan intentiot ovat riippuvaisia henkilökohtaisen toivottavuuden havainnoista, toteutettavuuden havainnoista sekä sosiaalisista normeista. Näistä tekijöistä voidaan myös puhua termeillä: asenne, minäpystyvyyssuskomukset ja lähiympäristön tuki. Taustalla on ajatus siitä, että ihmisen käytökseen vaikuttavat intentiot toteuttaa joku tietty toiminta tai käytös. Mitä voimakkaampi tämä intentio on, sen valmiimpi yksilö on tekemään lujasti sen eteen töitä. Tämä tarkoittaa myös suurempaa mahdollisuutta onnistua aikomuksessa. (Ajzen 1991, 181.)

Kuva 7. Ajzen's Theory of Planned Behaviour (Ajzen 1991).

Tämän suunnitellun käyttäytymisen mallin perusteella on pystytty ennustamaan aikomuksia. Jossain tapauksissa kaikki kolme tekijää eli asenne, lähiympäristön tukija ja minäpystyvyyssuskomukset riittävät ennustamiseen ja joissain tapauksissa riittää yhden tai kahden osatekijän täyttyminen. Tekijöiden suhteet voivat myös vaihdella yksilöittäin, mutta varsinkin pystyvyyssuskomukselle on löydetty suora yhteys käyttäytymiseen. Kautosen, van Gelderenin ja Finkin (2013) tutkimuksessa 59 prosenttia aikomuksista selittyi pystyvyyssuskomusten, lähiympäristön tuen ja asenteiden perusteella. (Varamäki, Joensuu & Viljamaa 2014, 214.)

Yritysententioiden ajallinen ulottuvuus voivat vaihdella yksilöittäin. Jossain tapauksissa aikomus ja toiminta osuvat samaan aikaan. Toisissa henkilöillä aikomukset ovat olleet jo vuosia, mutta toiminta alkaa vasta myöhemmin. Tällöin ei aluksi ehkä edes huomata intentioita taustalla tai ei ainakaan osata yhdistää niitä tekijöinä. (Varamäki ym.2014, 214.)

Yrittäjyysintention syntymä on kahden tekijän tuloksena: yrittäjyysmotivaation ja yrittäjyystietämisen. Yritystietämystä tunnustetaan olevan sekä subjektiivista että objektiivista. Henkilön objektiivinen yritystietämys tarkoittaa eroja kokemuksessa ja havainnoinnissa. Toinen yksilö on toista kyvykkäämpi havaitsemaan asioita, kuten erilaisia liiketoimintamahdollisuuksia. Subjektiivinen yritystietämys tulee esiin tilanteessa, jossa kaksi objektiiviselta tietämykseltään tasaveroisella tasolla olevaa yksilöä omaavat erilaisen luottamuksen itseensä. Yksilöiden erot johtuvat aiemmista kokemuksista, tilanetekijöistä, kerätystä tietotaidosta, sekä oman minuuden kehityksestä. Yksilön persoona vaikuttaa myös siihen, kuinka rationaalisesti tai intuitiivisesti he ajattelevat ja toimivat. Aikomukset ovat siis seurausta yksilöllisistä asenteista ja yksilön käyttäytymismalleihin vaikuttaa siihen kohdistuneet intentionit. (Huovinen 2007,73.)

Motivaatioon liittyvät aina yksilön uskomukset siitä, voiko hän saavuttaa tavoitteensa. Yrittäjämotivaatiossa on kyse siitä, voiko yksilö saavuttaa tavoitteensa yrittäjyyden kautta. Ilman motivaatiota ei yrittäjiä tule, eikä ilman motivaatiota yrittäjä kehitä toimintaansa. Motivaatioon liittyvät myös yksilön henkilökohtaisten ominaisuuksien lisäksi monet ulkopuoliset tekijät, kuten poliittiset, koulutukselliset ja markkinoihin liittyvät tekijät. Lisäksi tilanneikkuna eli yksilön tilanne henkilökohtaisen elämän puolella voi laukaista yrittäjyysintention toiminnaksi. (YVI n.d.)

Yrittäjyysmotivaatiotekijät tarkoittavat sellaisia tekijöitä, jotka saavat yksilön valitsemaan yrittäjyyden muiden työvaihtoehtojen sijasta ja aktivoi toiminnan yrittäjyyden saavuttamiseksi. Yrittäjyys tuo yksilöille tällöin jotain lisäarvoa, oli se sitten rahallista tai henkistä lisäarvoa. Motivaatiotekijät voivat olla joko ulkoisia tai sisäisiä tekijöitä. Yleisimpänä yrittäjyyden motivaatiotekijänä pidetään rahallista motivaatiotekijää, mutta monet tutkimukset osoittavat myös vapauden ja omien visioidensa toteuttamisen olevan erittäin merkittävä tekijä. (YVI n.d.)

Yrittäjän intention vaikuttavat samat tekijät ja piirteet kuin muihinkin ammattiryhmiin, mutta yrityksen perustamispäätökseen liittyy piirteitä, jotka ovat ainoastaan yrittäjille tyypillisiä (Koskinen 1996,37).

Yrittäjyysaikomuksia tutkittaessa on huomattavaa, että miesten yrittäjyysintentioniin ei perheellä ole samanlaista merkitystä kuin naisilla. Useiden tutkimusten mukaan perhe on este naisten yrittäjyydelle tai johtotehtävälle. Perhe nähdään vielä tänäkin päivänä ensisijaisesti naisen vastuualueena ja työelämä on toisarvoista heille. Jos nainen lähtee yrittäjäksi, hän pyrkii yhdistämään nämä kaksi asiaa: perheen ja työn. Yrittäjän työhön kuuluvat epäsäännölliset ja pitkät työajat, joten perheelliset naiset jättävät usein yrittäjyysaikomukset taka-alalle. Kuten jo aiemmin on todettu, naisyrittäjät ovat usein lähes 50 vuotiaita, kun lähtevät yrittäjiksi ja silloin on perhe hoidettu ja omat lapset jo työelämässä. (KTM 2005, 20-28.)

4.2 Yrittäjyysintention vaikuttavat tekijät ja sen kehittyminen

Yrittäjyysintentioniot ovat Kruegerin ym. (2000) mukaan opittuja asioita. Intentionioiden taustalla olevat asenteet ja persoonallisuuden piirteet ovat ennalta opittu ja vaihtelevat siten yksilöittäin. Myös yksilö pystyy eri tilanteissa toimimaan eri tavalla ja elämäntilanteiden vaihdeltaessa yrittäjyysintentioniot vahvuus ja veto voivat vaihdella. (Krueger ym 2000, 414.)

Persoonallisuuden vaikutusta yrittäjyysintentioniin ovat tutkineet Zhao, Seibert ja Lumpkin (2010). He löysivät menestyneiden yrittäjien taustalta tiettyjä yhdistäviä persoonanpiirteitä, kuten avoimuus, tunnollisuus ja henkinen tasapaino. Avoimuus nousi heidän mukaansa vahvaksi piirteeksi. Jos yksilö ei ole avoin ja valmis uusille kokemuksille, ei hän toden-

näköisesti ryhdy yrittäjäksi. Hieman yllättäen heidän tutkimuksensa mukaan rohkeat riskinottajat eivät erotu joukosta, eli sillä persoonallisuuden piirteellä ei ole merkittävää vaikutusta päätökseen aloittaa liiketoiminta. (Zhao, Seibert & Lumpkin 2010, 397.) Avoimuus ja into oppia uutta luovat erinomaisen pohjan yrittäjyydelle. Intohimo omaa työtä kohtaan hyödyntää uutta opittua tietoa ja antaa mahdollisuuden kehittää liiketoimintaa.

Krueger ym. (2000, 416) tutkimuksen mukaan myös asenteilla on merkittävä vaikutus yrittäjyysaikomuksiin. Muutokset intentioissa voidaan selittää yli 50% tapauksista juuri asennemuutoksilla. Tämä tarkoittaa sitä, että ulkoisilla tekijöillä ei ole niin merkittävää vaikutusta intentioihin kuin sisäisillä. Tähän samaan tulokseen päätyivät tutkimuksessaan myös Fini, Marzocchi, Sobrero (2009), jotka päättelivät, ettei ympäristön tuella ole merkitystä yrittäjyysintentioiden syntymiseen. Näin ollen yhteiskunnan tai hallitusten tuella ei kuitenkaan ole merkittävää vaikutusta yrittäjien määrään, vaan ennemmin asennemuutos vaikuttaa asiaan. Suomessa on korkea koulutustaso, yrittäjämönäinen ilmapiiri, yleinen tasa-arvo, toimiva infrastruktuuri ja hyvät julkiset neuvonta- ja rahoituspalvelut, mutta tutkimusten mukaan tällä ei ole merkittävää vaikutusta. Lähipiiri eli esimerkiksi vanhempien roolimalli yrittäjyydestä kasvattaa yrittäjyysintentiota paremmin kuin mitkään verottajan tukitoimet.

Monet naisyrittäjät toimivat hyvinvointialalla tai alalla, jossa tehdään työtä ihmisten kanssa ja heidän vuokseen. Yrittäjyyteen vetävinä voimina mainitaan usein vapaus, keskittyminen itselle mielenkiintoiseen asiaan, työstä saatava mielihyvä, halu palvella asiakkaita ja laadukkaasti työtä tekeminen. Tässä työssä tarvitaan ja voidaan hyväksikäyttää tunneälyä, joka on perinteisesti ollut naisten vahvuus. Tunneälyllä on suora yhteys yksilön minäpystyvyyssuskomuksiin ja yrittäjyysintention muodostumiseen. Henkilöt, joilla on persoonanpiirteinä vahva tunneälykyys sietävät paremmin stressiä. (Zampetakis, Kafetsios, Bouranta, Dewett & Moustakis 2009, 610.)

Tilanteeseen liittyvät muuttajat tai henkilökohtaiset tilanneikkunat eivät ole aiempien tutkimusten vaikuttaneet suoraan yrittäjyysintentioniin. Minäpystyvyydellä sen sijaan on merkittävä vaikutus aikomuksiin (Krueger ym 2000, 426.) Samoin on läheisillä roolimalleilla eli esimerkiksi vanhempien yrittäjyydellä. Kuten aiemmin olen todennut, yksilö oppii silloin pienestä pitäen yrittäjän malliin ja saa lapsena kuin salaa koulutuksen yrittäjyyden saloihin.

Yrittäjyyteen työntäviä voimia voivat olla oman työpaikan rutiininomainen työ, muiden määrärahyt, arvottomuuden tunne, tunne siitä, ettei omalla työpanoksella ole väliä. Fraser-instituutti nimesi Suomen äskettäin maailman yrittäjyystävällisimmäksi maaksi. Kanadalaisen instituutin tutkimuksessa mittareina olivat verot ja palkat, hallintomenettelyjen vaikeus ja niiden viemä aika sekä vienti- ja tuontilupien anominen. Samaan aikaa

julistettu GEM- raportti (Global Entrepreneurship Monitor) arvioi yrittäjän mahdollisuudet Suomessa paremmiksi kuin neljänkymmenen muun vertailtavan maan. (Puustinen 2005, 21.)

Silti Suomen yrittäjyysaktiivisuusluvut jäävät jälkeen monista EU-maista. Turvallisuushakuisuus on yksi suurimmista syistä olla perustamatta yritystä. Samoin pienet kotimarkkinat ja yrittäjyysperinteiden puuttuminen vaikuttavat alhaiseen yritysaktiivisuuteen. (Lyytinen&Piha 2004, 14.)

Ymmärtämällä näitä tekijöitä taustalla, voimme paremmin selvittää yrittäjien käyttäytymistä ja valintoja. Selvittämällä omat motiivinsa yrittäjä voi hyödyntää niitä tulevaisuuden visioissaan ja liiketoimissaan.

Yrittäjyysintentiota voidaan kasvattaa ja vahvistaa tekemällä yrittäjyydestä houkuttelevaa ja mahdollista. Tämä voi tapahtua esimerkiksi yrittäjyyskoulutuksen avulla. (YVI n.d.) Yrittäjyys ei ole sisäsyntyistä ja siihen voi oppia. Eivätkä yrittäjyysintentiot aina johda suoraan liiketoimintaan.

Tämän päivän lapset, nuoret ja nuoret aikuiset ovat varmasti kaikki saaneet yrittäjyyskoulutusta opintojensa aikana. Sen onkin todettu vahvistavat yrittäjyysintentiona ja sitä kautta asenteet yrittäjyyttä kohtaan muuttuvat. Yrittäjyyteen kasvetaan jo nuorempina ja se on yhtäläinen valinta työuraksi kuin mikä muukin tapa tehdä töitä.

4.3 Minäpystyvyyssuskomukset

Itsetunto tarkoittaa yksilön käsitystä omasta arvostaan. Itsetuntemus, itseluottamus ja minäkäsitys ovat läheistä sukua minäpystyvyydelle. Minäpystyvyyssuskomukset (self –efficacy) tarkoittavat yksilön käsitystä siitä, että hän pystyy saavuttamaan asettamansa tavoitteet tai päämäärät. Jos yksilön itsetunto on hyvä, ovat hänen minäpystyvyyssuskomuksetkin hyvät. Pystyvyyden tunne antaa yksilölle uskoa siihen, että hän voi itse vaikuttaa elämänsä tärkeisiin tapahtumiin ja asioihin. Minäpystyvyyssuskomukset ennustavat myös sitä, miten yksilö näkee tulevaisuuden potentiaalin. Ihminen jonka minäpystyvyyssuskomukset ovat matalat ei lähde edes tavoittelemaan unelmiaan tai uusia päämääriä. Hän ei usko itse selviytvänsä ja luovuttaa heti ensimmäisten vastoinkäymisten kohdatessa. (Saivosalmi n.d.)

Käsite minäpystyvyydestä on Albert Banduran (1977) luoma teoria, joka käsitteli sosiaalisen oppimisen ja tiedollisuuden teoriaa. Minäpystyvyyssuskomukset ovat yksi motivaatiota määrittelevistä tekijöistä, mutta ne ovat itsetuntoa konkreettisempia ja mahdollisesti rajatumpia. Minäpystyvyyssykkyys ei ole kyky, jonka yksilö joko omaa tai ei omaa. Minäpystyvyyteen vaikuttavat jokaisen yksilön omat uskomukset. (Bandura 1997, 36-37.)

Uskomukset ovat tehtäväsidonnaisia ja toisessa tehtävässä voivat saman henkilön uskomukset olla erilaiset kuin toisessa tehtävässä. Esimerkiksi

yksilö voi uskoa itseensä yrittäjänä, mutta ei myyjänä. Koska minäpystyvyyssuskomukset liittyvät tiettyyn tehtävään, ne ennustavat myös hyvin tehtävästä suoriutumista ja yksilön motivaation kyseisessä tehtävässä. Usein hyvän minäpystyvyyssuskomuksen omaavat yksilöt ajattelevat ja suhtautuvat myönteisesti elämään kuin huonot minäpystyvyyssuskomukset omaava henkilö. (Saivosalmi, n.d.)

Minäpystyvyyssuskomusten on todettu perustuvan informaatioon, jota yksilö on aiemmin elämässään saanut. Aiemmat epäonnistumiset ja onnistumiset vaikuttavat uskomuksiimme omasta pystyvyydestämme. Kokemukset muokkaavat meistä sellaisia kuin olemme. Esikuvat, erilaiset sijaiskokemukset antavat meille uskoa ja vertaistukea. Myös toisten ihmisten kannustus ja tuki antavat meille uskoa omaan pystyvyyteemme, ja sitä kautta ennustavat parempaa lopputulosta. Omat tapamme tulkita tunnereaktioitamme vaikuttavat, miten suhtaudumme tulevaan päämäärän tavoitteluun. Toinen yksilö lannistuu tunteidensa alle ja toinen kokee ne voimaannuttavana tekijänä. (Saivosalmi, n.d.)

Nämä minäpystyvyyssuskomukset ollaan aiempien tutkimusten myötä voitu liittää yrittäjyyteen ja yrittäjien persoonanpiirteisiin.

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU

5.1 Tutkimuskysymys ja valittu tutkimusote

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on saada selville, miten yrittäjinä toimivien naisopettajien yrittäjyysaikomukset ovat muodostuneet. Pelkät aikomukset eivät yritystä itsessään perusta, joten haluan myös selvittää, mitkä tekijät näiden aikomusten taustalla ovat saaneet yrittäjyyspäätöksen aikaan. Tavoitteena on saada tutkimustietoa naisopettajien yrittäjyydestä, koska sitä ei ole aiemmin tutkittu ja minulla on halu ymmärtää tekijöitä yrittäjyyspäätöksen taustalla.

1930-luvulta lähtien tehty moderni yrittäjyystutkimus pyrkii ymmärtämään, millainen persoona yrittäjä on. Siinä tutkitaan yrittäjää persoonana ja taustalla on uskomus, että yrittäjällä on toisista eroavia luonteenpiirteitä. Nämä luonteenpiirteet selvittämällä saadaan kuva, kuka yrittäjä on ja sen perusteella voidaan osoittaa, mitä yrittäjyys on. Tämä ei kuitenkaan ole osoittautunut oikeaksi teoriaksi, tietyt luonteenpiirteet eivät erota yrittäjiä muista ihmisistä. (Puhakka 2014, 199.)

Myös erilaisia käyttäytymisnäkökulmia on otettu mukaan yrittäjyystutkimukseen. Niiden mukaan yrittäjä on persoona, joka erottautuu omalla käytöksellään toisista persoonista. Tietyt luonteenpiirteet eivät siis tämän

mukaan tee yrittäjää, vaan hänen käyttäytymismallinsa. (Puhakka 2014, 199.)

Tällä hetkellä yrittäjäpersoonan tutkimus on keskittymässä kognitiiviseen persoonallisuuden käsitykseen. Puhakan (2014, 206) mukaan tässä tutkimusmenetelmässä on puutteita ja siinä tutkitaan vain yrittäjän selviytymiskeinoja ja sääntöjä, joiden mukaan hän toimii. ”Yrittäjän persoonallisuuden selvittäminen kaipaa syvempää ymmärrystä myös ydinminästä, minäkäsityksestä ja maailmankuvasta” (Puhakka 2014, 206). Tästä syystä tutkijoiden pitäisi mennä yrittäjän luo, eletävä ja opittava hänen kanssaan. Yrittäjäpersoonaa ei voida saada selville pelkillä testeillä (Puhakka 2014, 206.)

Tutkimusotteekseni olenkin valinnut narratiivisen eli kerronnallisen tutkimuksen. Se on yksi laadullisen tutkimuksen tavoista ja siinä tutkimusaineistoa käsitellään kokonaisuutena. Laadullisen tutkimuksen taustalla on ajatus, että halutaan selvittää jonkin ilmiön tai asian loogista rakennetta ja kokonaisuutta. (Alasuutari 2011, 38.)

Laadullisen tutkimuksen tuloksia ei pyritä tilastollisesti yleistämään. Niiden pohjalta yritetään ymmärtää ja selittää tiettyä toimintaa tai tekemistä. Tutkitulle ilmiölle pyritään antamaan teoreettinen tulkinta. Kaikki tutkittuun ilmiöön tai asiaan kuuluvat seikat täytyy huomioida ja selvittää, eivätkä ne saa olla ristiriidassa tehdyn teoriapäätelmän kanssa. (Alasuutari 2011, 38.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keruu ja käsittely nivoutuvat yhteen. Usein tutkijalta vaaditaan jo aineiston keruuvaiheessa analyysiin liittyvää osaamista. Kvalitatiivinen tutkimus elää alituisesti ja usein se voidaan kokea vaikeaksi ja epämääräiseksi tutkimusmenetelmäksi. Tärkeintä ei ole kootun aineiston laajuus, vaan tehtyjen analyysien ja päätelmien osuvuus (Hakala 2008, 169.)

Narratiivinen tutkimus ulottuu monille eri tieteenaloille. Löytösen (2011) mukaan kertomusten tutkimus on yleistynyt parin vuosikymmenen aikana ja nykyään niin yhteiskuntatieteissä, kasvatustieteissä kuin psykologiassakin käytetään narratiivista tutkimusotetta. Suuri osa tutkimuksista keskittyy ihmisten henkilökohtaisten kertomusten ja omaelämäkertojen tutkimukseen sekä niiden paikasta ihmisten elämässä.

Narratiivinen tutkimus on kerronnallista tutkimusta, jonka tutkimusotteen mahtuu monia erilaisia tutkimusmenetelmiä, aineiston keruu- ja analysointitapoja (Löytönen 2001). Keskeisenä nimittäjänä on kertomuksen käsite. Tutkimuksessa on tärkeää erottaa kertomuksen metodologinen ja metaforinen käyttö. Kertomuksen metodologinen käyttö viittaa puheen ja kielenkäytön yksityiskohtaiseen analyysiin. Kertomuksen metaforinen käyttö viittaa puolestaan siihen mitä ihmiset kertovat, puhuvat ja kirjoittavat. Nämä nimetään kertomuksiksi tai tarinoiksi. Tutkimuksen

kertomuksellinen näkökulma pyrkii löytämään ja hahmottamaan yksittäisistä merkityksistä ja tulkinnoista kokonaisuuksia, joita voidaan yleistää yksilöiden ja yhteisöjen tasolla. (Löytönen, 2001.) Tässä tutkimuksessa keskitytään kertomusten metaforiin, pyritään löytämään yrittäjätarinoita yrittäjien omien kertomusten perusteella ja pyritään ymmärtämään, miten yrittäjänaiset kokevat ja tuntevat oman yrittäjyytensä. Tavoitteena ei ole eritellä tarinan ja kertomuksen eroa tai tehdä kielenkäytön analyseja.

Kerronnallinen tutkimus on tieteenfilosofiana sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksessä. Sen kokema todellisuus rakentuu vuorovaikutuksessa, joka tapahtuu kielellisesti ja sosiaalisesti. Todellisuudesta voidaan sen mukaan konstruoida monta erilaista versiota, jolloin ei ole olemassa absoluuttista, yhtä totuutta, vaan monta erilaista kokemusta ja kertomusta. Kerronnallisuus kuuluu täten meidän ihmisten olemassaolon perusteisiin. (Eskola & Suoranta 2008, 23.) Tämän opinnäytetyön yrittäjätarinoissa näkyy myös sama ilmiö, jokainen vastaaja kokee yrittäjyydestään ja intentioistaan oman versionsa ja totuutensa.

Narratiivinen tutkimusote on käyttökelpoinen, kun kerätään kertomuksia tai tarinoita, tutkitaan elämäkertoja tai kun tutkimuskohteena on muutos. Se antaa myös mahdollisuuden erilaisten kulttuuristen mallitarinoiden tunnistamiseen. Mallitarinoista voi selvittää tietyn yhteisön tai ryhmän toimintatavat, arvot, uskomukset ja normit. Nämä kertomukset voivat toimia sekä yhteisön pysyvyyden taustana, että rakentaa yksilön identiteettiä. (Löytönen 2001.) Toivon, että omalla tutkimuksella pystyn saamistani tarinoista mallitarinoita, joita tutkimalla voidaan löytää keinoja kannustaa naisopettajia yrittäjiksi. Tai toisaalta antaa jo toimiville yrittäjille uskoa ja vertaistukea omaan yrittäjätoimintaansa.

5.2 Tutkimuksen toteutus ja haastateltavien valinta

Tutkimuksen aineisto kerättiin lähettämällä yrittäjänä toimiville naisopettajille kysely. (Liite 1.) Kohdejoukko valittiin sosiaalisen median Facebook ryhmästä- Naisyrittäjät. Facebook-ryhmät ovat sovelluksen käyttäjistä koostuvia ryhmäsivuja, jossa ryhmän jäsenet voivat julkaista päivityksiä, keskustella keskenään tai vaikka luoda kyselyitä. Ryhmien tarkoitus on helpottaa sisällön jakamista kyseessä olevasta aiheesta niiden kanssa, jotka ovat siitä eniten kiinnostuneita. (Tampereen seudun työväenopisto 2016.)

Naisyrittäjät- ryhmä on suljettu ryhmä, joka on näkyvässä kaikille, mutta sen julkaisut näkyvät vain ryhmään hyväksytyille jäsenille. Ryhmän kuvaus: ”Naisyrittäjät-ryhmä on tarkoitettu yrittäjille ja yrittäjähenkilöille naisille. Ryhmässä saa mainostaa omia tuotteitaan ja palveluitaan. Käydä avointa keskustelua yrittäjyyteen liittyen, hyviä käytöstapoja noudattaen, tutustua toisiin naisyrittäjiin sekä verkostoitua” (Lindberg) Jäseniä ryhmässä on 18. kesäkuuta 2018 yhteensä 49 852 henkilöä.

Ryhmässä kyseltiin aiemmin alkuvuodesta 2018 naisyrittäjien perään, jotka ovat aiemmin opettajina työskennelleet. Otin tähän keskusteluun osaa ja löysin vapaaehtoisia henkilöitä, jotka halusivat ottaa osaa opinäytetyöni tutkimusosioon. Valitsin näistä kymmenen henkilöä, joille lähetin kyselyn keväällä 2018. Lähtökohtana näiden henkilöiden valinnassa oli se, että he ovat toimineet tai toimivat edelleen opetusalla, sekä sen lisäksi ovat yrittäjiä. Osa heistä oli siirtynyt kokoaikaisiksi yrittäjiksi ja osa tekee yrittäjän töitä sivutoimisena. Koska tutkimuskysymys koski yrittäjyysintentiona, en kokenut tarpeelliseksi rajata tutkittavaa joukkoa vain sellaisiin henkilöihin, jotka toimivat yrittäjinä täysipäiväisesti. Tämän päivän työelämässä työteon erilaiset tavat ovat lisääntymässä ja sivutoiminen yrittäjyys on lisääntynyt. Halusin saada vastauksia kysymyksiini sekä sivutoimisilta- että täysipäiväisiltä yrittäjiltä.

Valitsin tutkittaviksi vain kymmenen henkilöä, koska tarkoituksena oli saada erilaisia yrittäjyystarinoita tutkittavaksi. Narratiivisella tutkimusmenetelmällä pyritään tuottamaan uutta tietoa tulkittavaksi, ja näiden kymmenen naisten tarinoissa on jo paljon informaatiota liittyen opettajien yrittäjyysintentioniin.

Tutkittavat naisyrittäjät sijaitsivat ympäri Suomea, en rajannut joukkoa mihinkään tiettyyn alueeseen. Sen lisäksi olin muutaman yrittäjän kanssa puhelimitse vuorovaikutuksessa ja sain näin tutkimukseen lisää syvyyttä. Sain myös blogikirjoituksia tutkimusaineistooni, joten aineiston monipuolisuus tuo lisää informaatiota pelkkään kyselyyn verrattuna.

Kyselytutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa, mitä nämä naisyrittäjät ajattelevat ja miten he ovat kokeneet yrittäjyyden. Kyselytutkimuksen kysymykset tulee miettiä huolella, sillä ne määrittelevät sen, kuinka hyvin tutkimus onnistuu. Koska tutkimuksen kohderyhmä oli pieni, ja etukäteen olin heiltä suostumuksen tähän saanut, ei minun tarvinnut rajata kyselytutkimuksen pituutta. Lyhyihin kyselytutkimuksiin vastaa suurempi määrä kyselytutkimuksen vastaanottajia. Valitsin kyselytutkimukseen avoimet kysymykset ja kysymykset löytyvät liitteestä 1. Osa kysymyksistä on johdattelevia kysymyksiä, joita yleensä varotaan tutkimuksissa. Tällä kertaa halusin ne tässä muodossa tutkimukseen laittaa, koska ne perustuvat aiempaan teorian tietoon ja halusin korostaa niiden merkitystä. (Hiltunen n.d.)

Kyselyn toteutin avoimena kysymyksinä, siten että vastaavat saivat vapaamuotoisesti vastata niihin. En laatinut valmista kyselypohjaa, jossa olisi ollut vastausvaihtoehdot etukäteen päätettyinä tai muutakaan suljettua kyselyä. Narratiivisen tutkimuksen tavoitteena on rakentaa kertomus tai tarina, joka ei onnistu, jos kyselylomake on liian rajattu. Tällöin eivät omaelämäkerrat pääse esille. Kerronnallisessa tutkimuksessa pyritään tuomaan asioita, jotka ovat olleet tutkituille merkityksellisiä, eikä tutkija pysty liikaa ohjailemaan tilannetta (Hirsjärvi, Remes & Saajavaara 2009,

219.) Lisäksi tutkimukseen osallistuvat henkilöt pystyivät itse vaikuttamaan vastausajankohtaan, jotta se olisi heille mahdollisimman sopiva.

Kyselytutkimuksen etuna on se, että se on tehokas ja säästää näin aikaa ja kysymysten tekijän vaivaa (Hiltunen n.d.). Tutkija ei myöskään vaikuta omalla läsnäolollaan vastauksiin ja jälkikäteen voi esittää tarkentavia kysymyksiä. Sain useammalta kyselyyn vastanneelta naisyrittäjältä myös puhelinnumeron ja luvan henkilökohtaiseen haastatteluun tämän kyselyn lisäksi. Kyselytutkimuksessa voi esittää myös runsaasti kysymyksiä, mutta pitäydyin seitsemässätoista kysymyksessä, mitkä jo tuovat laajalti ilmi tutkimiani asioita. Lähetin kyselyn sähköpostilla vastaanottajille ja he palauttivat sen minulle myös sähköpostitse. Vaikka vastaajat olivat jo etukäteen suostuneet vastaamaan kyselyyn, vaadittiin silti muistuttamista ja vastausajan pidentämistä useampaan otteeseen.

Halusin saada kysymysten avulla tietoa naisyrittäjien käyttäytymisestä, luonteenpiirteistä, minäpystyvyyssuskomuksista, uskomuksista, arvoista ja asenteista. Taustatietona halusin myös heidän ikänsä, asuinpaikkakuntansa, koulutustaustansa ja sekä taustatietoa yrittäjyydestä. Tämä mahdollisti vertailun eri ryhmien välillä. Tässä tapauksessa kaikille tutkimuskohteille lähetettiin valmis kysymyslomake, joka varmistasi sen, että kaikki kertovat tarinoitaan samasta näkökulmasta.

5.3 Aineiston analysointi

Narratiivisen aineiston analysointi vaatii aina tulkintaa. Tutkimuksen lähtökohtana on ajatus siitä, että tarinoiden kertominen kuuluu osana inhimillisyyteen. Ihminen tarinoi kaiken aikaa ja identiteetti rakentuu kertomuksista. Samalla kun ihminen kertoo elämäntarinaansa, hän myös elää sitä uudelleen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Näissä tarinoissa otetaan kantaa, tehdään asioita ymmärrettäväksi, asemoidaan muita ja itseä ja puolustaudutaan. Tutkimuksen tavoitteena oli luoda erilaisia tyyppikertomuksia yrittäjänäisten kokemuksista. Sitä varten piti tarinoista tavoittaa ydintarinat ja juonet, sekä muut elementit jotka punoutuvat tarinan ympärille. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Lisäksi oli oleellista päättää, mikä tarinoista on kirjoittamisen arvoista tähän tutkimukseen ja mikä ei. Laadullinen aineisto on määrällisesti laaja ja aineiston rajaaminen täytyy huolellisesti määritellä. Tarinoissa on myös paljon sellaista tietoa, joka ei ole relevanttia johtopäätösten ja tulosten kannalta. (Eskola & Suoranta 2008, 19, 180.)

Narratiivista aineistoa on mahdollista analysoida usealla eri tavalla. Tässä tutkimuksessa ei ole keskitytty kielellisiin asioihin, vaan pyritty löytämään tarinoista keskeisiä tekijöitä ja ydintarinoita. Kerronnallinen tutkimus ei milloinkaan koostu pelkistä lauseista. Kertomus on yksi tietämisen muodoista, jota pidetään tärkeimpänä välineenä ajallisuuden ymmärtämisessä. Se on myös vuorovaikutuksen väline, luodaan luottamusta toisiin

ihmisiin ja selitetään omia tekojamme. Ne eivät pelkästään kerro toiminnasta, vaan niiden kautta on mahdollisuus ymmärtää, millaista on olla toiminnan kohteena, miten koemme maailman ja miltä ne meistä tuntuvat. Kertomukset ja tarinat ovat siis uskomattoman monimuotoisia ja pitävät sisällään suuria merkityksiä. (Hyvärinen 2006.)

Hyvärinen (2006) on jaotellut narratiivisen kerronnan analysoinniksi neljä erilaista tapaa:

- Tarinan temaattinen luenta. Sisältöä analysoidessa tarinasta eritellään erilaisia teemoja ja tarinoita.
- Tarinan kertomusten luokittelu kokonaishahmojen perusteella. Tarinoita tarkastellaan tietysti näkökulmasta tai niistä etsitään tiettyjä toistuvia tarinamalleja.
- Tarinan kulun yksityiskohtien analyysi. Tässä analyysissä etsitään kirjallisia seikkoja, tulkitaan erilaisia sanamuotoja ja esimerkiksi aikamääreiden käyttöä.
- Tarinan vuorovaikutuksellisen tuottamisen analyysi. Suullisen aineiston keräysvaiheessa otetaan huomioon tutkijat/haastattelijan rooli aktiivisena vuorovaikutuksen osapuolena.

Tämän tutkimusaineiston analyysivaiheessa käytettiin tarinoiden temaattista luentaa. Tarkoitus oli löytää erilaisia keskeisiä teemoja ja tarinoita yhdistäviä tekijöitä sekä löytää uutta tietoa tutkittavasta aiheesta, joka voidaan yhdistää tutkimuksen teoriaan. Aineistoa litteroitaessa löytyi selkeästi erilaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, joista voitiin päätellä naisopettajille tyypillisiä tekijöitä.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimus on onnistunut, kun sen avulla saadaan luotettavia vastauksia tutkittaviin kysymyksiin. Tutkimus tulee tehdä rehellisesti ja puolueettomasti, siten ettei tutkittaville aiheudu tutkimuksesta haittaa (Heikkilä 1999, 28). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tärkeää on se, kuinka puolueettomasti tutkija pyrkii ymmärtämään tutkimiansa kohteita ja heidän kertomuksiaan. Kvalitatiivisen tutkimuksen tekijä voi olla myös sisäpiiriläinen tarkkailija, joka ei pelkästään ulkopuolisena pyri ymmärtämään asioita ja ilmiöitä vaan oman kiinnostuksensa kautta pyrkii ymmärtämään ja kertomaan ilmiöille ja asioille subjektiivisia taustatekijöitä. Syvälle menevä ja runsas, ovatkin laadullisen tutkimuksen määritelmiä. (Hakala 2008, 170-171.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan kahdella erilaisella tavalla. Sisäinen luotettavuus tarkoittaa sitä, miten hyvin tutkijan kokoama aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä tai asiaa. Tutkimuksen ulkoinen luotettavuus kertoo siitä, kuinka hyvin aineiston perusteella voidaan tehdä

yleistettävimpiä päätelmiä. Näillä kahdella luotettavuustekijällä on kiinteä suhde, jos kerätty aineisto ei ole luotettavaa, ei ole tutkimuksen tuloksellakaan luotettavuutta. (Hakala 2008, 173.)

Tutkimuksen laadun varmistamiseksi tehdyn kyselyn kysymykset pohdittiin tarkkaan liittyen tutkittavaan aiheeseen. Mietin jo valmiiksi mahdollisia lisäkysymyksiä, joiden avulla saisin syvennettyä kyselyä, mikäli kirjallinen vastaus ei antaisi riittävää tietoa. Lisäksi etsin tietoa jo suoritetuista saman tyyppisistä tutkimuksista ja jalostin niiden kysymyksiä tähän aiheeseen sopivaksi. Jokaisessa kyselyssä, jokaisen saadun yrittäjätarinan kohdalla esitin tarvittaessa lisäkysymyksiä, jotka syvensivät ja samankaltaistivat kerättyä aineistoa.

Osana tutkittua aineistoa on käytetty yrittäjien blogitekstejä, joissa he ovat kirjoittaneet yrittäjän elämästään ja arjestaan omalla tyyllillään. Näistä blogikirjoituksista on saatu arvokasta lisätietoa tutkimuksiin ja niihin ei tutkija ole voinut vaikuttaa, vaan ne ovat autenttista materiaalia.

Tutkimusaineiston tulkintavaiheessa tutkijan kyvyt nousevat tärkeään asemaan. Aineiston jäsentäminen, olennaisen löytäminen sekä yhteisten tekijöiden määrittely ovat ne asiat, joihin tulee kiinnittää huomiota. Mikäli joku asia jäi epäselväksi, kysyin siitä tutkittavilta. Tutkijan on tärkeää pysytellä tarkkailijan roolissa, eikä itse tehdä liiallisia tulkintoja tai keksiä sisältöä. (Hänninen 2010, 173.)

Narratiivinen eli kerronnallinen tutkimus on haasteellinen tutkimusmuoto ja se on saanut osakseen myös paljon kritiikkiä. Tutkijan täytyy itse muistaa pysyä tarkkailijan roolissa sekä poimia tarinoista monenlaista tietoa siten, ettei se perustu hänen omiin ennako-odotuksiinsa. Selkeimmät tarinat erottuvat helposti analysointivaiheessa. Tärkeää on kuitenkin löytää ns. rikkinäiset tarinat ja niiden havainnoiminen. Tavoitteena on löytää tutkittavaan asiaan uutta tietoa, ei pelkästään vahvistaa jo olemassa olevia faktoja ja tämä onnistuu parhaiten juuri rikkonaisten tarinoiden löytämisellä. Narratiivisen tutkimuksen kohdalla täytyy kuitenkin muistaa, että tarinoiden analysointi on aina tulkintaa, eikä tutkija pysty tavoittamaan elettyä kokemusta. (Hänninen 2010, 175.)

Tutkimuksessa on pyritty litteroimaan mahdollisimman tarkasti saatuja tarinoita. Koska tarinat ovat kirjoitetussa muodossa, on omien muistiinpanojen virhemahdollisuus poissuljettu. Tarinoista löytyi analysointivaiheessa selkeät tarinat, mutta rikkonaisten tai huonosti muodostuneiden tarinoiden hahmottaminen oli haasteellista. Nämä vaativat enemmän aikaa, mutta antoivat paljastuessaan merkityksellistä tietoa.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Yrittäjyyskertomukset

Jokainen kerrottu tarina on omanlaisensa ja jokainen naisyrittäjä oma persoonansa. Haastateltavat naisyrittäjät olivat 29-50 vuotiaita ja heidän keski-ikänsä oli 43,5 vuotta. Tämä on hyvin vertailukelpoinen tieto verrattaessa naisyrittäjiin keskimäärin. Yrittäjäkokemusta heille oli kertynyt muutamasta kuukaudesta 11 vuoteen. Keskimääräinen ikä, jolloin naisopettajat ovat perustaneet yrityksen, joko pää- tai sivutoimisen elannon lähteen, on 37,5 vuotta. Tämä ikä on alempi kuin Naisyrittäjien tilaston mukainen 51 vuotta. En kuitenkaan voi todistaa tämän olevan merkittävä tutkimustulos, koska otantani oli niin pieni. Tuloksesta voi kuitenkin päätellä, että naisopettajat ovat avoimempia yrittäjyydelle ja sen tarjoamille mahdollisuuksille kuin muilla aloilla työskentelevät naiset.

Poimin joukosta neljä yrittäjyystarinaa, jotka olen kirjoittanut auki. Näissä tarinoissa yrittäjänaiset kertovat yrittäjyystarinansa, taustansa sekä kohtaamansa haasteet. Nimet on muutettu, eikä paikkakuntia kerrota henkilöiden yksityisyyden suojaamiseksi.

Nostin nämä neljä tarinaa esimerkkikertomuksiksi naisopettajien yrittäjyystarinoista. Näiden kaikkien naisten suhtautuminen yrittäjyyteen oli huomattavan positiivinen ja taustalla vaikutti useasti todistettu fakta siitä, että perheen aiemmat yrittäjäesimerkit pienentävät kynnystä ryhtyä yrittäjäksi. Toisten naisyrittäjien taustalla vaikuttivat selkeästi perheen tai suvun yrittäjyyskokemus, ja he suhtautuivat yrittäjyyteen luonnollisena keinona ansaita elantonsa. Osa yrittäjäperheen lapsista mietti omaa yrittäjyyttään pitkän aikaa ja mietti, millainen hänen oma yrittäjätarinansa voisi olla. Toiset naiset olivat lähteneet hakemaan uusia haasteita ja kokemuksia yrittäjyyden kautta. Kaikille tarinoille oli yhteistä se, että niistä paistoi läpi oppimisen ja vaikuttamisen halu. Maailmanparantaja, liekin sytyttäjä, innostaja, kehittäjä, kaikki nämä naiset halusivat olla mukana rakentamassa parempaa yhteiskuntaa ja tuomassa oman persoonansa ja osaamisensa yrittäjyyden kautta muiden hyväksi.

Toinen selkeä tekijä, joka nousi aineistosta esille, oli realismi. Kaikki tutkimukseen osallistuvat naiset olivat jo yrittäjyyden alkutaipaleella tiedostaneet, että heidän valitsemansa polku ei olisi se helpoin valinta. Opettajilla on perinteisesti ollut suhteellisen hyvä palkka, pitkät lomat ja muita palkansaajan etuja. Yrittäjältä nämä kaikki puuttuvat. Silti epävarmuus omasta toimeentulosta, pelko ja stressi eivät saaneet liian suurta jalansijaa, vaan naiset uskalsivat heittäytyä yrittäjiksi. Osa heistä oli valmistautunut yrittäjyyteen jo pikkuhiljaa erilaisia verkostoja keräten ja osa teki ratkaisunsa, kun palaset vain loksahivat paikalleen, intuition perusteella.

lhaitavaa oli myös se, että positiivisuus, avoimuus ja uuden oppimisen halu värjivät jokaisen naisen yrittäjätarinaa. Vastoinkäymisistä huolimatta, usko tulevaan oli olemassa ja oma visio todellakin riittävän suuri, että sen eteen teki töitä. Luovuttajia tai turhasta huolehtijoita ei ryhmästä löytynyt. Vahva usko omaan osaamiseen ja tekemiseen, sekä positiivinen palaute asiakkailta tai yhteistyökumppaneilta auttaa selviytymään vaikeinakin aikoina.

Neljäntenä yhdistävä asiana aineistosta nousi opettamisen halu. Elämäntapa opettajuus, halu vaikuttaa on edelleen naisilla, vaikka he oman yrityksensä kautta tekisivätkin myös muita töitä. Kerran opettaja, aina opettaja voisi todellakin sanoa tämän aineiston perusteella.

6.1.1 Minnan tarina: ”Halusin pelastaa itseni ja hakea jotain arvokkaampaa, jossa voin antaa ihmiselle arvokasta ja olla ylpeä itsestäni.”

Minna on 49-vuotias filosofian maisteri, jolla on takanaan yli 10 vuoden kokemusta opettajan työstä sekä yläasteella, että lukiossa. Hän on toiminut nyt päätoimisena yrittäjänä hyvinvointialalla 10 vuotta. Minna hakeutui aikanaan opettajaksi, koska hän oli kiinnostunut kulttuurista ja kielistä. Hän on luova ihminen, joka nauttii ihmisten parissa työskentelystä.

Minna nautti opettajan työstä uransa loppuun asti, mutta opettajuus ja koulumaailma muuttuivat radikaalisti hänen työuransa aikana. Hänen humanistiin ajatusmaailmaansa ei sopinut se, että tekniikka vei huomion olennaisesta eli oppilaasta. Hän koki, ettei hänellä ollut enää keinoja tehdä työtään mahdollisimman hyvin. Aika ei enää riittänyt, koska opettajan työnkuvaan tuli paljon ylimääräisiä töitä. Wilma, opetussuunnitelmien muutokset ja supistuvat resurssit eivät kannustaneet opettajia ja vapaa-aikaa ei enää ollut, kun hän tunnollisena ihmisenä yritti hoitaa kaikki velvollisuutensa. Lisäksi oppiaines heikkeni ja yleiset asenteet koulutusta kohtaan muuttuivat. Koko työyhteisö oireili näistä muutoksista ja opettajan väsyivät. Minna tunsu turhautuvansa koulumaailman hällä-väliä asenteeseen, eikä opettajuus tuntunut enää arvokkaalta asialta. Minna halusi pelastaa itsensä tältä tieltä. Hän halusi hakea elämäänsä jotain arvokkaampaa, jossa hän voi kokea antavansa ihmisille jotain arvokasta. Minna halusi olla ylpeä tai ainakin tyytyväinen itseensä.

Minna on persoonana ehdoton ja tunnistaa selkeästi oman arvomaailmansa, josta haluaa pitää kiinni. Hän haluaa hoitaa asiat niin hyvin kuin mahdollista ja ehdoton oikeudenmukaisuuden kannattaja. Minnalla on periaatteita, eikä hän kestä siipeilijöitä eikä vapaamatkustajia, jotka vievät kunnian sitä ansaitsematta. Hän ei myöskään halua piilotella ongelmia eikä vääristellä asioita. Minna sanoo suoraan, jos hän havaitsee epäkohtia työssään tai muussa elämässään. Hän yrittikin saada oppilaitoksissa huomioita ja muutoksia opettajia vaivaaviin asioihin, mutta ei tuntenut saavansa vastakaikua ajatuksilleen ja vaatimuksilleen. Päätöksiä tehtiin ”siellä jossakin”, eikä opettajilla ollut niihin sananvaltaa. Koulumaailman

muutoksen sekä omien periaatteidensa ja arvojensa takia hän lähti oppilaitoksesta. Minna ei omien sanojensa mukaan halunnut olla todistamassa koulun rappiota. Hän ei halunnut kadottaa itseään, visiotaan ja myydä sieluaan halvalla.

Minnalla ei ole yrittäjäperhettä taustallaan tai ystäväpiiriä, jossa olisi ollut yrittäjiä. Hän kuitenkin päätti ryhtyä yrittäjäksi, koska opettajuus ei enää houkutellut ja tuottanut tyydytystä. Minna oli työuran aikana löytänyt liikuntamuodon, josta hän sai paljon apua ja hyvän olon tunnetta stressaavan arjen keskelle, joten hän halusi syventää omia taitojaan siinä. Asuinpaikkakunnalla ei ollut töitäkään tiedossa ja luonnollinen päätös oli ryhtyä yrittäjäksi tällä liikunnan alalla. Harrastuksesta tuli hänelle uusi ammatti. Minna sanoo, ettei tosin edes miettinytkään mitään muuta vaihtoehtoa. Yrittäjyys oli hänelle luonnollinen valinta ja hän luotti siihen, että elämä kantaa.

Yrittäjyyden puolesta puhuivat halua jakaa hyvää eteenpäin, hän halusi tehdä työtään niin ja silloin kuin itse haluaisi. Minna halusi myös toimia tasa-arvoisessa työympäristössä, jossa ei olisi ketään ylä- eikä alapuolella hakemassa huomioita ja viemässä toiselta arvoa pois. Pelkoa hän ei tämän suuren muutoksen edessä tuntenut ja toteaaakin, että ehkä näin jälkikäteen ajateltuna olisi miettinyt tarkemmin yrittäjyyspäätöstä, jos olisi tiennyt kaiken mitä nyt tietää.

Minna kokee, että opettajan ammatista on ollut hänelle hyötyä yrittäjän uralla. Opettajan koulutus ja opettajuus ovat hänen valttikorttinsa, jonka kapasiteettia hän pystyy hyödyntämään kokonaisvaltaisesti. Hän on totunut olemaan ihmisten edessä ja tekemään työtä äänellään. Nyt yrittäjänä Minna on vapaampi kuin ennen ja pystyy hyödyntämään luovuuttaan eri tavalla oman itsensä hyväksi. Järjestelmällisyys ja ajankäytön hallinta auttavat häntä yrittäjän toimessaan.

Yrittäjyyskurssin hän kävi ennen yrittäjäksi ryhtymistään ja sait siitä eväät yrittäjyyden ensitaipaleelle. Silti hän tuntee lähteneensä ns. soitellen soitaan ja rakentamaan tyhjän päälle oman yrittäjyyttänsä ja yritystoimintaansa. Hän oli valmis tekemään virheitä ja kokeilemaan, oppiminen tapahtuisi matkalla. Verkostoja tai asiakkaita hänellä ei ollut valmiina, tarjoamansa palvelu kyllä. Myöhemmin Minna on suorittanut yritysjohtamisen erikoisammattitutkinnon ja hän ottaa vuosittain osaa alan koulutuksiin. Yrittäjä, kuten ei opettajakaan voi Minnan mielestä tulla koskaan valmiiksi. Ei ainakaan liian hyväksi. Ja se on yksi yrittäjyyden positiivisista puolista ja säilyttää mielenkiinnon työssä.

Haasteita on Minnan yrittäjyystaipaleella riittänyt ja hän kokee yrittäjyyden luovimisena. Elämä on jokapäiväistä tasapainoilua. Eteen tulleet haasteet ovat muuttaneet yrittäjyyden suuntaa, kun hänelle on käynyt selväksi, mikä kannattaa ja mikä ei. Haasteena on ollut myös aloittaa yrit-

täjiystoiminta uudella paikkakunnalla, ja oman yrittäjäverkoston luominen. Itselle sopivien, luotettavien yhteistyökumppaneiden löytäminen on vaikeaa. Onnistumisia Minna kokee ajoittain.

Tyypillistä työpäivää Minnalla ei ole. Hän toimii nykyään useammalla paikkakunnalla ja tarjoaa montaa erilaista palvelua. Työpäivät kestävät arkisin usein aamusta iltaan ja tunteet vaihtelevat päivän aikana. Turhautuminen, ajan katoaminen, yksinäisyys ja ilo vaihtelevat päivän aikana. Ajatukset täyttyvät uusista ideoista ja suunnitelmista ja hoitamattomat asiat painavat hänen mieltään. Minna on ylpeä omasta ajankäytön hallinnastaan, hän pyrkii minimoimaan hukka-ajan ja toimimaan tehokkaasti. Mutta myöntää tämän olevan vain hetkittäistä.

Yritystoiminnan lopettaminen ei ole käynyt haasteista huolimatta Minnan mielessä. Välillä hän miettii palkkatyön lisäämistä. Myöskään asenteet yrittäjyyttä kohtaan eivät ole muuttuneet. Toki yritystoiminta on muuttunut ammattimaisemmaksi ja business on kehittynyt. Enää hänelle ei riitä pelkästään tunne siitä, että saa tehdä työtä josta nauttii. Hän haluaa kunnollisen korvauksen ammattitaidostaan ja ajastaan ja tietää, että siinä on vielä kehitettävää. Omasta yrityksestään Minna haluaa tuottavan. Markkinointi on hänen suurin ongelmansa ja sitä tulisi kehittää.

Minna tietää, että epävarmuus kuuluu yrittäjyyteen ja yrittäjä on hänen mielestään matka, eräänlainen prosessi tai jatkumo, kuten elämä yleensäkin. Prosessi on osa oppimista ja siitä Minna on kiitollinen. Myös ihmiset matkalla vaihtuvat. Osa jää ja osa poistuu, väärät ihmiset katoavat kuvioista. Yrittäjä ja elämä on hyvää, silloin kun se soljuu. Hän ei halua liiaksi kiintyä ihmisiin eikä asioihin. Minna arvostaa vapautta ja sallii sen kaikille muillekin.

Hän pyrkii poistamaan yrittäjän epävarmuuttaan lukemalla kehittävää kirjallisuutta ja työtilansa seinille ripustetuilla voimallauseilla. Tulevaisuudessa Minna haluaisi tehdä enemmän yhteistyötä toisten yrittäjien kanssa, vaikuttaa taustalla ja luoda muille työpaikkoja ja asiakkaita. Hän haluaisi laajentaa verkostojaan ja luennoida enemmän. Myös vapaa-aikaa hän toivoo enemmän, silloin voisi liikkua ja ladata akkuja, säästää itseään. Koulumaailmaan hän ei opettajan ominaisuudessa halua enää palata. Ja internetin välityksellä hän ei halua kohdata oppilaitaan eikä tunne omaavansa tänä päivänä vaadittavia riittäviä tietoteknisiä taitoja. Sinänsä opettajan ammattitaitoa hän haluaisi pitää yllä, mutta nykyinen koulumaailma ei tarjoa enää sellaista laadukasta opetusta, jota Minna pystyisi tarjoamaan.

6.1.2 Jonnan tarina: ”Matematiikka ja osaaminen ovat minulle sydämen asioita, mutta eivät missä tahansa ympäristössä.”

Jonna on 29-vuotias filosofian maisteri ja matematiikan ja yhteiskuntaopin aineenopettaja. Hän on tehnyt eripituisia sijaisuuksia useamman vuoden ajan sekä toiminut koulunkäyntiavustajana. Hän toimi ensin sivutoimisena yrittäjänä palkkatyön ohella reilut kaksi vuotta ja sen jälkeen jätti opettajan työn siirtyen päätoimiseksi yrittäjäksi. Yrittäjänä hänen palveluihinsa kuuluvat sekä opettajan tehtävät, että valokuvaamispalvelut.

Jonnalla ei ole lapsuudessaan yrittäjäesikuvaa omassa perheessään. Toki suvusta löytyy maanviljelijöitä ja ystäväpiiristä yrittäjiä, mutta kotona hän ei ole kasvanut yrittäjäilmapiirissä.

Opettaja Jonnasta tuli sattuman oikusta. Matemaatikko suoritti työelämäopinnot matikkakerhon vetäjänä ja hän innostui opettamisesta valtavasti. Jonna pääsi opiskelemaan sivuaineenaan opettajan pedagogisia opintoja ja opetusharjoittelun aikana tunne siitä, että hän oli oikeassa paikassa, vahvistui.

Todellisuus koulumaailmassa oli kuitenkin aivan eri kuin opintojen aikana, eikä opettajaopiskelijoille kerrottu mikä heillä olisi oikeasti edessään. Koulumaailma oli muuttunut negatiiviseen suuntaan ja Jonna joutui hankalien ja epämurkavien tilanteiden eteen. Hän teki sijaisuuksia useamassa koulussa ja kertoo kokemuksistaan näin: ”Tuli eteen liian paljon tilanteita mm. väkivallan uhkaa ja tappouhkauksia, kollegoiden huorittelua, homekoulujen ja sisäilmaongelmien uhka omalle terveydelle, kokemus siitä, ettei saa rauhassa tehdä työtään, koska ei saa puuttua oppilaiden huonoon käytökseen, meno peruskoulussa oli aivan absurdia. ”

Tämä on syy siihen, että Jonna päätti lähteä peruskoulusta. Hän haluaa edelleen opettaa ja pitää matematiikka sydämen asianaan, mutta ei ollut valmis kokemaan pelkoa ja terveydellisiä ongelmia seuraavia kymmeniä vuosia.

Jonna tutustui yrittäjyyteen 4H-yhdistyksen koulutuksen kautta, koska hän halusi saada tietoa ja käytännön ymmärrystä aineesta, jota opetti. Yhteiskuntaopin opettajana yrittäjyys kuului hänen osaamisalaansa, mutta sitä ei ollut vielä kertynyt. Jonnan mielestä hän halusi ottaa opetukseen mukaan henkilökohtaisen kokemuksen, eikä pelkästään opettaa kirjoista. Kurssin aikana hän innostui yrittämisestä siinä määrin, että jatkoi yrittäjyyttä sivutoimisesti palkkatyön ohella. Kohdatessaan koulumaailman raakuuden, Jonnan oli luontevaa siirtyä kokopäiväiseksi yrittäjäksi. Starttirahan myöntäminen mahdollisti sen myös taloudellisesti ja sillä tiellä hän on edelleen.

Opetustyötä Jonna olisi ollut valmis jatkamaan, mutta koulumaailman tarjoama hyvä palkkakaan ei korvaa sitä, jos työ on liian rasittavaa mielen kaikki voimat. Hän ei enää toivo löytävänsä itseään vastaavan painajaisen keskeltä. Parhaana puolena yrittäjyydessä hän kokee olevan sen, että hän pystyy yhdistämään kaksi intohimoaan. Hän saa hyödyntää opettajan kokemusta ja osaamista ja tehdä edelleen opettajan töitä. Sen lisäksi hän tekee myös toisen alan työtä, josta pitää kovasti. Kirsikkana kakun päällä on vapaus valita omat asiakkaat.

Luonteeltaan Jonna sanoo olevansa hyväntuulinen optimisti, joka tulee toimeen kaikkien kanssa. Hänelle on tärkeää tuntea olevansa hyödyllinen ja hän nauttii toisten auttamisesta. Oikeudenmukaisuus ja reiluus, avoimuus ja toisten huomioiminen ovat Jonnan luontaisia piirteitä. Hän tunnustaa olevansa myös perfektionisti ja haluaisi aina tehdä työnsä niin hyvin kuin mahdollista. Yrittäjän urallaan hänen on täytynyt opetella uudenlaista suhtautumista asiaan, täydellistä työtä ei tarvitsekaan tehdä joka kerta. Tehty työ on parempi kuin täydellinen. Jonna on järjen ihminen, mutta tunnustaa tunteidenkin vaikuttavan päätöksiinsä.

Yrittäjäksi lähtemisen puolesta puhuivat omat arvot ja niiden mukaan toimiminen. Hän myös pystyy vaikuttamaan tekemäänsä työhön ja sen laatuun eri tavalla kuin palkansaajana. Eniten epävarmuutta Jonnalle aiheutti taloudellisen toimeentulon pelko.

Ennen 4H:n koulutusta hänelle ei ollut tullut mieleenkään yrittäjän polku. Kun yrittäjäyys ja sen tarjoamat mahdollisuudet avautuivat hänelle kursilla, vei se hänet mennessään. Jonna kertoo opettajien tietämyksen yrittäjäydestä olleen erittäin pintapuolista niissä kouluissa, joissa hän työskenteli. Vain harva opettaja tiesi, mitä on toimia yrittäjänä. Sen sijaan hän pitää hyvänä keskustelua yrittäjäydestä ja siihen kannustamisesta. Jonna tekee selkeän rajauksen yrittäjäyden ja yritteliäisyyden termeihin. Yrittäjäyys on yrittäjänä toimimista, hallittua riskinottoa ja epävarmuuden sietämistä. Yritteliäisyys on tavoitteiden asettamista ja suunnitelmallista työskentelyä niiden saavuttamiseksi. Se on sinnikkyyttä yrittää uudelleen ja uudelleen vastoinkäymisistä huolimatta. Hän haluaisi koulumaailmassa painotettavan näiden kahden termin eroa ja selventämistä, sillä vain harvalla on näistä molemmista omakohtaista kokemusta.

Jonna suorittaa parhaillaan yritystoimintansa ohessa yrittäjän ammattitutkintoa. Hän on kokenut sen tuoneen paljon oivalluksia ja vertaistukea. Kaikkea ei tarvitse itse oppia kantapäähän kautta, vaan voi keskustella asioista muiden yrittäjien kanssa ja saada heiltä neuvoja.

Yrittäjyydessä ja opettajuudessa hän on huomannut paljon yhtäläisyyksiä ja toisaalta erojakin. Opettajuuden myötä on muodostunut kyky toimia erilaisten ihmisten kanssa. Yllättävistäkin tilanteista selviytyy kekseliäisyyden ja itsensä likoon laittamisen avulla. Opettajana Jonna myös tottui siihen, etteivät asiat aina suju, niin kuin hän oli suunnitellut ja suunnitelmia

pitää vaihtaa lennossa. Ihmisten tasavertainen kohtelu, empatia ja omien päätösten takana seisominen ovat tärkeitä ominaisuuksia niin opettajalle kuin yrittäjällekin. Samoin matematiikan osaajana Jonna hoitaa itse kirjanpitonsa ja hän on tottunut selvittämään asioita, ottamaan selvää ja hoitamaan asiat.

Verkostoja Jonnalle oli jo kertynyt työuran aikana. Toki palkansaajana yhteistoiminta oli erilaista kuin yrittäjänä. Hän on tehnyt lujasti töitä saadakseen kollegoita, yhteistyökumppaneita ja asiakkaita. Asiakaskunta on Jonnalla mennyt valokuvaamispalvelujen osalta täysin uusiksi ja sille löytyy helppo selitys. Aiempi sivutoiminen yrittäjyys oli harrastusmaista ja hinnat olivat alhaiset. Nyt Jonnan pitää elättää työllään itsensä ja hän on määritellyt palvelunsa uudelleen ammattiosaamisensa tasolle.

Hän on kokenut oppineensa valtavasti yrittäjänuransa aikana ja oppimista on tulevaisuudessakin. Hän työskentelee yksinyrittäjänä ja on siis vastuussa aivan kaikesta. Jonna on kokenut iloa siitä, että hän on saanut uusia taitoja ja tietoja, joiden avulla on selviytynyt yrittäjyyden haasteista. Hän allekirjoittaa väittämän, että yrittäjänä hän on töissä 24/7. Vapaa-ajan ja työajan erottaminen on haasteellista, mutta hän pyrkii järjestämään jatkossa enemmän vapaata, omaa aikaa. Hän kokee yrittämisen olevan pääsääntöisesti kivaa, koska siinä pääsee tekemisiin erilaisten ihmisten ja eläintenkin kanssa ja saa tehdä sitä, mistä nauttii.

Epävarmuutta ja hetkittäisiä epätoivon hetkiä hän on kokenut ja ne liittyvät lähinnä taloudelliseen puoleen yrittämisessä. Toimeentulon epävarmuus, asiakkaiden maksujen myöhässä oleminen ja maksujen periminen ovat näistä suurimmat. Välillä Jonnalla on mieli maassa näiden huolien takia. Mutta hän tietää, että yrittäjyys tarkoittaa tunteiden vuoristorataa. Onneksi hyviä aikoja on enemmän kuin huonoja. Vaikeita valintoja ja päätöksiä hän joutuu tekemään paljon enemmän kuin palkansaajana, jolloin ei pystynyt itse vaikuttamaan moneenkaan asiaan. Vapaus ja mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön tuovat mukanaan myös paljon velvollisuuksia.

Yrityksestä on tullut Jonnalle rakas lapsi, jonka vuoksi hän on valmis tekemään töitä. Yrittäminen on elämäntapa, josta hän ei haluaisi luopua. Toki välillä on mielessä käynyt ajatus palkkatyöhön palaamisesta ja hän onkin miettinyt, jos palaisi osittain palkansaajaksi. Silloin olisi taloudellinen toimeentulo turvattu ja suurin yksittäinen epävarmuustekijä poissa. Kun Jonna kokee stressaavia tilanteita yrittäjänä, hänellä on onneksi varasuunnitelma tehtynä eli milloin vain voi palata takaisin palkansaajaksi ja laittaa yrityksen hyllylle. Jo pelkkä vaihtoehtojen olemassaolon tiedostaminen helpottaa tilannetta ja poistaa suurimmat huolet mielestä. Yrittäjänä toimiminen on saanut Jonnan arvostamaan yrittäjiä. Hän ei koskaan kuvitellut yrityksen pyörittämisen olevan helppoa, mutta nyt omakohtaisten kokemustensa jälkeen hän arvostaa sitä vieläkin enemmän. Hän myös

suhtautuu eri tavalla palvelujen ja tavaroiden hintoihin, koska tietää mitä kaikkia kuluja niihin sisältyy.

Tulevaisuudessa Jonna haluaisi tehdä elämäntyönsä yrittäjänä. Opettaminen ja valokuvaus ovat hänelle unelmayhdistelmä, jonka parissa haluaisi jatkaa. Yritystoiminnan kannattavuus tulee määrittelemään, jatkuuko Jonnan yrittäjän ura vai palaako hän osittain palkansaajaksi.

6.1.3 Sirpan tarina: ”Kaikki se mitä pystyin muuttamaan ja uudistamaan oli tehty.”

Sirpa on 50-vuotias yhteiskuntatieteiden maisteri ja hän on toiminut matkailualan koulutuksen kehittämistehtävissä ja aikuiskoulutuksen opettajana 14 vuotta. Sirpan perhetausta on vahvasti yrittäjyyspainotteinen, taustaa on jo neljässä (4) perättäisessä sukupolvessa. Kotoa löytyi myös esimerkki vahvasta naisroolista ja tienraivaajasta. Sirpa elikin pienenä yrittäjien ympäröimänä, ja aisti alituisen kiireen ja taloudellisen epävarmuuden. Hän auttoi erilaisissa yrityksissä, kuten kemikaliokaupan apulaisena ja alaikäisenä pyöritti itse muutamaa yritystä kotikylällä. Vaikka yrittäjyys toi kotiin kiirettä, painetta ja taloudellisia huolia, jokin yrittäjyydessä kiehtoi jo nuorta tyttöä.

Opetusalalle Sirpa ajautui sattumalta. Hän on luottanut siihen, että elämä kuljettaa, ollut avoin tulevaisuudelle ja valmis kokeilemaan uutta. Oppilaitoksissa hän teki vahvasti töitä erilaisissa kehittämisprojekteissa ja toi käytäntöä teorian rinnalle kaikkeen tekemiseen.

Luonteeltaan Sirpa on erittäin tinkimätön ja päämäärätietoinen. Kun hän asettaa itselleen tavoitteet, hän tekee strategisen suunnitelman prosessista, käärii hihat ja alkaa hommiin. Jos hän lähtee tekemään ja oppimaan uutta, hän haluaa aina teoriaa tekemisen taustalle, ja hankkii tarvittavaa osaamista. Sirpa yhdistää teorian ja käytännön, ja toimii erittäin järjestelmällisesti.

Kaiken käytännöllisyyden ja suunnitelmallisuuden ohella Sirpa kuvailee itseään rennon boheemiksi. Hän luo helposti hyvän ilmapiirin ympärilleen ja säteilee positiivisuutta. Silti hän pitää tiukasti kiinni tavoitteistaan ja tekee intohimoisesti töitä ne saavuttaakseen.

Lähtö koulumaailmasta ja haave omasta yrittäjyydestä kasvoi pikkuhiljaa. Erilaiset sivutoimiset yrittäjyyden muodot kulkivat Sirpan oppilaitosuran vierellä useamman vuoden ajan. Yrittäjyys oli ollut hänen mielessään ja piirroksina paperilla ennen kouluttajan uraa ja odotti sopivaa hetkeä elämässä. Noin vuosi sitten, 14 vuoden oppilaitosvuoden jälkeen hän heittäytyi ja alkoi täysipäiväiseksi yrittäjäksi. Hän kokee yhtenä tekijänä tähän muutokseen olleen sen, että koulumaailmassa on rajoittavat henkiset seinät, jotka eivät jousta ja mahdollista uudenlaista tekemistä. Hän toimi

vahvasti uudistajana ja kaikki se, mitä hän pystyi muuttamaan ja uudistamaan, oli nyt tehty. Sirpa ei enää kokenut saavansa mitään uutta irti koulumaailman toimintaympäristöstä.

Yrittäjyyden puolesta puhuivat vapaus tehdä ja kokeilla. Hän halusi edelleen kehittää omaa osaamistaan ja kehittää omalle toimialalle uusia, innovatiivisia ratkaisuja. Sirpa ei pelkää omien rajojen testaamista. Läpi työuransa hän teki vahvasti oman persoonansa kautta töitä, ja rakensi systemaattisesti omaa henkilöbrändiään. Myös verkostoja hän oli kerännyt ja luonut ympärilleen ennen yrittäjän uraa ja oma vahvuus ja brändin kehäänkärki ovat Sirpan mielestä jo tiedossa alan tekijöillä. Vankka työkokemus ja tekeminen myös toivat uskottavuutta hänen valitsemallaan toimialalla. Yrittäjyyskoulutusta hänellä oli yhden tutkinnon osan verran kerättynä, mutta kotoa tullut malli vahvasti mielessä.

Ainoana erävarmuustekijänä Sirpa mainitsee taloudellisen epävarmuuden. Nyt kun yrittäjyyttä on jonkin verran takana, hän on yllättynyt, kuinka hyvin sietää taloudellisesti heikon tilanteen. Ahkeraa myyntityötä hän on joutunut tekemään ja verkostoja on tarvinnut rakentaa vielä oman toimialan ulkopuolellekin. Sirpa mainitsee törmänneensä tyhjän puhujiin ja tinkaajiin, mutta enemmän on kohdannut kannustusta.

Opettajuuden ja yrittäjyyden yhdistävinä tekijöinä Sirpa mainitsee osaamisen kehittämisen vaatimuksen, elinikäinen oppimisen, mikä pitää sisälleen täydennyskoulutusta ja pedagogisia opintoja. Digiosaaminen ja verkko-osaaminen liittyvät kiinteästi molempiin töihin ja vuosien työkokemus muutosagenttina tuo uskottavuutta myös yritystoimintaan. Hän ei halua tehdä mitään yksin, vaan kerään asiantuntijoiden joukkoa ympärilleen, tukemaan omaan liiketoimintaansa. Sirpa on lähtenyt mukaan projekteihin, joissa kehittää myös omaa osaamistaan tällä alalla.

Yrittäjäuran alkutaipaleella Sirpa tuntee olevansa innostunut ja onnellinen. Työpäivät ovat pitkiä, mutta hän pystyy liikunnan avulla rentoutumaan ja käsittelemään kielteiset tunteet. Hän myös jakaa tuntojaan ja ajatuksiaan muiden yrittäjien kanssa. Negatiivisia tunteita hän ei tunne juuri koskaan, positiivisuus ja kiitollisuus ohjaavat hänen elämäänsä.

Tulevaisuudesta puhuttaessa Sirpa kertoo, että hänellä on kova tahto ja halu mennä eteenpäin ja tehdä omasta yrityksestään menestyvä, hieno ja kaunis tarina. Hän haluaa jatkossakin rikkoo rajoja ja olla avoin uudelle. Koulutus ja osaamisen kehittäminen tulevat jatkossakin olemaan liiketoiminnan ydin. Jos yrittäjänä toimiminen tulee liian raskaaksi tai yritys ei menesty, hän ei väkisin aio jatkaa yrittäjänä.

6.1.4 Katrin tarina: ”Kyllästyin pätkätoihin ja sijaisuuksiin.”

Katri on 37-vuotias kasvatustieteiden maisteri, liikuntakasvatuksen ammatillinen opettaja ja näyttötutkintomestari. Hän on toiminut opettajana kaikilla oppiasteilla teiden sijaisuuksia ja tuntitöitä vuodesta 2001 lähtien. Hän on myös ottanut osaa useisiin kehittämishankkeisiin ja toiminut tutkintovastaavana ja näyttötutkintomestarina. Hän on siirtynyt päätoimiseksi yrittäjäksi vuosi sitten koulutuslalle. Sitä ennen hän toimi sivutoimisena yrittäjänä puolen vuoden ajan.

Suurin syy yrittäjäksi siirtymiseen Katri mainitsee pätkätyöt ja sijaisuudet. Hän ei enää halunnut olla toisten riepotehtavana, vaan itse vastata ja päättää omista työkuvioistaan. Ajatus uudeltaisesta oppimisratkaisusta, tulevan liiketoiminnan ytimestä oli jo pikkuhiljaa muhinut hänen mielessään ja kun hyvä ajoitus osui kohdalle ja sopivia ihmisiä löytyi ympärille, päätti hän toimia. Sijaisuuksia ja pätkätoita hän oli jo kokeillut vuosien ajan ja nyt hän halusi jotain uutta ja pysyvämpää, merkittävämpää.

Katri on persoonaltaan kaksijakoinen: toisaalta hän on sosiaalinen innostaja, aikaansaava ja energinen, hyväntuulinen henkilö. Toisissa tilanteissa ja voimien ehtyessä hän on tunteellinen ja herkkä, pohtiva ja jännittävä persoona. Opetustyöhön häntä aikanaan vetivät halu parantaa maailmaa, mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja tehdä merkityksellistä työtä. Hän nauttii nähdessään ja ollessaan mukana toisten ihmisten kasvuprosessissa ja itsensä kehittämisessä.

Sama halu vaikuttaa asioihin ja parantaa maailmaa olivat yrittäjäksi ryhtymisen taustalla. Sitä kautta Katri pystyi vaikuttamaan asioihin enemmän, päättämään itse mihin panostaa ja samalla kasvamaan ihmisenä. Katri oli varma, että hänestä olisi paljon muuhunkin kuin vain sijaiseksi ja sen takia hän halusi haastaa itseään.

Omasta perheestä löytyi malli naisyrittäjästä, Katrin äiti on aikanaan toiminut yrittäjänä. Edellinen työsopimus oli päättymässä, joten ajoitus oman liiketoiminnan aloittamiseksi tuntui sopivalta. Hän oli löytänyt innostuneita ja osaavia yhteistyökumppaneita kehittämään ideaansa. Katri oli innostunut uuden kehittämisestä ja varma omasta osaamisestaan. Pelkoa ja epävarmuutta aiheuttivat hänen oma herkempi puolensa, joka jännittää uusia tilanteita, on tunteellinen ja aiheuttaa mielialanvaihteluja. Tulevaisuuden epävarmuus ja uudet opittavat taidot, kuten myyntityön tekeminen ahdistivat häntä.

Miten opettajuus oli valmistanut Katria yrittäjyyden uralla? Monellakin tavalla, mutta Katri toteaa, että opettajan työ on paljon helpompaa kuin yrittäjänä toimiminen. Muiden innostaminen ja kokonaisuuksien hallinta tulee opettajan työn kautta. Yrittäjän työ on kuitenkin paljon nopeampaa ja siinä on suunniteltava laajempia strategisia kokonaisuuksia.

Myös myyntityö on osoittautunut haasteelliseksi ja Katri myöntääkin sen olevan aivan oma osaamisalansa. Opettajan työssä hän oli tottunut palkan säännöllisyyteen, pitkiin lomiin sekä hyviin etuisuuksiin, näistä ei yrittäjä pääse nauttimaan. Myös työnsisällön toteuttaminen oli vapaampaa opettajana toimiessa.

Yrittäjyyskasvatusta ei Katri ollut koulussa toteuttanut, mutta itse hän kävi lyhyen yrittäjyyskurssin ennen aloittamistaan. Tällä hetkellä hän opiskelee yritysjohtamisen erikoisammattitutkintoa ja kehittää omaa liiketoimintaansa sen avulla.

Verkostoja hänelle oli työuransa aika kertynyt kollegoista ympäri Suomea, mutta uuden tuotteen markkinointi ja sisälle kouluihin pääseminen on haastavaa. Verkostoista ei ole ollut merkittävästi apua tässä tapauksessa. Haasteita Katri on matkallaan kokenut. Kilpailu on kovaa ja pienenä aloittavana yrittäjänä hänen on vaikea kilpailla isoja toimijoita vastaan. Mutta myös onnistumisia on hänen vuoden kestäneellä yrittäjänurallaan ollut. Hän on osana moniammatillista tiimiä tekemässä maailmanvalloitusta, aloittaen Suomesta. Välillä tiimin omassa sisäisessä prosessissa on ollut haasteensa, mutta he ovat onnistuneet tuomaan kaikki omat vahvuutensa tiimityöhön. Osa yrityksen toiminnoista on ulkoistettu, ja yrittäjät keskittyvät omaan ydinosaamisalueeseensa.

Yritys on tuonut kuuden (6) kuukauden sisällä markkinoille kaksi (2) uutta tuotetta ja he ovat työllistäneet kaksi (2) kokopäiväistä henkilöä, toinen on kumppanuusyrittäjä ja toinen palkallinen työntekijä. Yritys on kasvanut erittäin nopealla aikataululla. Lisäksi he ovat ottaneet tuotteillaan osaa kilpailuihin ja saaneet ELY-keskukselta kehittämisavustusta, mikä varmisti uusien tuotteiden kehitysprosessin kokonaisuutena.

Katri tekee lisäksi yrityksensä kautta luentokeikkoja oppilaitoksissa kertoen omaa tarinaansa opettajaksi yrittäjäksi. Sen lisäksi hän toimii yliopiston alumnina.

Haasteellisena Katri on kokenut kuntasektorin hitaat hankintaprosessit, uusiin tuotteisiin liittyvän kriittisyyden sekä myyntityön vaikeuden. Hän on laittanut itsensä henkilökohtaisesti likoon, niin taloudellisesti kuin ajallisestikin. Työ on epäsäännöllistä matkustamisen takia, sillä uuden yrityksen täytyy pitää esittelyjä ja osallistua erilaisiin myyntitapahtumiin. Se on tietenkin tuonut mukanaan haasteita yhdistää henkilökohtainen elämä ja yrittäjyys. Tunteet kulkevat vuoristorataa, into ja epätoivo vaihtelevat.

Vuoden kuluessa tietyt asiat ovat kuitenkin rutinoituneet ja prosessit löytäneet uomansa, paljon on opittu ensimmäisen vuoden aikana. Katri kokee onnistumisena myös sen, että yritys on pystyssä ensimmäisen vuoden jälkeen ja jatkaa toimintaansa aiemmasta tekemisestä oppien. Hyvä asiakaspalaute ja onnistumisen kokemuksen uuden tuotteet myymisessä kantavat eteenpäin.

Yrittäjyyden lopettaminen on käynyt epätoivon hetkinä mielessä. Katri kuitenkin muistaa opin, jonka hänelle kerrottiin ennen yrittäjyyden uralle lähtemistä. ”Yrittäjänä tärkeintä on uskoa itseensä.” Katri sanoo noudattavansa mieluummin ajatusta, että yrittäjän tärkein tehtävä on osata pitää lähellä ihmisiä, jotka uskovat sinuun. Huonoina ja haasteellisina aikoina, silloin kun et enää itse usko itseesi, he löytävät oikeat sanat, kannustavat ja auttavat jaksamaan eteenpäin. Epävarmuuden sietokyky on vuoden aikana kasvanut ja hän jaksaa jo luottaa siihen, että yrittäjyys kantaa, asiat tulevat järjestymään, koska nyt niihin pystyy sentään itse vaikuttamaan. Katri muistuttaa huolehtimaan omasta jaksamisestaan ja palautumisestaan. Ilman yrittäjää ei ole yritystäkään.

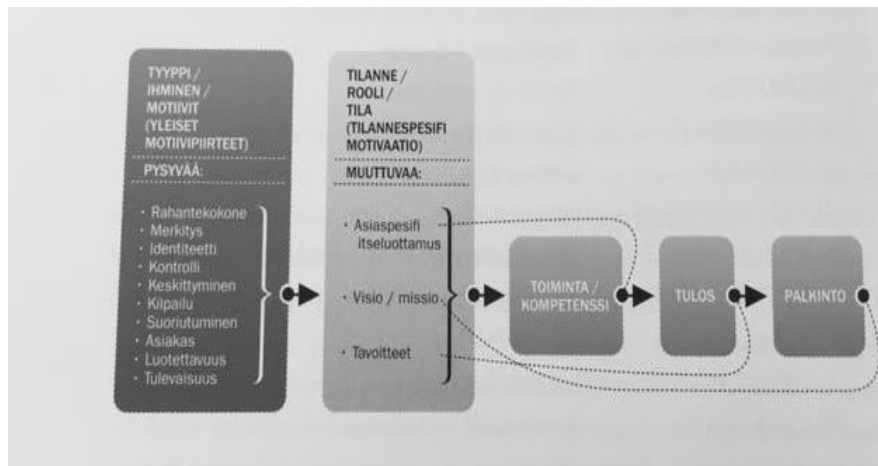
Nykyään Katri arvostaa omien sanojensa mukaan ”ihan hulluna” yrittäjiä ja ihailee heitä. Hän ymmärtää, etteivät pelkkä innostus ja uuden kehittäminen luo menestyvää yritystä, vaan siihen liittyy monta muuta tekijää ja monta eri vaihetta. Jokainen yrittäjä on menestyksensä todellakin ansainnut.

Tulevaisuuteen hän suhtautuu valoisasti ja päättäväisesti. Katri aikoo menestyä yrittäjänä kaikista haasteista huolimatta. Yritystä on tavoitteena kasvattaa entisestään ja sitä kautta parantaa taloudellista tilannetta ja saada lisää vapautta toimintaan. Opetuksesta ja opettamisesta hän ei koskaan haluaisi luopua, koska edelleenkin Katri rakastaa innostaa ihmisiä ja sytyttää liekkejä.

6.2. Opettajien yrittäjyysintention syntyminen

Näiden naisyrittäjyystarinoiden pohjalta on käynyt ilmi, että yrittäjyysintention on vaikuttanut monia eri tekijöitä. Toisten naisyrittäjien taustalla ovat olleet erilaiset työelämän työntävät tekijät ja toisten yrittäjyyden vetävät tekijät.

Yksilöiden pysyvät motivaatiopiirteet ja taipumukset ovat taustatekijöitä, joiden perusteella yksilö tulkitsee ja havainnoi tilanteita ja valitsee tansa toimia. (Kuva 8.) Jokaisella yksilöllä on omien piirteidensä ja motivaatiotekijöidensä johdosta erilainen kokemus ja tulkinta tilanteesta, visiosta ja itseluottamuksesta. Yrittäjyysintention syntyy näiden kahden tekijän vaikutuksesta; taustatekijöiden ja tilanteen, mutta se ei silti välttämättä muutu tekemiseksi. (Pyykkö 2011, 88.) Nämä tekijät vaikuttavat myös siihen, miten toiminta ja sen tulos onnistuvat.

Kuva 8. Motiivien ja motivaation yhteys tekemiseen, tuloksiin ja palkintoihin (Pyykkö 2011, 88).

Yksilön minäpystyvyyssuskomukset ja asenne yrittäjyyttä kohtaan vaikuttavat sikäli, että yksilön asenteet ennustavat suoraan yrittäjyysintentiota. Kaikilla tutkimukseen osallistuvilla naisilla ei kuitenkaan ollut positiivista asennetta yrittäjyyteen tai taustatekijöinä yrittäjäperhettä. Heillä kaikilla oli kuitenkin vahvat minäpystyvyyssuskomukset, jotka työnsivät heitä yrittäjyyteen.

Yrittäjyysintentiot ja asenteet eivät myöskään välttämättä ole syntyneet pitkän ajan kuluessa, vaan elämässä on tullut esiin tilanne, jossa yrittäjäksi ryhtyminen on nähty positiivisena mahdollisuutena. Monilla opettajilla oli neutraali asenne itse yrittäjyyteen. Akateemisesti koulutettujen yksilöiden yrittäjyysintentiot ovat aiempien tutkimusten mukaan (Suomen Yrittäjät, 2018) ollut pientä, mutta näillä naisilla se ei ollut vaikuttava tekijä. Yrittäjänä toimiminen itsessään on luonnollinen tapa tehdä työtään ja kaikki naiset totesivat arvostuksen yrittäjiä kohtaan kasvaneen sen jälkeen, kun he ovat yrittäjänä toimineet.

Halu toteuttaa omaa visiotaan ja arvojaan oli vahva näillä kaikilla naisilla. Krueger ym. (2000) totesivat haluttavuuden tekijöiden liittyvä yrittäjyysintentioniin kiinteästi. Yrittäjän elämä on rankkaa ja vaatii opettelemaan paljon uusia taitoja. Naisyrittäjät toimivat perinteisesti pienyrittäjinä, joten vastuu ja työmäärä ovat heillä valtavat. Silti tutkimukseen osallistuneet naisyrittäjät eivät todenneet haasteiden ja vaikeuksien pienentäneen heidän yrittäjyysintentioniaan. Päinvastoin, halu menestyä on heillä entistä kovempi kuin aloitusvaiheessa.

6.3 Yhteiset tekijät intentioiden taustalla

6.3.1 Persoonallisuuspiirteet

Yrittäjyystutkimuksien mukaan (esim. Krueger ym. 2000, Zampetakis ym. 2007) yrittäjyysintention taustalla on useita aikomuksiin vaikuttavia tekijöitä. Tässä tutkimuksessa merkittäväksi tekijöiksi voidaan päätellä lähinnä yksilöön liitettävät tekijät: persoonallisuuspiirteet, motivaatiotekijät ja minäpystyvyyssuskomukset.

Tutkimukseen osallistuvat naiset olivat kaikkia avoimia, oppimishalukkaita ja hyvän itsetunnon omaavia yksilöitä. Heillä oli myös vahva arvoista, johon he peilasivat omaa tekemistään ja työtään. Jos aiemmassa palkkatyössä ei ole voinut toimia näiden arvojen mukaan, on kynnys siirtyä yrittäjäksi ollut matalampi kuin muilla.

”Haluan kohdella kaikkia oikeudenmukaisesti ja tehdä työni niin hyvin kuin pystyn.”

”Halusin hakea jotain arvokkaampaa, jossa voin antaa ihmisille merkitystä ja olla tyytyväinen itseeni.”

”Huomio vietiin olennaisesta, haluan että koulussa on oppilas keskiössä.”

”Haluan vaikuttaa asioihin, olla maailmanparantaja.”

”Olin vähän kyllästynyt siihen, että kaikessa piti tehdä maksimitulos, kun mua itseäni kiinnosti laadukas opetus.”

”Minulla on selkeät arvot, jotka ohjaavat minua elämässä ja harvoin niistä tingin.”

”En kokenut enää opettajuutta arvokkaaksi.”

”Minulle on tärkeää saada tuntea olevani hyödyllinen.”

Yrittäjä tekee työtään ja markkinoi yritystoimintaansa oman persoonansa kautta. Aivan kuten opettajakin tekee työtään hyvin selkeästi oman persoonansa, omien kokemustensa ja arvojensa perusteella. Persoonan ulospäin suuntautuneisuus on yrittäjyyden vaatimus ja sellaisella yksilöllä on suurempi yrittäjyysintentionio kuin sisäänpäin suuntautuneilla persoonilla (Lehti ym. 2007, 40). Kaikki tutkimukseen osallistuneet naiset olivat ulospäinsuuntautuneita ja halusivat olla tekemisissä toisten ihmisten kanssa, aktiivisessa vuorovaikutuksessa.

”Saan motivoitua muita mukaan ja osaan vaikuttaa ihmisiin.”

”Töissä minua on kuvattu hullunhauskaksi, hyvän työilmapiirin luojaksi.”

”En tee mitään yksin, vaan kerään aina asiantuntijajoukon ympärilleni.”

”Mua ajaa eteenpäin tyytyväinen asiakas.”

”Nautin, kun saan seurata jonkun kasvuprosessia ja itsensä kehittämistä.”

”Ihminen keskiössä, halu jakaa hyvää eteenpäin.”

”Olen hyväntuulinen optimisti, joka tulee kaikkien kanssa toimeen.”

”Rakastan innostaa ihmisiä ja sytyttää liekkejä.”

Opettaja toteuttaa omaa visiotaan, oli se sitten karrikoituna ajatus maailmanparantamisesta tai halu innostaa muita ja samoin työskentelee myös yrittäjänäkin. Naisten visio omasta yrityksestä ja sen perimmäisestä tehtävästä on ollut selkeä ja kantava voima yritystoiminnan vaikeinakin hetkinä. Työn merkityksellisyys tuo yksilölle harmoniaa ja sopusointua omaan elämään. Työn merkitys on usein yhdistelmä arvoja ja intohimoa. Monilla yrittäjillä ikimuistoisin kokemus on ollut tunne avun saamisesta ja vastavuoroisuudesta. Reilu peli on tärkeää ja samoin yrityksen ja ympäristön sopusointu. (Pyykkö 2011, 92-93.)

”Nautin toisten auttamisesta.”

”En voi ongelmatilanteessakaan unohtaa, että kyse on asiakkaista tai oppilaista. Ihmisiä on kohdeltava tasavertaisesti.”

Naisyrittäjillä oli myös peruspositiivinen elämänasenne ja usko omaan tekemiseensä. Asenteet eivät ole yhtä syvällä ihmisessä kuin arvot ja niitä pystyykin muokkaamaan (Lehti ym. 2007, 41). Asenne yrittäjyyttä kohtaan oli myös avoimen kokeileva ja sen todettiin tuovan korkeintaan lisää kokemusta ja osaamista, mitään ovia se ei tulisi sulkemaan tulevaisuudessakaan.

”Nyt suunnitelmalla olisi kehittyä yrittäjänä ja johtajana ja saada tästä luotua menestyvä yritys. Kaikki eväät siihen on olemassa.”

”Lähdemme rohkeasti ja ennakkoluulottomasti valloittamaan maailmaa.”

”Yrittäjyys on matka, prosessi.”

”Epävarmuuden sietokyky on kasvanut. Olen oppinut luottamaan, että yrittäjyys kantaa ja asioihin voi vaikuttaa itse.”

Tunneälyn taidot yhdistetään tänä päivänä sekä hyvään johtajaan että yrittäjään. Hyvät ihmissuhdetaidot ja tapa kohdella kaikkia tasapuolisesti ovat menestyvät yrittäjän ominaisuus. Tämä sama pätee niin opettajan kuin yrittäjän ammatissakin.

”Epävarmuus on pitänyt hyväksyä. Yrittäjyys tarkoittaa tunteiden vuoristorataa.”

6.3.2 Motiivit

Ihminen toimii ainakin jonkin motiivin pohjalta, oli se tiedostettu tai tiedostomaton. Motiivit ovat ihmisen tärkeimpiä moottoreita, ne saavat heidät toimimaan. (Huovinen 2007, 72.)

Suoritusmotivaatio ajaa ihmistä toimimaan vimmatusti haluamansa asian puolesta. Yrittäjällä epäonnistumisen riski on suurempi kuin palkkatyöllä ja aluksi omanarvontunne aluksi laskee ja identiteetti on hukassa. (Huovinen 2007, 73.) Silti suoritusmotivaatio ajaa näitä yksilöistä eteenpäin ja niin oli myös näiden tutkimukseen osallistuvien naisten kohdalla.

Korkean suoritusmotivaation omaava ihminen ei anna heti ensimmäisessä vastoinkäymisessä periksi, vaan työskentelee ongelmien ratkaisemiseksi. He pyrkivät parantamaan ja kehittämään toimintaansa. Yrittäjän suurin vastus on usein hän itse. Yrittäjänä itselle täytyy määrittää rajat, jotka usein hämärtyvät koska yrittäjä on töissä ns. 24/7.

”Haluan kehittyä ja mennä eteenpäin.”

”Teen töitä silloin kun niitä on enkä pelkää tehdä paljon töitä. Siksi monesti olen ollut aika rajoilla burn outissa.”

”En halua tehdä asioita vasemmalla kädellä.”

Pitkän tähtäimen suunnittelu ja tulevaisuuden suunnitelmat ovat myös näille naisille ominaisia motivaatiopiirteitä. Sinnikkyys ja pitkäjänteisyys tulee heidän toiminnassaan esille monella eri tavalla. Sinnikkyuden tekona voidaan nähdä myös heidän loputon valmiutensa oppia uutta ja avoimuus ottaa vastaan uusia haasteita. Yrittäjän on oltava sinnikäs ja seisottava oman visionsa takana suurten muutostenkin edessä.

”Kova tahto ja halu mennä eteenpäin ja tehdä omasta yrityksestä hieno, menestyvä ja kaunis tarina.”

”Aion haasteista huolimatta onnistua yrittäjänä. Kasvattaa yritystämme ja sitä kautta saavuttaa lähitulevaisuudessa myös enemmän vapauden tunnetta ja taloudellista riippumattomuutta.”

”Yrittäjyys oli mahdollisuutena mielessäni ja piirroksina paperilla ennen kouluttajaksi ryhtymistä. Se odotti sopivaa hetkeä elämässäni.”

”Olen positiivisesti yllättynyt miten hyvin kestan taloudellisesti heikon tilanteen.”

Korkeat laatuvaatimukset liittyvät myös yksilöiden motiivipiirteisiin. Varsinkin alkava yrittäjä joutuu tekemään lujasti töitä maineen ja luottamuksen sekä asiakaskunnan saamiseksi. Siksi laadusta ei saa tinkiä, mutta toisaalta yrittäjien pitää määritellä mikä on riittävä laatu.

”Olen erittäin tinkimätön, intohimoinen ja päämäärätietoinen.”

Yritys on monelle yrittäjälle kuin oma lapsi. Yritystoiminta vie runsaasti aikaa ja voimia, ja se vaatii pitkäjänteistä puurtamista.

”Yritys on mulle kuin oma lapsi. Pistän siihen kaiken energiani ja voimani. En halua luopua siitä ja antaa periksi.”

”Olen onnellinen ja innostunut.”

”Saan voimia jatkaa hyvistä asiakaspalautteista.”

”Myönnän, että vapaa-aika ja työ sekoittuvat. Yrittäjänä oleminen ei ole helppoa.”

6.3.3 Minäpystyvyyssuskomukset

”Olen aina sisimmässäni ollut opettaja ja valmentaja. Jotenkin olen aina osannut opettaa ja johtaa. Se on ollut luontaista minulle.”

Minäpystyvyyssuskomukset ovat yksilön asettaman tavoitteen saavuttamisen ehdoton edellytys. Nämä uskomukset vaihtelevat saman yksilön kohdalla ja siten kohdistuvat aina tiettyihin tekijöihin ja asioihin eri vahvuuksina. Tässä tutkimuksessa keskityttiin naisyrittäjien minäpystyvyyssuskomuksiin heidän liiketoimintansa ja yrittäjyyden näkökulmasta. Näillä uskomuksilla on todistetusti merkitystä yrittäjyysintention muodostumisvaiheessa (Krueger ym. 2000).

Naisyrittäjillä joilla oli taustallaan perheessä tai lähipiirissä yrittäjyyttä olivat kokeneet sen luontaiseksi tavaksi saada elantonsa ja tehdä työtänsä. Myös naisilla, joilla ei ollut aiempaa kokemusta yrittäjyydestä, uskoivat vahvasti yrittäjyyteen ja heidän kykynsä toimia yrittäjinä. Yrityksen perustamisvaiheessa he eivät epäröineet, vaan uskoivat vahvasti omaan kykynsä oppia uutta ja yhdistää se substanssiosaamiseensa. Minäpystyvyyssuskomus on kehittymiskykyinen ominaisuus, jota yksilö voi muokata asenteitaan muuttamalla (Bandura 1997,37).

”Yrittäjyys on aina ollut vaihtoehto ja olen usein miettinyt, mitä se mun yrittäjyys voisi olla.”

”Puren hammasta ja mietin, ettei muita vaihtoehtoja ole. En haluaisi myöntää epäonnistumista tai antaa periksi.”

”En pelkää kokeilla uusia juttuja.”

”Kun tulin ulkomailta, tiesin että minulla on jotain mitä voin tarjota Suomessa. Jotain erilaista.”

Tutkittavien henkilöiden kohdalla alun mahdollinen epävarmuus ja siten myös minäpystyvyyssuskomukset muuttuivat, kun he aloittivat sivutoimisen yrittäjyyden ja sitä kautta pääsivät varovasti aloittamaan liiketoimintansa ilman suuria taloudellisia riskejä. Seitsemän naista kymmenestä oli aloittanut uransa sivutoimisena yrittäjänä.

”Yrittäjyys oli luonnollinen valinta. En tosin miettinytkään mitään muuta. Luotin, että elämä kantaa.”

”Halusin ottaa asiat omaan haltuun, ja haastaa itseäni uudella tavalla. Koin, että minusta on paljon enempäänkin kuin sijaiseksi.”

Minäpystyvyyssuskomuksiin vaikuttavat myös epävarmuuden tunteet ja niiden käsitteleminen. Kaikki naiset mainitsivat yrittäjän elämän olevan tunteiden vuoristorataa, vaihdellen ilosta ja onnistumisen tunteesta epätoivoon ja pelkoon. Yhteistä kaikille näille naisille oli se, että heillä jokaisella oli oma tapansa käsitellä nämä tunteet ja päästä niistä yli. Joku heistä halusi ympärilleen ihmisiä, jotka tukevat vaikeina aikoina. Joku oli

liimannut työhuoneensa seinälle voimasanoja, joiden avulla pääsi negatiivisista tunteistaan eroon. Ja joillekin jo pelkkä tieto, että on olemassa vaihtoehtoja yrittäjyydelle ja palkkatöihin voisi aina palata, toi helpotuksen vaikeuksien keskelle. Toiset myönsivät, että yrittäjyyden palo on niin vahva, etteivät he suostu luovuttamaan ja myöntämään häviötään.

”Epävarmuuden sietokyky on kasvanut ja on oppinut luottamaan siihen, ett yrittäjyys kantaa.”

”Enää ei riitä se ajatus, että saa tehdä työtä josta nauttii. Haluan jo omalle ammattitaidolle kunnan korvausta.”

”Epävarmuus kuuluu yrittäjyyteen. Yrittäjyys on matka, prosessi, jatkumo, kuten elämä yleensäkin. Se on hyvää, kun se soljuu.”

6.4 Tilannetekijät ja niiden merkitys intentioihin

Yhteistä näiden yrittäjänäisten taustoissa on se, että palkkatyössä he ovat kokeneet turhautumista ja vastoinkäymisiä. Koulumaailman muutokset näkyvät selvästi näiden naisopettajien yrittäjyystaipaleen selkeänä käynnistäjänä. Omassa henkilökohtaisessa elämässään heillä ei suurimmalla osalla ole ollut muutoksia, jotka selittäisivät siirtymisen yrittäjäksi.

”En kokenut enää työtäni arvokkaaksi, minulle ei annettu resursseja hoitaa työtäni kunnolla.”

”Koulussa tuli eteeni liian paljon ongelmatilanteita.”

”Kyllästyin muitten riepotelavana olemiseen.”

”En kokenut olevani missään arvossa silloisessa koulussa.”

”Koulumaailma ja sen rajoittavat henkiset seinät olivat työntävä tekijä.”

” Olin uudistanut jo kaiken minkä pystyin, enkä saanut enää mitään uutta irti toimintaympäristöstä.”

Opetusalan ammattijärjestö OAJ toteuttaa kahden vuoden välein työolo-barometrin, jossa selvitetään opettajien ja opetusalan esimiesten työhyvinvointia, työoloja ja turvallisuutta. Viimeisimmät tutkimukset osoittavat, että opettajien työtyytyväisyys on laskenut, työmäärä on kasvanut ja työstressiä koetaan enemmän kuin muulla aloilla. Silti opettaja edelleen innostuu työstään monen muun alan työntekijöitä enemmän. (OAJ, 2016.)

Akateemisella alalla ei perinteisesti ole ollut yhtä paljon yrittäjyysintentiona kuin matalasti koulutetuilla aloilla (Lehti ym. 2007, 49), mutta nämä naiset todistavat muuta. Taustalla on varmasti yhtenä tekijänä työelämän murros ja uudet tavat tehdä työtä myös kouluissa ja opistoissa. Perinteinen opettajan työn malli on muuttumassa ja se mahdollistaa myös yrittäjyyden ja opettajuuden yhdistämisen.

Yrittäjyys ei ole sulkenut pois mahdollista paluuta opettajan tehtäviin. Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneista naisista ilmoittavat varasuunnitel-

makseen paluun opettajaksi, sijaiseksi tai tuntityöntekijäksi joko palkan-
saajana tai yrittäjänä. Toisin kuin monen muun ammatin kohdalla, opet-
tajien kohdalla yrittäjäyys tai yritystoiminta eivät poissulje paluuta enti-
seen ammattiin. Päinvastoin, yrittäjäyden uralla he saavat arvokasta käy-
tännön kokemusta ja näkemystä yrittäjäydestä ja osaavat ehkä eri tavalla
tuoda sitä opetukseen. Myös säännöllisen palkan arvostus on suurempi
kuin ennen yrittäjäyttä.

*”Opettamisessa on turvallinen tulolähde ja muut leirit ja työt voi sitten
tehdä sivutyönä.”*

”Opettamisesta tuskin koskaan luovun kokonaan.”

*”Lopettaminen ei ole käynyt mielessä, palkkatyön hetkittäinen lisääminen
kyllä.”*

*”Asenne yhteiskuntaa kohtaan on muuttunut. Tuntuu uskomattomalta,
että ihmiset uskaltavat alkaa yrittäjiksi ja palkata vierasta työvoimaa. Jos
ihmiset ymmärtäisivät, miten haastavaa se on, kukaan ei ryhtyisi yrittä-
jäksi.”*

7 POHDINTA

Yrittäjäyttä on tutkittu Suomessa paljon, mutta opettajien yrittäjäyttä ei
vielä ollenkaan. Naisopettajat valikoituvat tämän tutkimuksen kohderyh-
mäksi, mutta en näe tällä oleellista merkitystä tutkimustulokseen. Nais-
yrittäjien ja miesyrittäjien merkittävänä erona aiempien tutkimusten mu-
kaan ovat vain henkilön ikään liittyvät ja yrityksen kokoon liittyvät tekijät.
Naiset perustavat yrityksen iäkkäämpinä kuin miehet ja toimivat enem-
män yksinyrittäjinä ja paikkakuntasidonnaisina. Tutkimukseen osallistu-
neiden naisten yritykset ovat olleet vahvasti osaamisperusteisia tai har-
rastussidonnaisia ja uskon näin miesopettajien yritystenkin kohdalla ole-
van. Tämä olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe, eli onko mies-
opettajien ja naisopettajien yrittäjäyysintentioneissa erottavia tekijöitä.

Tutkimuksen tavoitteena oli selittää ja kertoa, miten opettajien yrittäjäy-
sintentionot syntyvät ja mitkä tekijät vaikuttavat intention muuttumiseen
toiminnaksi. Tutkimusotteeksi valittiin kerronnallinen tutkimus, ja nais-
yrittäjiltä saatiin kerättyä mielenkiintoinen tutkimusaineisto. Aineiston
avulla oli mahdollista syvemmin ymmärtää naisopettajien yrittäjäyystari-
noita ja niiden taustoja. Kerätty teoria yhdessä tutkimusaineiston kanssa
vastasivat asetettuun tutkimusongelmaan.

Narratiivinen tutkimus ei anna tarkkaa, yleistettävää tietoa. Tutkimuk-
seen osallistuneet voivat tietenkin itse valita, mitä kertovat elämästään ja
joitain merkittäviä tekijöitä voi jäädä mainitsematta. Menetelmän heik-
koutena voidaan myös mainita olevan se, että tutkimustulokset heijasta-
vat juuri tietyn ajankohdan tilannetta tutkittavien elämässä.

Kerättyjen yrittäjyystarinoiden pohjalta voidaan todeta, että yrittäjyysintention syntymisen taustalla vaikuttaa monta eri tekijää, ja usein nämä tekijät voivat vaikuttaa samanaikaisesti. Yksilöiden asenteet, arvot ja motiivit sekä minäpystyvyyssuskomukset liittyen tilannetekijöihin saavat yrittäjyysaikomukset muuttumaan käytännön toiminnaksi. Osalla henkilöistä yrittäjyysintention ovat syntyneet jo lapsuudessa ja ovat odottaneet sopivaa aikaa. Yrittäjyysintention on voinut piilotella taustalla ajatuksissa ja suunnitelmissa, mutta on vaatinut esimerkiksi yksilön systemaattisen toiminnan henkilöbrändin ja verkostojen rakentamiseksi, ennen kuin liiketoiminta on käynnistetty. Tällä tavalla toimimalla on yritystoiminnan riskit pyritty minimoimaan ja hyppy palkkatyöläisestä yrittäjäksi mahdollisimman pieneksi.

Suurimmalla osalla tutkimukseen osallistuvista naisista oli opettajan uran vierellä sivutoiminen yrittäjyys eli yrittäjyyteen oli siirrytty pikkuhiljaa, tietoa ja kokemusta ensin kerryttäen. Näissäkin tapauksissa tilannetekijät, työelämän rajoittavat tekijät ja turhautuminen saivat aikaan tekemisen eli sivutoimisesta yrittäjyydestä siirryttiin kokopäiväiseksi yrittäjäksi.

Toiset naisopettajat olivat siirtyneet yrittäjiksi yhtäkkiä, sopivan tilanteen ja työelämän työntötekijöiden takia. Tähän muutokseen ei tarvittu positiivista yrittäjyysasennetta, vaan työelämän negatiiviset muutokset ja vahvat minäpystyvyyssuskomukset vaikuttivat yrityksen perustamiseen. Intention voi siis syntyä pakkotilanteen edessä ja erilaisten sattumusten kautta.

Opettajilla on taustallaan hyvin monta samanlaista persoonanpiirrettä ja motivaatiotekijää kuin yrittäjänä toimivilla henkilöillä. Tutkimuksen perusteella voin todeta, että opettajalla on hyvät mahdollisuudet toimia yrittäjänä. Suurimpana haasteena ja epävarmuustekijänä on taloudellinen epävarmuus. Tämä on yhteinen tekijä kaikkien naisopettajien taustalla. Silti yrittäjänä toimimisen vapaus ja työstä saatava mielihyvä oli suurempi kuin pelko toimeentulosta. Ihmisten kanssa toimiminen, mielihyvän tuottaminen toisille, muiden ihmisten innostaminen, halua oppia uutta, avoimuus muutoksille ja positiivinen elämänsäsenne kantoivat kaikkia naisia. Minäpystyvyyssuskomukset oman yrittäjyyden suhteen ovat heillä vankkumattomat ja suuret, poikkeuksellisenkin suuret. Oma, vahva substanssiosaaminen ja elinikäisen oppimisen avaintaidot kannattelevat heitä yrittäjyyden vuoristoradalla. Yrittäjyys on myös henkisesti raskasta, mutta vahvan itsetuntemuksen ja itsetunnon omaavat naisopettajat selviävät sen tarjoamista haasteista. Opettajuus ja opettaminen kulkevat taustalla, ja kaikki naiset haluavat sen jollain osin liiketoiminnassaan ottaa huomioon.

Työntekeminen muuttuu ja yrittäjyys on vaihtoehto yhä useammalle suomalaiselle. Itsensä työllistävien henkilöiden määrä on kasvussa ja tulevaisuudessa palkkatyön rinnalle nousee itsensä työllistäminen sivutoimisena yrittäjänä tai freelance-työn muodossa. Työurat eivät tule olemaan yhtä

lineaarisia kuin aiemmilla sukupolvilla, ja yhden työuran aikana ehtii useampaan rooliin kuin aiemmin. Yrittäminen ja itsensä työllistäminen ovat vaihtoehtoja niille, jotka haluavat päästä työssään toteuttamaan itseään, määrittelemään työnsä laatuvaatimukset, arvot ja työtahdin itse. (Lintilä & Saarikko 2018.) Yrittäjänä toimiminen voi olla mahdollista myös uusilla aloilla, koululaitoksissa. Opettaja yrittäjänä ei varmasti ole enää tulevaisuudessa harvinaisuus, vaan hyvinkin todennäköinen keino työllistää itsensä ja tehdä omien arvojensa mukaista työtä.

LÄHTEET

Airo, J-P., Rantanen, J. & Salmela, T. (2008). *Oma ura, paras ura*. Helsinki: Talentum

Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 50 (2), 179 – 211.

Akavan erityisalajat (n.d.). Edunvalvonta. Haettu 28.2.2017 osoitteesta http://www.akavanerityisalajat.fi/edunvalvonta/ammattinharjoittaja_yrittaja/freelance-tyo

Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus*. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Bandura, A. (1997). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological review* 84(2), 191-215.

Cantell, H. & Kallioniemi, A. (toim.) (2016). *Kansankynttilä keinulaudalla: miten tulevaisuudessa opitaan ja opetetaan?* Juva: PS-Kustannus.

Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Euroopan komissio (2014). Yrittäjäkulttuurin edistäminen. Opas hyvistä toimintatavoista yrittäjyyshengen- ja taitojen edistämiseksi koulutuksen avulla. Luxemburg: Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto. Haettu 1.3.2018 osoitteesta http://www.edu.fi/download/122061_yrittajyysskulttuuri.pdf

Euroopan komissio (2016). Koulutuksen seurantakatsaus Suomi. Haettu 1.7.2018 osoitteesta https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-fi_fi.pdf

Fini, R., Grimaldi, R., Marzocchi G.L. & Sobrero, M. (2009). The Foundation of Entrepreneurial Intention. Conference paper: *Summer Conference 2009 Copenhagen Business School*. 1-36.

Hakala, J. (2008). *Uusi graduopas*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Heikkilä, T. (1999). *Tilastollinen tutkimus*. 2.uudistettu painos. Helsinki: Oy Edita Ab.

Hiltunen, L. (n.d.). Metodina kyselytutkimus. Haettu 15.5.2018 osoitteesta <http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/kyselytutkimus2.pdf>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Huovinen, J. (2007). *Tapayrittäjyys – Tilannetekijät toiminnan taustalla ja yrittäjäkokemuksen merkitys yritystoiminnassa*. Kuopio: Kopijyvä.

Huuskonen, V. (1992). Yrittäjäksi ryhtyminen. Teoreettinen viitekehys ja sen koettelu. *Turun kauppar korkeakoulun julkaisuja, Sarja A-2:1992*. Turku.

Huuskonen, V. (1998). Sisäinen yrittäjyys. Taloudellinen tiedotustoimisto, työministeriö, ESR, yrittäjyysvuosikymmen.

Hänninen, V. (2010). Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Aaltola J. & Valli R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyttinen, T. (2012). *OAJ vahva vaikuttaja*. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Hyvärinen, M. (2006). Kertomuksen tutkiminen. Haettu 29.6.2018 osoitteesta <http://www.uta.fi/yky/yhteystiedot/henkilökunta/mattikhyvarinen/index/Kerronnallinen%20tutkimus.pdf>

Ikonen, R. (2006). *Yrittäjyyskasvatus –kansalaisen taloudellista autonomiaa etsimässä*. Helsinki: Minerva Kustannus Oy.

Kansikas, J. (2007). *Kasva yrittäjyyteen*. Helsinki: Talentum.

Keskitalo-Foley, S. (2010). "Uusia" naisia, entisiä töitä? *Näkökulmia maisten yrittäjyyskoulutuksiin. Yrittäjyyskasvatus hallintaan* Toim. Komulainen, K., Keskitalo-Foley S., Korhonen, M. & Lappalainen, S. Jyväskylä: Vastapaino, 231-250.

Koiranen, M. (1993). *Ole yrittäjä. Ulkoinen ja sisäinen yrittäjyys*. TammerPaino Oy. Tampere.

Koiranen, M. (2000). *Juuret ja siivet- Perheyrittäjyksen sukupolvenvaihdos*. Helsinki: Edita.

Kolu, U. (2000). Elämäni opettajana. Teoksessa A. Berghäll, K. Båsk, K. Harra, R. Itälä, E. Lahdes, M.-L. Nissilä, & C. Åminne (toim.) *Elinikäinen opettaja Livslångt lärande*. Juva: WS Bookwell Oy, 107-126.

- Koskinen, A. (1996). Pienyritysten kehityskaaret ja areenat: Helsinki School of Economics and Business Administration, Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis, A-116.
- Krueger, N., Reilly, M. & Carsrud, A. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*. 15, 411-342.
- KTM. Julkaisu 11/2005. Naisyrittäjyys. Nykytilanne ja toimenpide-ehdotuksia. Elinkeino-osasto.
- Kyrö, P. (1998). *Yrittäjyyden tarinaa kertomassa*. WSOY: Juva.
- Lehti, E., Rope, T. & Pyykkö, M. (2007). *Mikä tekee yrittäjästä menestyvän – perusyrittäjästä superyrittäjäksi*. Juva: WS Bookwell.
- Leino, A-L. & Leino, J. (1997). *Opettaminen ammattina*. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Lempiäinen, N. (2017). Naisyrittäjien Suomi. Blogijulkaisu 8.3.2017. Haettu 2.7.2018 osoitteesta <https://blog.holvi.com/fi/2017/03/08/naisyrittajien-suomi/>
- Lindberg, Minna. (n.d.). Naisyrittäjät- Tietoa ryhmästä. Haettu 18.6.2018 osoitteesta <http://facebook.com>
- Lindén, J. (2010). *Kutsumuksesta palkkatyöhön?: perusasteen opettajan työn muuttunut luonne ja logiikka*. Tampere: Tampere University Press.
- Lintilä, M. & Saarikko, A. (2018) Suomi elää yrittäjistään. Hämeen Sanomat 8.7.2018
- Luukkainen, O. (1998). Vuonna 2053. Teoksessa O. Luukkainen (toim.) *Tulevaisuuden tekijät – Uuden opettajan mahdollisuudet*. Kuva: Atena kustannus, sivut 14-40.
- Luukkainen O. (2016). Kova vuosi päättymässä. Blogijulkaisu OAJ:n sivulla 19.12.2016. Haettu 1.7.2018 osoitteesta <https://www.oaj.fi/cs/oaj/Ollin-Blogi&contentID=1408918263153&keyword=ty%26ouml%3Btt%26ouml%3Bmyys>
- Lyytinen, J. & Piha, K. (2004). *Yritä edes – 32 syytä ryhtyä yrittäjäksi*. Helsinki: Talentum.
- Löytönen Teija. (2001). Sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdat. Haettu 18.6.2018 osoitteesta: <http://www.xip.fi/tutkija/0402b.htm>
- Meister D., Green C. & Galford R. (2012). *Luottamuksen arvoinen*. Helsinki: Talentum Media Oy.

Nevalainen V. & Nieminen A. (2010). *Opettajan psykologia*. Helsinki: Edita Prima.

Niittykangas, H. (2003). *Yrittäjä ja yrityksen toimintaympäristö*. N:o 134/2003. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta. Jyväskylä.

OAJ (2016). OAJ:n työolobarometri. Haettu 5.7.2018 osoitteesta <https://www.oaj.fi/cs/oaj/OAJn%20tyoolobarometri%20>

Opetushallitus (2018). Reformilähettiläiden verkosto tukemaan ammatillisen koulutuksen uudistusta. Haettu 1.7.2018 osoitteesta https://www.oph.fi/ajankohtaista/verkkouutiset/101/0/reformilahettilaiden_verkosto_tukemaan_ammattillisen_koulutuksen_uudistusta_17_1_2018

Peltonen, K. (2014). *Opettajien yrittäjyyskasvatusvalmiuksien kehittyminen ja siihen vaikuttavat tekijät*. Väitöskirja. Aalto University publicator series: Doctoral dissertations 175/2014. Helsinki: Unigrafia Oy. Haettu 22.3.2017 osoitteesta <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/14490>

Pohjola, V. (2017). Puhelinhaastattelu 27.4.2017.

Puhakka, V. (2014). Yrittäjän persoonallisuus ja miten sitä kannattaa tutkia. Haettu 18.6.2018 osoitteesta: https://www.researchgate.net/publication/228556670_Yrittajan_persoonallisuus_miksi_ja_miten_sita_kannattaa_tutkia

Puustinen, T. (2004). *Avain omaan yritykseen*. 2.uudistettu laitos 2006 Helsinki:Kirjakas

Pyykkö, M. (2011). *Minustako yrittäjä?* Helsinki: Manne Pyykkö & WSOYPro Oy.

Römer-Paakkanen, T. (2011). Perhetaustan, koulutuksen ja harrastusten vaikutus yrittäjyyteen kasvamisessa. Yrittäjyyden ituja- Näkökulmia opiskelijoiden yrittäjyyteen. Vuosikerta 2011 (1), 26-36.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 29.6.2018 osoitteesta: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_4.html

Saivosalmi, A. (n.d.) Miksi toinen yrittää ja onnistuu, kun toinen luovuttaa jo alkumetreillä. Vastaus löytyy minäpystyvyyden uskomuksista. Haettu 11.7.2018 osoitteesta <https://keventajat.fi/anna-saivosalmi/miksi-toinen-yrittää-ja-onnistuu-kun-toinen-luovuttaa-jo-alkumetreilla-vastaus-loytyy-minapystyvyyduskomuksista/>

- Sipilä, J. (2006). *Osaajasta elämäntyyliyrittäjäksi*. Juva: WSOYPro.
- Suomen Yrittäjät (2018). Suomi 2025. Haettu 1.7.2018 osoitteesta <https://www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat/tavoiteohjelmat/suomi-2025-563221>
- Suomen Yrittäjät (2018). Yrittäjyys Suomessa. Haettu 28.3.2018 osoitteesta <https://www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat/yrittajyys-suomessa-316363>
- Tahkokorpi, M. (2012). Naisyrittäjä on miesyrittäjää harvinaisempi – ja varovaisempi. 28.12.2012 Yle uutiset. Haettu 2.7.2018 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-6429911>
- Taloussanommat (2016). Koulutuksesta leikataan sittenkin: Yliopistoilta lähtee 14 miljoonaa - ”Tuli täysin puskista”. Haettu 29.6. osoitteesta: <https://www.is.fi/taloussanommat/art-2000001918403.html>
- Tampereen seudun työväenopisto (2016). Facebook tutummaksi- opetusblogi. Haettu 18.6.2018 osoitteesta: <http://facebooktutummaksi.blogspot.com/p/ryhmat.html>
- Terho, O. (2014). *Yrittäjyysintention syntyminen ja tilannetekijät yrityksen perustamisessa - Personal trainer –yrittäjyystarinoita*. Pro gradu-tutkielma. Yrittäjyys. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. Haettu 1.7.2018 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/44400/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201410092963.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tilastokeskus 2013: Työ, talous ja tasa-arvo. Toimi. Pietiläinen, M. Haettu 29.3.2018 osoitteesta http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisu-luettelo/ytytata_201300_2013_10369_net.pdf
- Tukiainen, M. & Villanen, J. (2016). *Huippunaiset –Menestystarinoita*. Helsinki: Kauppakamari.
- Varamäki, E., Joensuu, S. & Viljamaa A. (2014). Yrittäjyysaikomusten muutos ja aikomusten yhteys käyttäytymiseen valmistumisen jälkeen. LTA 03/14, sivut 211-232. Haettu 1.7.2018 osoitteesta: http://njb.fi.s189994.gridserver.com/wp-content/uploads/2015/04/2014_3_Papers_Varamaki_etal.pdf
- Vertanen, I. (2002). *Ammatillinen opettajuus vuonna 2010 _Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajan työn muutokset vuoteen 2010 mennessä*. Väitöskirja. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu

Yrittäjänaiset (2014). Keitä me yrittäjänaiset olemme? Haettu 28.3.2018 osoitteesta <http://www.yrittajanaiset.fi/wp-content/uploads/2016/09/Keita-me-yrittajanaiset-olemme.pdf>

Yrittäjänaiset (n.d.). Vaikuttaminen –Opinnäytetöitä. Haettu 1.7.2018 osoitteesta <http://www.yrittajanaiset.fi/vaikuttaminen/opinnaytetoita/>

YVI (n.d.). Yvistä energiaa yrittäjyyskasvatukseen. Haettu 1.7.2018 osoitteesta <http://www.yvi.fi/sanakirja>

Zampetakis, L.A., Kafetsios, K. Bouranta, N., Dewett, T. & Moustakis, V. (2009). On the Relationship between Emotional Intelligence and Entrepreneurial Attitudes and Intentions. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*. Vol. 15 (6), 595-618.

Zhao, H. Seibert, S. & Lumpkin, G. 2010. The Relationship of Personality to Entrepreneurial Intentions and Performance: A Meta-Analytic Review. *Journal of Management*. Vol. 361 (2), 381–404.

KYSELYTUTKIMUKSEN KYSYMYKSET

Taustatietona

Nimi:

Ikä:

Paikkakunta:

Koulutustausta:

Työkokemus ja -tausta opettajan ym. opetushenkilöstön tehtävissä:

Minkä alan yrityksen olet perustanut?

Yrittäjäkokemus vuosina, sivutoiminen vai päätoiminen yrittäjä:

1. Kerro minulle taustastasi, miten ja miksi sinusta tuli yrittäjä?
2. Kuvaile itseäsi ihmisenä? Mitkä ovat sinulle ominaisia luonteenpiirteitä ja tapoja toimia?
3. Onko suvussasi tai lähipiirissäsi muita yrittäjiä tai yrittäjyyden roolimalleja?
4. Miksi hakeuduit aikanaan opetuslalle? Mitkä tekijät vetivät sinua siihen työhön?
5. Koetko, että joku tai jotkut näistä tekijöistä vaikuttivat myös siihen, että ryhdyit yrittäjäksi?
6. Kerro, millaiset tekijät puhuivat yrittäjäksi lähtemisen puolesta? Mitkä tekijät puolestaan aiheuttivat eniten pelkoa ja epävarmuutta?
7. Missä vaiheessa aloit ajatella, että yrittäjyys voisi olla sinun tiesi? Onko näihin ajatuksiin liitettävissä jonkin tietty vaihe henkilökohtaisessa elämässäsi tai työelämässäsi?
8. Koetko, että opettajan ammatista on ollut sinulle hyötyä yrittäjänä? Jos vastaat kyllä, niin kerro tarkemmin, millaisia yhtäläisyyksiä olet työssäsi havainnut?
9. Koetko, että nykyinen yrittäjyyspositiivinen yhteiskunta, oppilaitoksissa suoritettava yrittäjyyskasvatus, opettajien harjoittama yrittäjyyspedagogiikka tai joku muu tekijä vaikutti osaltaan päätökseesi ryhtyä yrittäjäksi?
10. Oletko osallistunut yrittäjyyskoulutukseen tai –kursseille? Missä vaiheessa yrittäjän uraa?
11. Kun teit päätöksen ryhtyä yrittäjäksi, oliko sinulla valmiita asiakasverkostoja tai tietoa tarjoamasi tuotteen/palvelun markkinatilanteesta? Millaisia verkostoja olit rakentanut työurasi aikana, joista sait myös yrittäjänä hyötyä?
12. Mitä onnistumisia ja haasteita olet kokenut yrittäjäurasi aikana? Ovatko ne muuttaneet toimintaasi yrittäjänä?
13. Millaista on normaali työpäiväsi yrittäjänä? Millaisia tunteita ja ajatuksia koet päivän aikana?
14. Jos toimit sivutoimisena yrittäjänä ja lisäksi opetustehtävissä, kerro miten hyödynnät yrittäjäkokemusta omassa opetustyössäsi?
15. Miten selviät yritystoimintaan liittyvistä negatiivisista ajatuksista/kokemuksista ja epävarmuuden tunteista? Onko mielessä käynyt yritystoiminnan lopettaminen? Miten olet näistä ajatuksista päässyt yli?

16. Onko oma asenteesi yrittäjyyttä kohtaan muuttunut siitä, kun vasta suunnittelit yrityksen perustamista? Mikä on muuttunut?
17. Mitkä ovat tulevaisuuden suunnitelmasi yrittäjänä? Entä opetusalla?